

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الرحمن
علیه صاب

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

رسالة آموزشی

(جلد اول)

مطابق با فتاویٰ

حضرت آیات نظام

امام خمینی (ع) و کتابخانه

شیخ العظیم، رضا قربانیان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رساله آموزشی: منتخبی از توضیح المسائل و استفتاءات حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی (ره)

نویسنده:

رضا قربانیان

ناشر چاپی:

غیاث

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	رساله آموزشی: منتخبی از توضیح المسائل و استفتائات حضرت امام خمینی(ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی(ره)
۱۰	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۸	مقدمه
۲۰	احکام تقلید درس ۱
۲۲	احکام تقلید درس ۲
۲۴	احکام تقلید درس ۳
۲۵	احکام طهارت درس ۳
۲۷	آب مطلق درس ۵
۲۹	احکام تخیل درس ۶
۳۰	احکام تخیل درس ۷
۳۱	احکام تخیل درس ۸
۳۳	نجاسات درس ۹
۳۵	احکام نجاسات درس ۱۰
۳۷	احکام نجاسات درس ۱۱
۳۸	احکام نجاسات درس ۱۲
۴۰	مطهرات_ احکام طهارت درس ۱۳
۴۲	احکام مطهرات درس ۱۴
۴۴	احکام پاک کننده ها درس ۱۵
۴۶	احکام مطهرات درس ۱۶
۴۸	احکام مطهرات درس ۱۷
۵۰	احکام وضو (چگونه وضو می گیرند) درس ۱۸
۵۲	احکام وضو (شرایط صحیح بودن وضو)درس ۱۹

۵۴	احکام وضو (موارد شک در وضو) درس ۲۰
۵۶	احکام وضو (مبطلات وضو) درس ۲۱
۵۸	احکام وضوی جبیره درس ۲۲
۶۰	احکام وضوی جبیره (مواعی غیر از جبیره) درس ۲۳
۶۲	غسل درس ۲۴
۶۴	احکام جنابت درس ۲۵
۶۶	تیمم درس ۲۶
۶۸	احکام تیمم درس ۲۷
۷۰	موت (مسائل مربوط به مرگ) درس ۲۸
۷۱	استفتانات از امام در مورد شهید درس ۲۹
۷۳	دستور نماز میت درس ۳۰
۷۴	نماز های واجب درس ۳۱
۷۶	وقت نماز درس ۳۲
۷۷	قبله درس ۳۳
۷۸	لباس نمازگزار درس ۳۴
۷۹	لباس نمازگزار درس ۳۵
۸۰	احکام بدن و لباس نمازگزار درس ۳۶
۸۲	مکان نمازگزار درس ۳۷
۸۴	احکام مکان نمازگزار درس ۳۸
۸۵	احکام مسجد درس ۳۹
۸۷	نماز (اذان، اقامه، واجبات نماز) درس ۴۰
۸۹	نماز (واجبات نماز) درس ۴۱
۹۱	نماز (تکبیره الاحرام، قیام) درس ۴۲
۹۳	نماز (رکوع، سجود) درس ۴۳
۹۵	نماز (قرائت، ذکر) درس ۴۴
۹۶	نماز (تشهد، سلام، ترتیب، موالات) درس ۴۵

۹۸	.....	نماز (چیزهاییکه سجده بر آنها صبح است) درس ۴۶
۱۰۰	.....	نماز (۱۲ چیز نماز را باطل می کند) درس ۴۷
۱۰۱	.....	نماز (احکام مبطلات) درس ۴۸
۱۰۳	.....	نماز (شکستن نماز) درس ۴۹
۱۰۴	.....	شکایات نماز درس ۵۰
۱۰۶	.....	نماز (شکهایی که نباید به آنها اعتنا کرد) درس ۵۱
۱۰۷	.....	نماز (شکهای صحیح) درس ۵۲
۱۰۹	.....	نماز (نماز احتیاط، سجده سهو) درس ۵۳
۱۱۱	.....	نماز (احکام کم و زیاد کردن در نماز) درس ۵۴
۱۱۳	.....	نماز مسافر (شرائط هشت گانه) درس ۵۵
۱۱۴	.....	نماز مسافر (اقسام مسافرت) درس ۵۶
۱۱۵	.....	نماز مسافر (راههای شناختن هشت فرسخ) درس ۵۷
۱۱۷	.....	نماز مسافر (سفر حرام... کسیکه شغلش...) درس ۵۸
۱۱۹	.....	نماز قضاء درس ۵۹
۱۲۰	.....	نماز جماعت و اهمیت آن درس ۶۰
۱۲۱	.....	چگونگی صفهای نماز جماعت درس ۶۱
۱۲۲	.....	نماز جماعت و موارد اقتداء درس ۶۲
۱۲۴	.....	نماز جماعت (شرائط امام و وظائف ماموم) درس ۶۳
۱۲۶	.....	نماز جماعت (تقدیم با تقدیم کارهای نماز) درس ۶۴
۱۲۷	.....	نماز آیات درس ۶۵
۱۲۸	.....	نماز آیات (۲ صورت نماز آیات) درس ۶۶
۱۳۰	.....	احکام روزه (نیت) درس ۶۷
۱۳۱	.....	احکام روزه درس ۶۸
۱۳۳	.....	احکام مبطلات روزه درس ۶۹
۱۳۵	.....	احکام مبطلات روزه درس ۷۰
۱۳۷	.....	احکام مبطلات روزه درس ۷۱

۱۳۸	احکام مبطلات روزه درس ۷۲
۱۴۰	احکام مبطلات روزه درس ۷۳
۱۴۱	احکام مبطلات روزه درس ۷۴
۱۴۲	احکام مبطلات روزه درس ۷۵
۱۴۳	کفارة روزه درس ۷۶
۱۴۵	جاهائیکه فقط قضای روزه واجب است درس ۷۷
۱۴۶	احکام روزه درس ۷۸
۱۴۸	احکام روزه درس ۷۹
۱۵۰	احکام خمس درس ۸۰
۱۵۳	احکام خمس درس ۸۱
۱۵۴	احکام خمس درس ۸۲
۱۵۶	احکام خمس درس ۸۳
۱۵۸	استفتاعات از امام در مورد خمس درس ۸۴
۱۶۰	احکام زکوة درس ۸۵
۱۶۲	احکام زکوة درس ۸۶
۱۶۴	احکام زکوة(نصاب) درس ۸۷
۱۶۵	احکام زکوة درس ۸۸
۱۶۷	احکام حج درس ۸۹
۱۶۸	معاملات درس ۹۰
۱۷۰	احکام معاملات درس ۹۱
۱۷۱	معاملات(احکام خیارات) درس ۹۲
۱۷۳	شرکت درس ۹۳
۱۷۵	صلح درس ۹۴
۱۷۷	احکام اجاره درس ۹۵
۱۷۹	احکام اجاره درس ۹۶
۱۸۰	احکام جعاله درس ۹۷

۱۸۲	احکام مزارعه درس ۹۸
۱۸۴	احکام مساقات درس ۹۹
۱۸۶	احکام درس ۱۰۰
۱۸۷	احکام قرض درس ۱۰۱
۱۸۹	احکام کفالت درس ۱۰۲
۱۹۱	احکام نگاه کردن به نامحرم ۱۰۳
۱۹۳	احکام مالی که انسان آن را پیدا می کند درس ۱۰۴
۱۹۵	احکام سربریدن حیوانات درس ۱۰۵
۱۹۷	احکام خوردنیها و آشامیدنیها درس ۱۰۶
۱۹۹	دستورات بهداشتی اسلام درس ۱۰۷
۲۰۲	احکام نذر و عهد درس ۱۰۸
۲۰۵	احکام قسم خوردن درس ۱۰۹
۲۰۷	احکام وقف درس ۱۱۰
۲۰۹	احکام وصیت درس ۱۱۱
۲۱۱	احکام ارث درس ۱۱۲
۲۱۲	احکام ارث درس ۱۱۳
۲۱۴	امر به معروف و نهی از منکر درس ۱۱۴
۲۱۶	مسائل مختلف _ استفتائات درس ۱۱۵
۲۱۸	درباره مرکز

رساله آموزشی: منتخبی از توضیح المسائل و استفتائات حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی (ره)

مشخصات کتاب

سرشناسه: قربانیان، رضا، 1335-، گردآورنده

عنوان قراردادی: توضیح المسائل. برگزیده

عنوان و نام پدیدآور: رساله آموزشی: منتخبی از توضیح المسائل و استفتائات حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی (ره) / تنظیم از رضا قربانیان.

مشخصات نشر: [تهران]: نشر غیاث، 1374 -

شابک: 2500 ریال (ج. 1)؛ 2500 ریال (ج. 1، چاپ دوم)؛ 3000 ریال (ج. 1، چاپ سوم)؛ 800 ریال (چاپ اول)؛ 2800 ریال (ج. 2، چاپ دوم)

یادداشت: جلد دوم مطابق با فتاوی آیات عظام امام خمینی، گلپایگانی، اراکی و خوئی می باشد.

یادداشت: چاپ اول: 1413ق = 1371.

یادداشت: ج. 1 (چاپ دوم: پائیز 1374).

یادداشت: ج. 1 (چاپ سوم: 1376).

یادداشت: ج. 2. (چاپ دوم: 1375).

مندرجات: -. ج. 2. احکام بانوان

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه

شناسه افزوده: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، 1368 - 1279. توضیح المسائل. برگزیده

شناسه افزوده: گلپایگانی، محمدرضا، 1372 - 1277. توضیح المسائل. برگزیده

رده بندی کنگره: 1374 5/4BP183/9

رده بندی دیویی: 297/3422

شماره کتابشناسی ملی: م 75-11340

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: 2

منتخبی از توضیح المسائل و استفتائات حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی (ره)

تنظیم: از رضا قربانیان

ص: 3

رسالة آموزشی

منتخبی از توضیح المسائل و استفتائات حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله العظمی گلپایگانی (ره)

تنظف: از رضا قربانیان

ناشر: نشر غیاث

تیراژ: 5000 نسخه

نوبت چاپ: اول _ تابستان 74

چاپ و صحافی: شمشاد

ص: 4

بخش مهمی از تعالیم انسان ساز اسلام احکام و مسائل عملیّه است. انسان مسلمان همیشه برای انجام تکالیف شرعیّه اش نیازمند به آگاهی از مسائل احکام بوده و هست، ولذا باید _ اگر مجتهد و یا محتاط نیست _ از راه تقلید آنچه را که مورد نیاز و خصوصاً مورد ابتلای دائمی اوست بداند: «یاد گرفتن مسائل شک و سهو و مسائلی که غالباً مورد ابتلا است واجب است...» (1).

همانگونه که لازم است یک مسلمان به اصول اعتقادی از راه تحقیق یقین پیدا کند و نیز باید در کسب فضایل و ترک رذایل کوشا باشد همچنین باید مسائل شرعی مورد لزوم خود را که به گونه های مختلف با زندگی او در ارتباط است یاد بگیرد؛ بدین جهت منتخبی از احکام و فتاوی حضرت امام خمینی (مدظله)، به شیوه ای که برای تدریس و کلاس داری مفید باشد تنظیم گردیده تا در فهم آن کمک و مساعدت نماید؛ و به علت اختصار و بیان مسائل اولیّه سعی شده که فقط واجبات و مسائلی که بیشتر مورد ابتلای همگان است نوشته شود.

قابل ذکر است که: در چاپ این جزوه نهایت دقت مبذول شده است، بدینگونه که تمام فتوای آن با کتاب «تحریر الوسیله» و حواشی امام بر «عروة الوثقی» تطبیق شده است. و نیز شماره برخی از مسأله های رساله فارسی (توضیح المسائل) و تحریر الوسیله در آخر هر فتوا ذکر گردیده تا خواننده در صورت نیاز بیشتر بتواند بدانها مراجعه نماید.

ضمناً این جزوه مزین به برخی از استفتائات جدید امام امت است که در آخر بعضی از مسائل نوشته شده است.

تذکراتی به معلّمان:

1 _ به علت اینکه این جزوه منتخبی از احکام است لذا کسانی که از آن برای تدریس استفاده می کنند اطلاع بر تفصیل آنها لازم و ضروری است.

توجه به این امر نیز لازم است که مری در کلاس فقط احکام را بیان می نماید، نه فلسفه آن را؛ و اینکه چرا در این مسأله گفته شده و در آن مسأله آنطور، به مقلد ارتباطی ندارد. همانگونه که اگر طیب به مریض تجویز کند که باید فلان دارو را چنین مصرف نماید مریض حق ندارد از علت آن جستجو کند.

ص: 8

1- «يجب تعلم مسائل الشك والسهو وغيرها ممّا هو محلّ الابتلاء غالباً...» تحریر الوسیله، ج 1، ص 9، مسأله 23

2_ جو کلاس باید بگونه ای باشد که باعث خستگی و بیحالی دانش آموز نگردد. در این باره معلم باید از اصل بحث منحرف نگردد، از تکرار بیش از حد و طولانی شدن درس خودداری نماید، و با آمادگی کامل در کلاس حضور یابد.

3_ اگر مربی کلاس از طلاب و روحانیون باشد بسیار خوب است؛ چون آنان در این زمینه فعالیت بیشتری کرده اند، در غیر این صورت فرد متعهدی که عهده دار این مسؤلیت می گردد باید با روحانیون خبره در تماس باشد و مسائلی را که نمی داند به آنها ارجاع دهد تا از دخالت و تغییر و تبدیل احکام خدا جداً جلوگیری شود. و معلم احکام باید آنقدر شجاعت داشته باشد که وقتی مسأله ای را از او می پرسند و او نمی داند با کمال شجاعت بی اطلاعی خود را اظهار نماید.

4_ مربی محترم باید در گفتن مسائل هدفش خالص برای رضای خدا باشد، چون در این صورت نه تنها غرور و کبر که از رذایل اخلاقی می باشند او را فرا نمی گیرند بلکه موفقیت‌های دیگر و اجر و پاداش الهی شامل حال او خواهد گردید و روح فضایل که از اخلاق پسندیده است در او زنده خواهد شد.

5_ مربی در کلاس با زبان ساده و بدون هیچگونه تشریفات و آرایش تدریس کند و در صورت امکان در شروع هر کلاس از یکی دو نفر داوطلبانه درس قبل پرسش شود تا افراد شرکت کننده بدانند که به یاد گرفتن و مطالعه مکلفند؛ البته باید از شکستن روحیه افراد و بی اعتنایی به آنها کاملاً خودداری شود؛ ضمناً بعد از چند جلسه از افراد امتحان به عمل آید و در صورت امکان جوایزی به آنها داده شود. و خوب است که مربی حضور و غیاب افراد را نیز کنترل کند.

من الله التوفیق

اصفهان _ حوزه علمیه _ مدرسه صدر

رضا قربانیان

ص: 9

احکام تقلید درس 1

س: تقلید چیست؟

ج: تقلید عمل کردن بدستور مجتهد است. امام (مسئله 2) گلیپایگانی (مسئله 3)

مسائل مربوط به تقلید:

1_ چه کسی باید تقلید کند؟ ج:

1_1 انسان یا مجتهد است

2_1 یا محتاط است

3_1 یا نه مجتهد است و نه محتاط (مقلد)

در صورتیکه انسان جزو قسمت سوم باشد باید تقلید کند. امام (مسئله 1) گلیپایگانی (مسئله 1)

2_ از چه کسی باید تقلید کرد؟ ج_ از مجتهد جامع شرایط یعنی مجتهدیکه

1_2 مرد

2_2 بالغ

3_2 عاقل

4_2 شیعه 12 امامی

5_2 حلال زاده

6_2 زنده

7_2 عادل

8_2 بنا بر احتیاط واجب باید حریض بدنیا نباشد. (1)

9_2 و از مجتهد های دیگر اعلم باشد. امام (مسئله 2) گلیپایگانی (مسئله 2)

3_ در چه چیز باید تقلید کرد؟ ج:

3_1 در اصول دین نمیتوان تقلید کرد و در ضروریات احکام مانند واجب بودن اصل نماز و روزه لازم نیست تقلید کند (احکام مسلم).

3_2 فقط در احکام فرعی فقهی باید تقلید نمود. امام (مسئله 1) گلپایگانی (مسئله 2)

س: احکام بر چند قسمتند؟

ج: احکام بر 5 قسمت تقسیم میشود.

احکام:

1_ واجب: آن حکمی است که باید حتما آنرا انجام داد و ترک آن گناه است مانند نماز خواندن در سن تکلیف (نشانه های تکلیف و بالغ شدن یکی از 3 چیز است):

1_1 روئیدن موی درشت زیر شکم بالای عورت.

2_1 بیرون آمدن منی، در هر حال

3_1 تمام شدن 15 سال قمری در مرد و تمام شدن 9 سال قمری در زن. (مسئله 2252)

شدن یکی از 3 چیز است

3_ حرام: و آن کاری است که نباید آنرا انجام داد و انجام آن گناه و موجب عذاب آخرتی و گرفتاری میشود مانند دروغ گفتن.

4_ مکروه: و آن کاری است که ترک آن بهتر است و بجا آوردن آن عذاب آخرتی ندارد مانند نماز خواندن در مکانیکه عکس باشد.

5_ مباح: و آن کاری است که انجام دادن و ترک آن از نظر دین مساوی باشد و بستگی به میل و اراده انسان دارد مانند خوردن و

ص: 10

1- به فتوای حضرت امام(ره)

س: از چه راه میتوان مجتهد جامع الشرائط را شناخت؟ ج_ امام (مسئله 3) گلپایگانی (مسئله 3)

1_ خود انسان یقین کند

2_ دو نفر عالم عادل که میتوانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند تصدیق کنند بشرط آنکه دو نفر عالم عادل دیگر با گفته آنان مخالفت نمایند.

3_ از گفته اهل علم که میتوانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند اطمینان حاصل گردد.

س: از چه راه میتوان فتوای مجتهد را بدست آورد؟ ج_ امام (مسئله 5) گلپایگانی (مسئله 5)

1_ شنیدن از خود مجتهد.

2_ شنیدن از دو نفر عادل

3_ شنیدن از کسیکه مورد اطمینان و راستگو است. (1)

4_ دیدن از رساله مورد اطمینان.

س: آیا از مجتهدیکه از دنیا رفته میتوان تقلید کرد؟ ج_ امام (مسئله 9) گلپایگانی (مسئله 9)

1_ تقلید ابتدائی، خیر (وقتی انسان میخواهد تازه تقلید کند).

2_ اگر انسان در بعضی از مسائل به فتوای مجتهدی عمل کرده بعد از مردن آن مجتهد میتواند در همه مسائل از او تقلید کند.

تذکر: این مسئله در اول احکام بانوان مشروحاً آمده.

س: اعمالیکه مکلف بدون تقلید انجام داده صحیح است یا خیر؟

ج: مسئله (14) در صورتی صحیح است که :

1_ بفهمد به وظیفه واقعی خود رفتار کرده .

2_ یا عمل او با فتوای مجتهدیکه وظیفه اش تقلید از او بوده یا با فتوای مجتهدیکه فعلاً باید از او تقلید کند مطابق باشد.

3_ یا عمل را طوری انجام داده باشد که از گفته آنان به احتیاط نزدیکتر باشد. (2)

1- گلپایگانی شنیدن از کسی که انسان به گفته او اطمینان دارد.

2- گلپایگانی: در صورتی صحیح است که مطابق با واقع انجام شده باشد و اگر عبادتی بوده به قصد قربت آنرا بجا آورده باشد و راه بدست آوردن مطابق شدن آن با واقع این است که یا علم پیدا کند که مطابق با واقع بوده یا آنکه مطابق فتوای مجتهدی که فعلاً وظیفه اش از او است واقع شده باشد.

نظر مجتهد بر چند قسم است؟ ج:

1_ حکم: آنستکه مجتهد در موضوع مشخص و معینی نظر دهد که واجب است یا حرام مانند (حکم باینکه فردا اول شوال و روز عید فطر است).

2_ فتوا: آنستکه حکم را بطور کلی بیان کند مثل (اینکه حکم کند کسیکه روزه واجب دارد روزه مستحبی او باطل است).

3_ احتیاط واجب: آنستکه پیش یا بعد از احتیاط فتوا نباشد مانند (احتیاط آنستکه تسیحات اربعه را 3 مرتبه بگویند، که مقلد باید باین احتیاط که احتیاط واجبش میگویند عمل نماید و سه مرتبه بگوید و یا بنابر احتیاط واجب بفتوای مجتهدیکه علم او از مجتهد اعلم کمتر است و از مجتهدهای دیگر بیشتر است عمل کند و همچنین است اگر مجتهد اعلم بفرماید مسئله محل تأمل یا محل اشکال است).

4_ احتیاط مستحب: آنستکه یا قبل از احتیاط یا بعد از احتیاط فتوی باشد (مانند اینکه ظرف نجس را یک مرتبه در آب کر اگر بشویند پاک است اگر چه احتیاط آنستکه سه مرتبه بشویند). (برای توضیح بیشتر به تحریرالوسیله، جلد 1، ص 11، مسئله 34 و وسیلة النجاة مراجعه شود).

استفتاء از امام:

س: اگر شخصی از مجتهدی تقلید کند و برایش ثابت شود که مجتهد دیگری اعلم است و یا اصلاً تقلیدش اشتباه بوده و از آن سه راه که در رساله ها برای شناخت اعلم هست نبوده باشد آیا میتواند به مجتهد اعلم برگردد؟

ج: بسمه تعالی _ واجب است به مجتهد اعلم یا محتمل الاعلم رجوع نماید علی الاحوط .

ص: 12

احکام طهارت درس 3

اقسام آبها:

1_ آب مضاف: آبیست که آنرا از چیزی بگیرند مثل آب هندوانه و گلاب، یا با چیزی مخلوط باشد. مثل آبیکه بقدری با گل و مانند آن مخلوط شود، که دیگر بآن آب نگویند. (مسئله 15)

2_ آب مطلق

1_2 آب کر: راه شناخت آن (مسئله 16)

الف: (از جهت وزن) 128 من تبریز 20 مثقال کم و احتیاط ملاحظه بیشتر است که اقرب مقدار 377/419 کیلوگرم است.

ب: (از جهت مساحت) درازا و گودی و پهنا هر یک سه و جب و نیم باشد.

2_ آب باران

3_ آب چاه

آب قلیل: آبی است که از زمین نجوشد و از کر کمتر باشد، مثل آب آفتابه (مسئله 25)

5_ آب جاری آبی است که از زمین بجوشد و جریان داشته باشد مثل آب چشمه و قنات و نیز آب چشمه ای که جاری نیست ولی طوریت که اگر از آن بردارند باز می جوشد، حکم آب جاری را دارد. (مسئله 28)

آب مضاف

احکام آب مضاف

1_ چیز نجس را پاک نمی کند و وضو و غسل هم با آن باطل است. (مسئله 47)

2_ اگر ذره ای نجاست به آب مضاف برسد نجس میشود. (مسئله 48)

3_ اگر آب مضاف نجس، طوری با آب کر یا جاری مخلوط شود که دیگر آب مضاف بآن نگویند پاک میشود. (مسئله 49)

آبیکه:

مطلق بوده و معلوم نیست مضاف شده یا نه (مثل آب مطلق است، یعنی چیز نجس را پاک میکنند، وضو و غسل هم با آن صحیح است).

مضاف بوده و معلوم نیست مطلق شده یا نه (مثل آب مضاف است یعنی چیز نجس را پاک نمیکند، وضو و غسل هم با آن باطل است).

(مسئله 50)

ص: 13

آب مطلق درس 5

1_ آب کر:

1_1 اگر عین نجس مانند بول و خون به آب کر برسد. (مسئله 17)

1_1_1 بو، یا رنگ، یا مزه آب تغییر کند (نجس میشود).

1_1_2 تغییر نکند (نجس نمی شود).

2_ اگر بو و یا رنگ آب کر بوسیله غیر عین نجاست تغییر کند، (نجس نمی شود) (مسئله 18)

3_ آبیکه (مسئله 23)

1_3 به اندازه کر بوده، اگر انسان شک کند که از کر کمتر شده یانه (مثل آب کر است).

2_3 کمتر از کر بوده و انسان شک دارد بمقدار کر شده یانه، (حکم آب کر را ندارد) بنابراین در حکم آب قلیل است یعنی چیز نجس شده را پاک نمی کند و با ملاقات نجس، نجس می شود.

4_ کر بودن آب از دوراه ثابت میشود: (مسئله 24)

1_4 خود انسان تشخیص دهد (1)

2_4 دو مرد عادل خبر دهند.

2_ آب قلیل

احکام آب قلیل

1_ اگر روی چیز نجس بریزد یا چیز نجس به آن برسد نجس میشود. (مسئله 26)

2_ اگر از بالا با فشار روی چیز نجس بریزد مقداریکه به آن چیز میرسد نجس میشود و هر چه بالاتر از آن است پاک میباشد. (مثل بکار بردن آفتابه) (مسئله 26)

3_ اگر مثل فواره با فشار از پائین به بالا رود در صورتیکه نجاست به بالا برسد پائین نجس نمی شود و اگر نجاست به پائین برسد بالا نجس میشود. (مسئله 26)

آبیکه:

پاک بوده و معلوم نیست نجس شده یانه (پاک است). (مسئله 55)

نجس بوده و معلوم نیست پاک شده یا نه (نجس است)

ص: 14

1- گلبایگانی: یا اطمینان پیدا کند

احکام تخلی:

1_ واجب است انسان وقت تخلی و مواقع دیگر، عورت خود را از کسانیکه مکلفند، اگر چه مثل خواهر و مادر با او محرم باشند و همچنین از دیوانه ممیز و بچه های ممیز که خوب و بد را میفهمند بپوشاند (ولی زن و شوهر لازم نیست عورت خود را از یکدیگر بپوشانند). (مسئله 57)

2_ موقع تخلی باید طرف جلوی بدن یعنی شکم و سینه (1) رو بقبله و پشت به قبله نباشد. (مسئله 59)

جاهائیکه تخلی حرام است. (مسئله 64)

1_ در کوچه های بن بست در صورتیکه صاحبانش اجازه نداده باشند.

2_ در ملک کسی که اجازه تخلی نداده است.

3_ در جائیکه برای عده مخصوصی وقف شده است مثل بعضی مدرسه ها. (مثلاً مدارس علمیه ای که وقف خاص طلاب است). و یا نداند که آیا عام است و یا خاص طلاب.

4_ روی قبر مؤمنین در صورتیکه بی احترامی بانان باشد. (2)

مواردیکه مخرج غائط فقط با آب پاک می شود. (مسئله 65):

1_ آنکه با غائط نجاست دیگری مثل خون بیرون آمده باشد.

2_ آنکه نجاست از خارج بمخرج غائط رسیده باشد. (مثل خون زخم).

3_ آنکه اطراف مخرج بیشتر از مقدار معمول آلوده شده (مثل اسهال).

اگر شک کند که مخرج را تطهیر کرده یا نه، اگر چه همیشه بعد از بول یا غائط فوراً تطهیر می کرده، باید خود را تطهیر کند. (مسئله 70)

ص: 15

1- گلبایگانی: و زانوها

2- گلبایگانی احتیاط واجب

کیفیت طهارت گرفتن

1_ مخرج بول: مخرج بول با غیر آب پاک نمیشود، و اگر بعد از برطرف شدن بول یک مرتبه بشویند کافیت، ولی کسانیکه بولشان از غیر مجرای طبیعی میآید احتیاط واجب آن است که دو مرتبه بشویند و نیز زن حکم مرد را دارد.

2_ مخرج غائط: مخرج غائط را با یکی از سه صورت میتوان پاک کرد.

1_2 با آب: که اگر با آب بشویند باید چیزی از غائط در آن نماند، ولی باقی ماندن رنگ و بوی آن مانعی ندارد و اگر در دفعه اول طوری شسته شود که ذره ای غائط در آن نماند، دوباره شستن لازم نیست. (مسئله 67)

2_2 هرگاه با سنگ و کلوخ و مانند اینها غائط را از مخرج برطرف کنند اگرچه پاک شدنش محل تأمل است ولی نماز خواندن مانعی ندارد و چنانچه چیزی هم بآن برسد نجس نمیشود و ذره های کوچک و لزوجت محل، اشکال ندارد. (مسئله 68)

3_2 با اطراف یکپارچه یا یک سنگ: بلکه اگر با یکمرتبه هم غائط برطرف شد کفایت میکند، ولی با استخوان یا سرگین یا چیزهائیکه احترام آنها لازم است، مانند کاغذیکه اسم خدا بر آن نوشته اگر پاک کند محل را بنابر احتیاط واجب نماز نمی تواند بخواند. (مسئله 69)

اگر بعد از نماز شک کند که قبل از نماز مخرج را تطهیر کرده یا نه، نمازیکه خوانده صحیح است، ولی برای نمازهای بعد باید تطهیر کند. (مسئله 71)

احکام تخلی درس 8

س: استبراء بول چیست؟

ج: استبراء عمل متسحبی است که مردها بعد از بیرون آمدن بول انجام میدهند، و آن دارای اقسامیست و بهترین آنها اینست که بعد از قطع بول، اگر مخرج غائط نجس شده اول آنرا تطهیر کنند، بعد سه دفعه با انگشت میانه دست چپ از مخرج غائط تا بیخ آلت بکشند و بعد شست را روی آلت و انگشت پهلوی شست را زیر آن بگذارند و سه مرتبه تا ختنه گاه بکشند و پس از آن سه مرتبه سر آلت را فشار دهند. (مسئله 72)

انواع آبهاییکه از مخرج بول میآید.

1_ بول

2_ منی_ هرگاه از انسان منی خارج شد باید غسل کند و مستحب است قبل از غسل بول کند (استبراء از منی به بول کردن است).

3_ مذی_ آبیکه گاهی بعد از ملاعیه و بازی کردن از انسان خارج میشود و پاک است.

4_ وذی_ آبیکه گاهی بعد از منی بیرون میآید که اگر بول به آن نرسیده باشد پاک است .

5_ ودی_ آبیکه گاهی بعد از بول بیرون میآید اگر بول به آن نرسیده باشد پاک است، و چنانچه انسان بعد از بول استبراء کند و بعد آبی از او خارج شود و شک کند که بول است یا یکی از اینها پاک میباشد. (مسئله 73)

کسی که بول کرده چند صورت دارد:

1_ استبراء کرده

1_1 وضوء گرفته و بعد رطوبتی ببیند که بدانند بول است یا منی واجب است احتیاطاً غسل کند و وضوء هم بگیرد.

1_2 وضوء ننگرفته، فقط باید وضوء بگیرد. (مسئله 76)

2_ استبراء نکرده، اگر بواسطه آنکه مدتی از بول کردن او گذشته، یقین کند بول در مجری نمانده است و رطوبتی ببیند و شک کند پاک است یا نه، آن رطوبت پاک میباشد وضوء را هم باطل نمی کند. (مسئله 75)

3_ شک کند استبراء کرده یا نه، و رطوبتی از او بیرون آید که نداند پاک است یا نه، نجس میباشد و چنانچه وضوء گرفته باشد باطل میشود. (مسئله 74)

4_ شک کند استبرائی که کرده درست بوده یا نه و رطوبتی از او بیرون آید که نداند پاک است یا نه پاک میباشد، وضوء را هم باطل نمی کند. (مسئله 74)

نجاسات درس 9

نجاسات یازده چیز است. گلپایگانی (مسئله 84)

1_ بول

2_ غائط

3_ منی

4_ مردار

5_ خون

6_ سگ

7_ خوک

8_ کافر

9_ شراب

10_ فقاع

11_ عرق شتر نجاستخوار (1)

1 و 2 احکام بول و غائط

1_ بول و غائط انسان و هر حیوان حرام گوشتیکه خون جهنده دارد که اگر رگ آنرا ببرند خون از آن جستن میکنند، نجس است، ولی فضله حیوانات کوچک مثل پشه و مگس که گوشت ندارند پاک است. (مسئله 84)

2_ فضله پرندگان حرام گوشت نجس است. (مسئله 85)

3_ بول و غائط حیوان نجاستخوار، نجس است و همچنین است بول و غائط حیواناتیکه انسان آنرا وطی کرده یعنی با آن نزدیکی نموده، و گوسفندی که گوشت آن از خوردن شیر خوک محکم شده است. (مسئله 86)

3_ حکم منی :

*منی حیوانیکه خون جهنده دارد نجس است. (مسئله 87)

1_ مردار حیوانیکه خون جهنده دارد نجس است_ و ماهی چون خون جهنده ندارد اگر چه در آب بمیرد پاک است. (مسئله 88)

2_ چیزهایی از مردار که روح نداشته مثل پشم و مو و کرک و استخوان و دندان باشد و نجس العی هم نباشد مثل سگ و خوک پاک است. 3_ پوستهای مختصر لب و جاهای دیگر بدن که موقع افتادنشان رسیده اگر چه آنها را بکنند پاک است ولی بنابر احتیاط واجب باید از پوستی که موقع افتادنش نرسیده و آنرا کنده اند اجتناب نمایند. (مسئله 91)

4_ دواجات روان و عطر و روغن و واکس و صابون که از خارجه میآورند اگر انسان یقین به نجاست آنها نداشته باشد پاک است. (مسئله 94)

ص: 18

1- گلیپایگانی عرق حیوان نجاست خوار که بنابر احتیاط واجب باید از آن اجتناب کرد.

احکام نجاسات درس 10

- 1_ خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد یعنی حیوانیکه اگر رگ آنرا ببرند خون از آن جستن میکند نجس است پس خون حیوانیکه مانند ماهی و پشه خون جهنده ندارد پاک میباشد. (مسئله 96)
- 2_ اگر حیوان حلال گوشت را بدستوریکه در شرع معین شده بکشند و خون آن به مقدار معمول بیرون آید خونیکه در بدنش میماند پاک است (1)، ولی اگر بعلت نفس کشیدن یا بواسطه اینکه سر حیوان در جای بلندی بوده، خون به بدن حیوان برگردد آن خون نجس است. (مسئله 97)
- 3_ خونیکه (2) در تخم مرغ میباشد نجس نیست ولی خوردن آن حرام است و اگر خون را با زرده تخم مرغ بهم بزنند که از بین برود خوردن زرده هم مانعی ندارد. (مسئله 98)
- 4_ زردابه ای که در حال بهبودی زخم در آن پیدا میشود اگر معلوم نباشد که با خون مخلوط است پاک است. (مسئله 104)
- 6 و 7_ سگ و خوک: سگ و خوکی که در خشکی زندگی میکنند حتی مو و استخوان و پنجه و ناخن و رطوبت های آنها نجس است ولی سگ و خوک دریائی پاک است. (مسئله 105)

8_ کافر

کافر کیست؟ ج

- 1_ کسیکه منکر خداست.
  - 2_ کسیکه برای خدا شریک قائل است.
  - 3_ کسیکه پیغمبری حضرت خاتم الانبیاء محمد بن عبدالله (ص) را قبول ندارد. یا شک داشته باشد.
  - 4_ کسیکه ضروری دین را منکر شود مثل: نماز و روزه چنانچه بدانند آنچه ضروری دین است و انکار آنچه برگردد به انکار خدا یا توحید یا نبوت.
- احکام کافر:

- 1_ تمام بدن کافر حتی مو و ناخن و رطوبتهای او نجس است. (مسئله 107)
- 2_ اگر پدر و مادر وجد و جدّه بیچّه نابالغ کافر باشند آن بیچّه هم نجس است و اگر یکی از اینها مسلمان باشد بیچّه پاک است. (مسئله 108)
- 3_ اگر مسلمانی به یکی از دوازده امام دشنام دهد، یا با آنان دشمنی داشته باشد نجس است. (مسئله 110)

-
- 1- گلبایگانی احتیاط لازم اجتناب از خونی است که در اجزاء حرام گوشت باقی مانده است. (مسئله 98)
  - 2- گلبایگانی: بنا بر احتیاط واجب از تخم مرغی که ذره ای خون در آن است باید اجتناب کرد ولی اگر خون در زرده باشد تا پوست نازک روی آن پاره نشده سفید پاک میشود (مسئله 99)

9_ شراب:

مسائل مربوط به شراب:

1_ شراب و هر چیزیکه انسان را مست میکند، چنانچه بخودی خود روان باشد نجس است، و اگر مثل بنگ و حشیش روان نباشد اگر چه چیزی در آن بریزند که روان شود پاک است. (مسئله 111)

2_ الکل صنعتی که برای رنگ کردن درب و میز و صندلی و مانند اینها به کار میبرند اگر انسان نداند (1) از چیزیکه مست کننده و روان است درست کرده اند پاک میباشد. (مسئله 112)

3_ خرما و مویز و کشمش و آب آنها اگر جوش بیابند پاک و خوردن آنها حلال است اگر چه احتیاط مستحب آنست که از آنها اجتناب کنند. (مسئله 114)

10_ فقاع: فقاع که از جو گرفته میشود و به آن آبجو میگویند نجس است، ولی آبیکه بدستور طیب از جو میگیرند و به آن ماء الشعیر میگویند پاک میباشد. (مسئله 115)

11_ عرق شتر نجاستخوار: عرق شتر نجاستخوار نجس است، ولی اگر حیوانات دیگر نجاستخوار شوند از عرق آنها اجتناب لازم نیست. (مسئله 120)

عرق جنب از حرام نجس نیست ولی احتیاط واجب آنست با بدن یا لباسی که با آن آلوده شده نماز نخوانند (مسئله 116)

نجاست هر چیز از سه راه ثابت میشود :

1_ خود انسان یقین کند و اگر گمان داشته باشد لازم نیست اجتناب نماید مثل غذای قهوه خانه .

2_ کسیکه چیزی در اختیار اوست بگوید آنچه نجس است مثل همسر انسان.

3_ دو مرد عادل بگویند چیزی نجس است و نیز اگر یک نفر عادل هم بگوید بنا بر احتیاط واجب باید اجتناب کرد.

ص: 20

1- گلبایگانی: یعنی نداند که خود آن مست کننده و روان است یا از مست کننده و روان گرفته شده مسئله 113

احکام نجاسات درس 12

حکم چیزی که انسان در نجاستش شک دارد:

1_ چیز نجسی که انسان شک دارد پاک شده یا نه (نجس است).

2_ چیز پاک را اگر شک کند نجس شده یا نه (پاک است). (مسئله 123)

«راه نجس شدن چیزهای پاک»

حکم چیز پاکی که به چیز نجس برسد:

1_ اگر هر دو یا یکی از آنها بطوری تر باشد که تری یکی بدیگری برسد (چیز پاک نجس می شود). (مسئله 125)

2_ اگر تری بقدری کم باشد که بدیگری نرسد چیزیکه پاک بوده نجس نمی شود.

*** هرگاه شیره و روغن (1)، روان باشد همینکه یک نقطه از آن نجس شد تمام آن نجس می شود ولی اگر روان نباشد نجس نمیشود.

(مسئله 129)

«احکام نجاسات»

احکام نجاسات:

1_ خوردن و آشامیدن چیز نجس حرام است (2) و نیز خوراندن عین نجس به اطفال در صورتیکه ضرر داشته باشد حرام می باشد بلکه اگر ضرر هم نداشته باشد بنا بر احتیاط واجب باید از آن خودداری کنند ولی خوراندن غذاهائی که نجس شده بطفل حرام نیست. (مسئله 141)

2_ اگر جایی از خانه ایا فرش کسی نجس باشد و ببیند، بدن یا لباس یا چیز دیگر کسانیکه وارد خانه او میشوند با رطوبت بجای نجس رسیده است لازم نیست به آنان بگوید. (3) (مسئله 144)

3_ اگر صاحب خانه در بین غذا خوردن بفهمد غذا نجس است باید به مهمانها بگوید اما اگر یکی از مهمانها بفهمد لازم نیست به دیگران خبر دهد ولی چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که می داند که بواسطه نگفتن خود او هم نجس میشود باید بعد از غذا به آنان بگوید. (4) (مسئله 145)

استفتاء از امام:

س: خشک شوئیهای که لباسهای مردم را با مواد شیمیائی مانند بنزین و سایر مواد پاک کننده میشوند و آنها را اطو میکنند آیا از نظر شرعی پاک هستند یا خیر چون ممکن است افرادی که پاکی و نجاست را مراعات نمیکنند نیز لباس خود را به این خشک شوئیها بدهند.

ج: محکوم به طهارت است و احتمال نجس بودن دستگاه، کافی برای حکم به نجاست نیست.

ص: 21

-
- 1- گلپایگانی: هرگاه شیره و روغن و مانند اینها طوری باشد که اگر مقداری از آن را بردارند جای آن خالی نمی ماند همین که یک نقطه از آن نجس شد تمام آن نجس می شود ولی اگر طوری باشد که جای آن در موقع برداشتن خالی بماند اگرچه بعد پر شود فقط جایی که نجاست به آن رسیده نجس مییابد پس اگر فضله موش در آن بیفتد جایی که فضله افتاده نجس و بقیه پاک است. (مسئله 130)
  - 2- گلپایگانی: بنا بر احتیاط و اقوی جواز خوراندن نجس به اطفال است بلی خوراندن اعیان نجسه مثل مرداد و شراب و خون و هر متجنسی که برای اطفال ضرر داشته باشد به او جایز نیست بلکه باید او را از خوردن آنها منع کنند.
  - 3- گلپایگانی: بنا بر احتیاط لازم باید به آنان بگوید. (مسئله 145)
  - 4- گلپایگانی: که ممکن است بواسطه نجس بودن آنان خود او هم نجس شود باید بعد از غذا به آنان بگوید.

مطهرات - احکام طهارت درس 13

پاک کننده ها ده چیز است:

1_ آب

2_ زمین

3_ آفتاب

4_ استحاله

5_ انتقال

6_ اسلام

7_ تبعیت

8_ بر طرف شدن عین نجاست

9_ استبراء حیوان نجاستخوار

10_ غائب شدن مسلمان

مطهرات - احکام مطهرات

*** (البته در رساله 10 چیز نام برده شده و در شرح دادن 11 چیز ذکر شده، علتش این است که آب انگور وقتی جوش بیاید قبل از آنکه دو قسمتش کم شود و یک قسمت آن بماند به فتوای امام، نجس نیست ولی خوردن آن حرام است... به مسائل 202 و 113 مراجعه شود).

[\(1\)](#)

« احکام مطهرات »

1_ آب

آب با چهار شرط چیز نجس را پاک میکند:

1_ مطلق باشد

2_ پاک باشد

3_ وقتی چیز نجس را می شویند آب مضاف نشود و بو یا رنگ یا مزه آن بواسطه عین نجاست تغییر نکند

4_ بعد از آب کشیدن چیز نجس عین نجاست در آن نباشد (2) (مسئله 149)

... اگر ظاهر گندم و برنج و صابون و مانند اینها نجس شود، بفرو بردن در کر و جاری پاک میگردد و اگر باطن آنها نجس شود پاک نمیگردد.

(مسئله 164)

... اگر ظاهر برنج و گوشت یا چیزی مانند اینها نجس شده باشد چنانچه آنرا در ظرفی بگذارند و سه مرتبه آب روی آن بریزند و خالی کنند پاک میشود و ظرف آن هم پاک میگردد.

(3) اگر ظرف پیش از ریختن آب نجس باشد و اگر پیش از آن ظرف نجس نباشد و گوشت و مانند آن نجس به بول شده باشد دو مرتبه کافی است و اگر به غیر بول نجس شده باشد یک مرتبه کافی است. (مسئله 166)

ص: 22

1- گلپایگانی: کم شدن دو سوم آب انگور از مطهرات است.

2- گلپایگانی: یعنی در آب کشیدن شرط است که عین نجاست در آن نماند حتی اجزاء صغار ولی باقی ماندن رنگ یا بوی نجاست ضرر ندارد

3- اگر ظرف پاک بوده سه مرتبه لازم نیست در متجنس به بول دو مرتبه و در متجنس به غیر بول یک مرتبه بعد از زوال عین کافی است.

احکام پاک کردن ظرفها و چیزهای نجس

1_ با یک دفعه آب ریختن

1_1 اگر چیز نجس را بعد از برطرف کردن عین نجاست یکمرتبه در آب کریا جاری فرو برند که آب به تمام جاهای نجس آن برسد پاک میشود.

2_1 بول پسر شیر خواریکه غذاخور نشده و شیر خوک نخورده. (مسئله 161)

3_1 چیزی که به غیر بول نجس شود بعد از برطرف کردن نجاست. (مسئله 162)

4_1 چیز نجسی که عین نجاست در آن نیست اگر زیر شیریکه متصل به کر است یک دفعه بشویند پاک میشود. (مسئله 177)

2_ چیزی که به بول نجس شده، اگر مثل لباس نباشد و بخوانند با آب قلیل آب بکشند، باید دو مرتبه آب روی آن بریزند و احتیاط آن است که این دو مرتبه بعد از برطرف شدن بول باشد و اگر لباس و مانند آن نجس شده باشد، باید بعد از هر مرتبه آن را فشار داد. (مسئله 160)

3_ (با سه مرتبه)

3_1 ظرف نجس را با آب قلیل باید سه مرتبه شست بلکه در کر و جاری هم احتیاط سه مرتبه است. (1) (مسئله 150)

3_2 ظرفیکه بشراب نجس شده با آب قلیل سه مرتبه و بهتر است هفت مرتبه شسته شود. (2) (مسئله 152)

4_ (با هفت مرتبه) ... ظرفیکه خوک از آن چیز روانی بخورد یا بلیسد.

5_ (با آب و خاک)

5_1 ظرفی را که سگ لیسیده است، برحسب فتوی

5_2 از آن ظرف سگ آب یا چیزروان دیگر خورده. بنا بر احتیاط واجب

5_3 آب دهان سگ در آن ریخته: که باید اول با خاک پاک خاک مال کرد و سپس دو مرتبه در کریا جاری یا با آب قلیل شست البته بنا بر احتیاط واجب. (مسئله 150)

ص: 23

2- گلپایگانی: بلکه کافی است که مثل سایر ظرفها آن را تطهیر کنند و هفت مرتبه مستحب است.

احکام پاک کننده ها درس 15

2_ زمین

زمین با سه شرط کف پا و ته کفش نجس را پاک میکند

1_ زمین پاک باشد

2_ زمین خشک باشد

3_ اگر عین نجس مثل خون و بول یا متنجس مثل گلی که نجس شده در کف پا و ته کفش باشد بواسطه راه رفتن یا مالیدن پا به زمین بر طرف شود. (مسئله 183)

... برای پاک شدن کف پا و ته کفش بهتر است 15 قدم یا بیشتر راه بروند. (مسئله 185)

مواردیکه کف پا و ته کفش پاک نمیشود

1_ روی فرش

2_ روی حصیر

3_ روی سبزه

4_ راه رفتن روی اسفالت و زمینی که با چوب فرش شده است.

بنابر این زمین باید یکی از سه حالت را داشته باشد

5_ یک مورد هم محل اشکال است.

5_1 بواسطه غیر راه رفتن نجس شده باشد، پاک شدنش به واسطه راه رفتن محل اشکال است (مسئله 183)

بنابراین زمین باید یک از سه حالت را داشته باشد :

1_ خاک

2_ سنگ

3_ آجر فرش و مانند اینها (مسئله 183)

3_ آفتاب

آفتاب چه چیزهایی را پاک میکند؟

1_ زمین

2_ ساختمان

3_ چیزهایی که مانند درب و پنجره در ساختمان بکار برده شده.

4_ میخی را که به دیوار کوبیده‌اند و جزء ساختمان حساب میشود. (مسئله 191)

5_ حصیر نجس

6_ درخت و گیاه (مسئله 192)

ص: 24

احکام مطهرات درس 16

آفتاب با 6 شرط پاک می کند:

1_ چیز نجس بطوری تر باشد که اگر چیز دیگری بآن برسد تر شود، پس اگر خشک باشد باید بوسیله ای آنرا تر کنند تا آفتاب آنرا خشک کند.

2_ اگر عین نجاست در آن چیز باشد پیش از تابیدن آفتاب آنرا برطرف کنند.

3_ چیزی از تابیدن آفتاب جلوگیری نکنند پس اگر آفتاب از پشت پرده یا ابرو مانند اینها بتابد و چیز نجس را خشک کند آنچیز پاک نمیشود.

4_ آفتاب به تنهایی چیز نجس را خشک کند پس اگر مثلاً بواسطه باد، و آفتاب خشک شود پاک نمیگردد ولی اگر باد کم باشد اشکالی ندارد.

5_ آفتاب مقداری از بنا و ساختمان را که نجاست به آن فرو رفته یکمرتبه خشک کند.

6_ ما بین روی زمین یا ساختمان که آفتاب به آن می تابد یا داخل آن ساختمان _ اگر نجس باش_ هوا یا جسم پاک دیگری فاصله نباشد. (مسئله 191)

4_ استحاله

س_ استحاله چیست؟

ج_ اگر جنس چیز نجس بطوری عوض شود که بصورت چیز پاکی در آید پاک میشود و میگویند استحاله شده است مثل آنکه نجس بسوزد و خاکستر گردد یا سگ در نمکزار فرورود و نمک شود ولی اگر جنس آن عوض نشود مثل آنکه گندم نجس را آرد کنند یا نان بپزند پاک نمیشود. (مسئله 195)

5_ انتقال

س_ انتقال چیست؟

ج_ اگر خون بدن انسان یا خون حیوانیکه خون جهنده دارد یعنی حیوانیکه وقتی رگ آنرا میبرند خون از آن جستن میکند، به بدن حیوانیکه خون جهنده ندارد برود و خون آن حیوان حساب شود پاک میگردد، پس خونیکه زالواز انسان می مکد چون خون زالو به آن گفته نمیشود و میگویند خون انسان است نجس می باشد. (مسئله 205)

س: خون پشه پاک است یا نجس؟

ج: دو حالت دارد:

1_ اگر کسی پشه ای را که به بدنش نشسته بکشد و نداند خونیکه از پشه بیرون آمده از او مکیده یا از خود پشه میباید پاک است و همچنین است اگر بداند از او مکیده ولی جزء بدن پشه حساب شود.

2- اگر فاصله بین مکیدن خون و کشتن پشه بقدری کم باشد که بگویند خون انسان است یا معلوم نباشد که میگویند خون پشه است یا خون انسان نجس میباید. (1) (مسئله 206)

ص: 25

1- گلبایگانی: یعنی بداند از انسان مکیده و نداند جزء پشه شده یا نه در این صورت احوط اجتناب است.

احکام مطهرات درس 17

6_ اسلام: اگر کافر شهادتین بگوید مسلمان میشود... (مسئله 207)

7_ تبعیت

س: تبعیت چیست؟

ج: تبعیت آنست که چیز نجسی بواسطه پاک شدن چیز نجس دیگر پاک شود (مسئله 210)

مثلاً اگر شراب سرکه شود، ظرف آنهم تا جائیکه شراب موقع جوش آمدن بآنجا رسیده پاک میشود. (مسئله 211)

8_ بر طرف شدن عین نجاست:

احکام برطرف شدن عین نجاست :

1_ اگر بدن حیوان به عین نجس مثل خون یا متنجس مثل آب نجس آلوده شود چنانچه آنها برطرف شود بدن آن حیوان پاک میشود و همچنین است باطن بدن انسان مثل توی دهان و بینی مثلاً اگر خونی از لای دندان بیرون آید و در آب دهان از بین برود آب کشیدن توی دهان لازم نیست ولی اگر دندان عاریه در دهان نجس شود باید آنرا آب بکشند با احتیاط واجب. (مسئله 216)

2_ اگر گرد و خاک نجس به لباس و فرش و مانند اینها بنشینند چنانچه هر دو خشک باشد نجس نمیشود و اگر گرد و خاک یا لباس و مانند اینها تر باشد باید محل نشستن گرد و خاک را آب بکشند. (مسئله 219)

9_ استبراء

س_ استبراء حیوان نجاستخوار یعنی چه؟

ج_ بول و غائط حیوانیکه بخوردن نجاست انسان عادت کرده نجس است و اگر بخواهند پاک شود باید آنرا استبراء کنند یعنی: تا مدتی که بعد از آمدن دیگر نجاستخوار بآن نگویند نگذارند نجاست بخورد و غذای پاک بآن بدهند و باید:

شتر نجاستخوار 40 روز

و گاو را 20 روز

و گوسفند را 10 روز

و مرغابی را 5 روز

و مرغ خانگی را 3 روز از خوردن نجاست جلوگیری کنند و غذای پاک بآنها بدهند. (مسئله 220)

س_ غائب شدن مسلمان چگونه مطهر است؟

ج_ اگر بدن یا لباس مسلمان یا چیز دیگری که مانند ظرف و فرش در اختیار اوست نجس شود و آن مسلمان غائب گردد اگر انسان احتمال بدهد که آن چیز را آب کشیده یا بواسطه آنکه مثلاً آنچه در آب جاری افتاده پاک شده است اجتناب از آن لازم نیست. (مسئله 221)

ص: 26

احکام وضو (چگونه وضو می گیرند) درس 18

س: چگونه وضو میگیرند؟ ج

1_ اول شستن صورت: که باید از بالای پیشانی جائیکه موی سر بیرون میآید تا آخر چانه را شست و پهنای آن به مقداریکه بین انگشت وسط و شست قرار میگیرد باید شسته شود و اگر مختصری از این مقدار را نشوید وضو باطل است. (مسئله 237)

2_ دست راست:

3_ دست چپ:

بعد از صورت باید دست راست و سپس دست چپ را از آرنج تا بر انگشتان بشوید. (مسئله 247)

سه شستن

4_ مسح سر: بعد از شستن هر دو دست باید جلوی سر را با تری آب وضو که در دست مانده مسح کند و لازم نیست با دست راست باشد یا از بالا به پائین. (مسئله 249)

5_ مسح پای راست

6_ مسح پای چپ

بعد از مسح سر باید با تری آب وضو که در دست مانده روی پاها را از سر یکی از انگشتها تا بر آمدگی روی پا مسح کند. (مسئله 252)

سه مسح کردن

... در صورت امکان بعد از تشریح وضو یک وضو عملاً گرفته شود.

چند مسئله کاملاً قابل توج:

1_ باید صورت و دستها را از بالا بیائین شست و اگر از پائین به بالا بشوید وضو باطل است. (مسئله 243)

... البته اگر به قصد ریختن آب از بالا باشد ولی آب بعکس رد شود اشکان ندارد. (تحریر الوسيله ج 1 ص 21 مسئله 2)...

2_ برای آنکه یقین کند آرنج را کاملاً شسته باید مقداری بالا تر از آرنج را هم بشوید. (مسئله 246)

3_ کسیکه پیش از شستن صورت دستهای خود را تا مچ شسته در موقع وضو باید تا سر انگشتان را بشوید و اگر فقط تا مچ را بشوید وضوی او باطل است. (مسئله 247)

4_ در وضو شستن صورت و دستها (بقصد وضو) مرتبه اول واجب و مرتبه دوم مستحب و مرتبه سوم و بیشتر از آن حرام می باشد (ولی

اگر بقصد وضو نباشد چند مرتبه آب ریختن و بعد به قصد وضو دست کشیدن اشکالی ندارد. (مسئله 248)

ص: 27

احکام وضو (شرایط صحیح بودن وضو) درس 19

مسائل مربوط به مسح:

- 1_ در مسح سر و روی پا باید دست را روی آنها بکشد و اگر دست را نگهدارد و سر یا پا را به آن بکشد وضو باطل است ولی اگر موقعیکه دست را میکشد سر یا پا با مختصری حرکت کند اشکال ندارد. (مسئله 255)
- 2_ جای مسح باید خشک باشد و اگر بقدری تر باشد که اجزای آب محل مسح به کف دست برسد، مسح باطل است. (مسئله 256)
- 3_ اگر برای مسح رطوبتی در کف دست نمانده باشد نمیتواند دست را با آب خارج تر کند بلکه باید از اعضاء دیگر وضو رطوبت بگیرد و با آن مسح نماید. (مسئله 257)

شرائط صحیح بودن وضو 13 چیز است:

- 1_ آب وضو پاک باشد
- 2_ آب مطلق باشد
- 3_ آب وضو مباح باشد
- 4_ ظرف آب وضو مباح باشد (غصبی نباشد)
- 5_ ظرف آب وضو طلا و نقره نباشد
- 6_ اعضاء وضو موقع شستن و مسح کردن پاک باشد
- 7_ وقت برای وضو و نماز کافی باشد
- 8_ بقصد قربت وضو بگیرد
- 9_ به ترتیب وضو بگیرد
- 10_ کارهای وضو را پشت سر هم انجام دهد
- 11_ دیگری او را وضو ندهد
- 12_ استعمال آب برای او ضرری نداشته باشد
- 13_ در اعضاء وضو مانعی از رسیدن آب نباشد.

کسانیکه مایلند دعاهاى هنگام وضو را فرا گرفته و بخوانند به مسئله 264 مراجعه نمایند.

ص: 28

احکام وضو (موارد شک در وضو) درس 20

موارد شک در وضو

در بین نماز:

اگر در نماز شک کند که وضو گرفته یا نه

1_ نماز او باطل است (1) (حکم وضعی)

2_ و باید وضو بگیرد و نماز را بخواند (تکلیف) (مسئله 304)

بعد از نماز :

1_ شک کند که وضو گرفته یا نه

1_1 نماز او صحیح است

1_2 ولی باید برای نمازهای بعدی وضو بگیرد. (مسئله 303)

2_ شک کند که

1_2 قبل از نماز وضوی او باطل شده

2_2 یا بعد از نماز

نمازی که خوانده صحیح است (مسئله 305)

3_ کسیکه میدانند وضو گرفته و حدیثی از او سر زده (مثلاً بول کرده) اگر ندانند کدام جلوتر بوده اگر بعد از نماز است باید وضو بگیرد و بنابر احتیاط واجب نماز را که خوانده دوباره بخواند. (مسئله 302)

قبل از نماز:

1_ کسیکه شک دارد وضو گرفته یا نه _ باید وضو بگیرد. (مسئله 301)

2_ کسیکه شک دارد وضوی او باطل شده یا نه

1_2 بنامیگذارند که وضوی او باقیست.

2_2 ولی اگر بعد از بول استبراء نکرده و وضو گرفته باشد و بعد از وضو رطوبتی از او بیرون آید که ندانند بول است یا چیز دیگر وضوی او

باطل است. (مسئله 300)

3_ میدانند وضو گرفته و حدیثی از او سر زده نمی داند کدام جلوتر بوده

3_1 چنانچه پیش از نماز است باید وضو بگیرد .

3_2 و اگر در بین نماز است باید نماز را بشکنند و وضو بگیرد.

3_3 و اگر بعد از نماز است حکم آن گفته شده. (مسئله 302)

ص: 29

1- گلبایگانی: بطلان معلوم نیست و احتیاط لازم آنست که نماز را تمام کند و آنرا بعد از گرفتن وضو اعاده نماید.

احکام وضو (مبطلات وضو) درس 21

احکام وضو درس 21

برای 6 چیز باید وضو گرفت

1_ نمازهای واجب غیر از نماز میت

2_ برای سجده و تشهد فراموش شده اگر بین آنها و نماز حدثی از او سر زده (مثلاً بول کرده باشد).

3_ برای طواف واجب خانه کعبه

4_ اگر نذر یا عهد کرده یا قسم خورده باشد که وضو بگیرد.

5_ اگر نذر کرده باشد که جائی از بدن خود را بخط قرآن برساند.

6_ برای آب کشیدن قرآنیکه نجس شده ولی چنانچه معطل شدن برای وضو گرفتن موجب بی احترامی به قرآن باشد برای آب کشیدن آن وضو لازم نیست. (مسئله 319)

مس نمودن خط قرآن، یعنی رساندن جائی از بدن بخط قرآن برای کسیکه وضو ندارد حرام است ولی اگر قرآن را بزبان فارسی یا بزبان دگر ترجمه کنند مس آن اشکال ندارد. (مسئله 317)

7 چیز وضو را باطل میکند:

1_7 بول (ادرار)

2_7 غائط (مدفوع)

3_7 باد معده و روده که از مخرج غائط خارج شود.

4_7 خوابیکه بواسطه آن چشم نبیند و گوش نشنود و اگر چشم نبیند و گوش بشنود وضو باطل نمیشود.

5_7 چیزهاییکه عقل را از بین میبرد مانند دیوانگی و مستی و بیهوشی .

6_7 استحاضه زنان (این مسئله مربوط به زنان است).

7_7 کاریکه برای آن باید غسل کرد مانند جنابت. (1) (مسئله 323)

اگر پیش از وقت نماز بقصد اینکه با طهارت باشد وضو بگیرد یا غسل کند صحیح است و نزدیک وقت نماز هم اگر بقصد مهیا بودن برای نماز وضو بگیرد اشکال ندارد. (مسئله 320)

1- گلپایگانی: و حیص و نفاس و اما مس میت حکمت آن در محل خودش ذکر میشود.

احکام وضوی جبیره درس 22

س: جبیره چیست؟

ج: چیزیکه با آن زخم و شکسته را میبندند و دوائی که روی زخم و مانند آن میگذارند

احکام وضوی جبیره:

1_ روی زخم باز است:

1_1 آب برای آن ضرر ندارد_ باید بطور معمول وضو بگیرد. (مسئله 324) (مسئله 328)

1_1_1 زخم در صورت یا دست و پاست _ اطراف زخم را بشوید و بهتر این است اگر ممکن باشد دست تر روی آن بکشد و اگر ممکن نباشد، پارچه پاک روی آن بگذارد و روی آن دست بکشد.

1_1_2 زخم جلو سر یا روی پاها است و نمی تواند مسح کند

1_2_1_1 میتواند پارچه روی آن بگذارد: باید چنین کند و روی آنرا مسح کند و بنا بر احتیاط واجب تیمم هم بکند. (مسئله 326)

1_2_1_2 نمیتواند پارچه پاک روی آن بگذارد:

باید بجای وضو تیمم کند و بهتر است یک وضوی بدون مسح بگیرد. (مسئله 326)

2_ روی زخم بسته است:

1_2 می شود باز کرد

1_1_2 زحمت و ضرر ندارد: باز کند و وضو بگیرد. (مسئله 327)

2_1_2 ضرر دارد و در صورت و دستها است: اگر دست تر کشیدن ضرر ندارد واجب است روی آن دست تر بکشد. (مسئله 328)

2_2 نمیشود باز کرد

1_2_2 جبیره پاک است و رساندن آب بزخم ممکن بوده و زحمت ندارد باید آبرای بزخم برساند. (مسئله 329)

2_2_2 زخم یا جبیره نجس است.

1_2_2_2 میتواند آنرا آب بکشد و رساندن آب ضرر و زحمت ندارد باید آب کشد و آب را بزخم برساند. (مسئله 329)

2_2_2_2 آب ضرر دارد یا ممکن نیست: باید اطراف زخم را شسته و اگر جبیره پاک است روی آنرا مسح کند و اگر نمیشود پارچه پاک

گذارده بطوری که جزء جیره حساب شود و روی آن را مسح کند. (مسئله 329)

ص: 31

احکام وضوی جبیره (موانعی غیر از جبیره) درس 23

موانعی غیر از جبیره در اعضاء وضو و غسل:

1_ (آب ضرر دارد) اگر آب برای همه دست و صورت و یا یکی از این دو ضرر دارد باید تیمم بکند و احتیاط مستحب آنست که وضوی جبیره ای هم بگیرد. و اما اگر آب برای بعضی دست و یا بعضی صورت ضرر دارد باید وضو بگیرد و کافی است شستن اطراف موضعی که آب برای آن ضرر دارد و بنابر احتیاط واجب تیمم هم بکند (مسئله 336)

2_ (در جای وضو یا غسل چیزی چسبیده و امکان برداشتن نیست یا بقدری مشقت دارد که نمی شود تحمل کرد) باید بدستور جبیره عمل کند. (مسئله 338)

3_ اگر جایی از وضو را رگ زده است و نمی تواند (1) آنرا آب بکشد یا آب برای آن ضرر دارد.

1_3 روی آن بسته است باید بدستور جبیره عمل کند. (مسئله 337)

عمل کند

2_3 روی آن معمولاً باز است شستن اطراف آن کافی است.

*س: اگر در صورت یا دستها چند جبیره باشد تکلیف چیست؟

ج: باید بین آنها را بشوید و اگر جبیره ها در سر یا روی پاها باشد باید بین آنها را مسح کند و در جاهائی که جبیره است باید به دستور جبیره عمل نماید. (مسئله 334)

*س: غسل جبیره ای چگونه است؟

ج: مثل وضوی جبیره ای است که باید روی جبیره را مسح کند و جاهای خالی را بشوید و بنابر احتیاط واجب باید غسل را ترتیبی بجا آورد.

(مسئله 339)

*س: تیمم جبیره ای چگونه است؟

ج: کسیکه وظیفه او تیمم است اگر در بعضی از جاهای تیمم او زخم یا دمل یا شکستگی باشد باید به دستور وضوی جبیره ای تیمم جبیره ای نماید. (مسئله 340)

تذکر: گوینده مسئله بهتر است برای یاد گرفتن افراد کلاس یک وضوی جبیره ای با توضیح کامل بگیرد.

1- در این صورت لازم است تیمم. نماید. چنانچه در مسئله 335 گذشت

غسل درس 24

غسلهای واجب:

1_ غسل جنابت

2_ غسل حیض

3_ غسل نفاس

4_ غسل استحاضه

5_ غسل مس میت

6_ غسل میت

7_ غسلیکه بواسطه نذر و قسم و مانند اینها واجب میشود.

سبب جنابت_ دو چیز است :

1_ داخل شدن حشفه اقلأ در قبل و یا در دبر و یا به مقداری که دخول بگویند برای کسی که حشفه او بریده باشد.

2_ خروج منی یا رطوبت مشتبهه پیش از استبراء به بول

س: علامت جنابت چیست؟

ج: اگر رطوبتی از انسان خارج شود و نداند منی است یا بول یا غیر اینها چنانچه آن رطوبت این سه نشانه را داشته باشد منی است (1)

(البته در مریض و زن اگر با شهوت تنها رطوبت خارج شود جنب است). (2)

1_ با شهوت بیرون آمده

2_ با جستن بیرون آمده

3_ بعد از بیرون آمدن بدن مست شود. (مسئله 346)

غسل بر دو نوع است:

1_ ترتیبی

در غسل ترتیبی باید به نیت غسل اول سر و گردن بعد طرف راست بعد طرف چپ بدن را بشوید و اگر عمداً یا از روی فراموشی یا بواسطه

ندانستن مسئله باین ترتیب عمل نکند غسل او باطل است. (مسئله 361)

2_ ارتمارسی

در غسل ارتماسی اگر به نیت غسل ارتماسی بتدریج در آب فرورود تا تمام بدن زیر آب رود غسل او صحیح است و احتیاط واجب آن است که یکدفعه عرفی زیر آب رود. (مسئله 367)

س: کسیکه غسل کرده برای نماز وضو هم باید بگیرد؟

ج: کسیکه غسل جنابت کرده نباید برای نماز وضو بگیرد ولی با غسلهای دیگر نمیشود نماز خواند و باید وضو گرفت. (مسئله 391)

ص: 33

1- گلیپایگانی: ظاهر آنست کفایت میکند در حکم منی بودن جستن با یکی از سستی و شهوت و اجتماع هر سه صفت لازم نیست

2- گلیپایگانی در مریض شهوت تنها در حکم به منی بودن کافی است.

احکام جنابت درس 25

پنج چیز بر جنب حرام است:

- 1_ رساندن جانی از بدن بخط قرآن یا باسم خدا و هم چنین بنا بر احتیاط واجب باسم پیامبران (ص) و امامان (ع) (1)
  - 2_ رفتن در مسجد الحرام و مسجد پیغمبر (ص) اگر چه از یکدر داخل و از در دیگر خارج شود.
  - 3_ توقف در مساجد دیگر ولی اگر از یکدر داخل و از در دیگر خارج شود، یا برای برداشتن چیزی برود مانعی ندارد و احتیاط واجب آن است که در حرم امامان هم توقف نکند.
  - 4_ گذاشتن چیزی در مسجد
  - 5_ خواندن سوره ایکه سجده واجب دارد. (2)
- 1_5 سوره 32 قرآن (الم تنزیل) 2
  - 2_5 سوره 41 قرآن (حم سجده)
  - 3_5 سوره 53 قرآن (النجم)
  - 4_5 سوره 96 قرآن (اقرء) (مسئله 355)

احکام غسل

مواردیکه غسل باطل است :

- 1_ در غسل ترتیبی اگر عمداً یا از روی فراموشی یا بواسطه ندانستن مسئله ترتیب را مراعات نکنند غسل او باطل است. (مسئله 361)
  - 2_ در غسل ارتماسی اگر بعد از غسل بفهمد بمقداری از بدن آب نرسیده چه جای آنرا بداند یا نداند دوباره غسل کند. (مسئله 369)
  - 3_ اگر در غسل ارتماسی به اندازه سر موئی از بدن نشسته بماند غسل باطل است.
  - 4_ کسیکه قصد دارد پول حمامی را نهد یا بنا دارد از وجه حرام بدهد یا بدون اینکه بداند حمامی راضی است بنخواهد نسیه بگذارد اگر چه بعد حمامی را راضی کند (مسئله 381)
- غسل ترتیبی و ارتماسی دو فرق دارد

- 1_ در ارتماسی باید تمام بدن پاک باشد اما در ترتیبی اگر نجس باشد و هر قسمتی را قبل از غسل آب بکشد صحیح است. (مسئله 372)

2_ در ارتماسی باید بین آن فاصله نباشد اما در ترتیبی اشکال ندارد (مسئله 380)

اگر شک کند که غسل کرده یا نه : باید غسل کند.

اگر شک کند غسل او صحیح بوده است یا نه: لازم نیست دوباره غسل کند (مسئله 385)

ص: 34

1- گلبایگانی: احتیاط لازم آنست که در حرم ائمه علیهم السلام جنب داخل نشود هر چند از یک در داخل و از در دیگر خارج شود.

2- گلبایگانی: بنابر احوط اگر چه اقوی آنست که فقط خواندن آیات سجده حرام است.

تیمم درس 26

تیمم بر 2 قسم است:

1_ بدل از وضو

2_ بدل از غسل

دستور تیمم:

1_ (نیت) البته باید معین کند که بدل از غسل است یا وضو (مسئله 705)

2_ زدن کف دو دست با هم بر چیزیکه تیمم بآن صحیح است.

3_ کشیدن کف هر دو دست بتمام پیشانی و دو طرف آن از جاییکه موی سر میروید تا ابروها و بالای بینی و بنا بر احتیاط واجب باید دستها روی ابروها هم کشیده شود.

4_ کشیدن کف دست چپ بتمام پشت دست راست و بعد از آن کشیدن کف دست راست بتمام پشت دست چپ.

احکام تیمم

1_ در تیمم باید پیشانی و کف دستها و پشت دستها پاک باشد در حال اختیار و امکان... (مسئله 706)

2_ انسان باید برای تیمم انگشتر را از دست بیرون آورد... (مسئله 707)

3_ اگر بدل از غسل جنابت تیمم کند، لازم نیست برای نماز وضو بگیرد ولی اگر بدل از غسلهای دیگر تیمم کند باید وضو بگیرد و اگر نتواند وضو بگیرد باید تیمم دیگری هم بدل از وضو بنماید. (مسئله 723)

4_ اگر بواسطه نداشتن آب یا عذر دیگری تیمم کند بعد از برطرف شدن عذر تیمم او باطل میشود. (مسئله 719)

تذکر: در صورت امکان عملاً تدریس شود و افراد کلاس تمرین کنند.

توجه: تیمم بدل از غسل و بدل از وضو با هم فرقی ندارد. (مسئله 701)

چیزهائیکه تیمم بانها صحیح است (مسئله 684)

1_ خاک

2_ ریگ

3_ کلوخ

4_ سنگ اگر پاک باشند

4_1 سنگ گچ

4_2 سنگ آهک

4_3 سنگ مرمر

4_4 سنگ سیاه (مسئله 685)

5_ گل پخته مثل آجر و کوزه

6_ اگر اینها پیدا نشد، بترتیب، گرد و غباریکه روی فرش و لباس و مانند اینهاست و به گل و اگر گل پیدا نشد احتیاط مستحب آنست (1) که نماز را بدون تیمم بخواند و بنا بر احتیاط واجب بعد اقبضای آنرا بجا آورد. (مسئله 686)

ص: 35

1- گلپایگانی _ بلکه لازم است.

چیزهایی که تیمم بآنها صحیح نیست (مسئله 685)

1_ جواهر، مثل سنگ عقیق و فیروزه

2_ به گچ و آهک پخته احتیاط واجب است که تیمم نکنند. (1)

3_ خاک نجس

4_ زمین و خاک غضبی

5_ برف و یخ (تحریر الوسیله ج 1 ص 106 مسئله 4)

در هفت مورد بجای وضو و غسل باید تیمم کرد:

1_ اگر تهیه آب بقدر وضو یا غسل ممکن نباشد. (مسئله 648)

2_ اگر بواسطه پیری یا ترس از دزد و جانور و مانند اینها یا نداشتن وسیله ای که آب از چاه بکشد دسترسی به آب نداشته باشد باید تیمم کند و همچنین است اگر تهیه و استعمال آب بقدری سخت باشد که مردم تحمل آنرا نکنند. (مسئله 664)

3_ اگر از استعمال آب برجان خود بترسد یا بترسد که بواسطه استعمال آن مرض یا عیبی در او پیدا شود یا مرضش طول بکشد یا شدت کند یا بسختی معالجه شود. (2) (مسئله 669)

4_ هر گاه بترسد (3) که اگر آبرآ بمصرف وضو یا غسل برساند خود او یا عیال و اولاد او یا رفیقش و کسانی که با او مربوطند مانند نوکر و کلفت از تشنگی بمیرند یا مریض شوند یا بقدری تشنه شوند که تحمل آن مشقت دارد، و نیز اگر بترسد (4) حیوانیکه مانند اسب و قاطر که معمولاً برای خوردن، سرش را نمی برند از تشنگی تلف شود و همچنین اگر کسی که حفظ جان او واجب است، بلکه کسی که جائز نیست کشتن او چون شخص ذمی، در معرض تلف باشد. (مسئله 674)

5_ کسیکه بدن یا لباسش نجس است و کمی آب دارد که اگر با آن وضو بگیرد یا غسل کند برای آب کشیدن بدن یا لباس او نمی ماند. و بنابر احتیاط واجب باید اول بدن و یا لباس نجس را بشوید، پس از آن تیمم کند. (مسئله 676)

6_ اگر غیر از آب یا ظرفیکه استعمال آن حرام است آب یا ظرف دیگری ندارد. (مسئله 677)

7_ هر گاه وقت بقدری تنگ باشد که اگر وضو بگیرد یا غسل کند تمام نماز یا مقداری از آن بعد از وقت خوانده میشود. (مسئله 678)

ص: 36

1- گلبایگانی: بطلان تیمم به گچ و آهک پخته معلوم نیست لکن احتیاط لازم تیمم نکردن به آنهاست با بودن چیزی که تیمم به آن صحیح

- است و اگر چیزی که تیمم به آن صحیح است نباشد احوط جمع بین تیمم به گچ و یا آهک پخته و تیمم به غبار یا گل یا معادن است و اگر غبار یا گل معادن نباشد احوط تیمم به همان گچ یا آهک پخته و خواندن نماز و قضاء آنست بعداً.
- 2- آنکه اگر آب را در وضو یا غسل صرف نماید بترسد که خودش فعلاً یا بعداً مبتلا شود به تشنگی که باعث تلف یا مرض شده یا در تحمل آن مشقت زیادی باشد.
- 3- آن که بر کسانی که حفظشان بر او واجب است بترسد که از تشنگی تلف یا بیمار شوند.
- 4- آنکه بر غیر خود (چه انسان باشد یا حیوان) بترسد که تلف یا بیماری یا بیتابیشان بر او گران باشد و در غیر این سه صورت با داشتن آب تیمم جایز نیست.

مسائل مربوط به مرگ

مختصر:

مسلمانی را که محتضر است یعنی در حال جان دادن میباشد باید به پشت بخواباند بطوریکه کف پاهایش بطرف قبله باشد. (مسئله 533)

غسل میت

غسل و کفن و نماز و دفن مسلمان 12 امامی بر هر مکلفی واجب است و اگر بعضی انجام دهند از دیگران ساقط میشود و چنانچه هیچکس انجام ندهد همه معصیت کرده اند و بنابر احتیاط واجب حکم مسلمانی هم که دوازده امامی نیست همینطور است. (مسئله 542)

واجب است میت را سه غسل بدهند:

1_ بآبی که با سدر مخلوط باشد.

2_ بآبیکه با کافور مخلوط باشد.

3_ با آب خالص. (مسئله 550)

*** غسل میت مثل غسل جنابت است و احتیاط واجب آنست که تا غسل ترتیبی ممکن است میت را غسل ارتماسی ندهند و احتیاط مستحب آن است که در غسل ترتیبی هر یک از سه قسمت بدن را در آب فرو نبرند بلکه آبرای آن بریزند. (مسئله 565)

غسل مس میت

اگر کسی بدن انسان مرده ای را که سرد شده و غسلش نداده اند مس کند یعنی جائی از بدن خود را بآن برساند باید غسل مس میت نماید... حتی... اگر ناخن و استخوان او به ناخن و استخوان میت برسد باید غسل کند. (مسئله 521)

** برای مس مرده ای که تمام بدن او سرد نشده غسل واجب نیست اگر چه جائی را که سرد شده مس نماید. (مسئله 522)

نماز میت

نماز خواندن بر میت مسلمان اگر چه بچه باشد واجب است ولی باید پدر و مادر آن بچه یا یکی از آنان مسلمان باشند و 6 سال بچه تمام شده باشد. (مسئله 594)

ص: 37

استفتانات از امام در مورد شهید درس 29

س 1: آیا غسل دادن کسیکه در جبهه حق علیه باطل به شهادت رسیده واجب است یا نه؟

ج: بسمه تعالی _ غسل و کفن از شهید در معرکه ساقط است و سایر شهدای مسلمین حکم باقی مسلمین را دارند.

****

س 2: در چه حالتی شهید را میتوان با لباس خودش دفن کرد؟

ج: بسمه تعالی _ شهدای در معرکه غسل و کفن ندارند و باید با همان لباس خودشان پس از نماز دفن شوند.

****

س 3: کسیکه بر اثر بمباران شهرها توسط دشمن به شهادت میرسد غسل دادنش لازم است یا خیر؟

ج: بسمه تعالی _ انشاء الله ، گرچه اجر شهید دارد ولی غسل او ساقط نیست.

****

س 4: اگر شک داشته باشیم آیا رزمنده شهید در درگیری جبهه بشهادت رسیده یا بعد از آن، غسل دادن او واجب است یا نه؟

ج: اگر اماراتی دال بر کشته شدنش در معرکه وجود دارد غسل و کفن ساقط است وگرنه ساقط نیست

****

س 5: کسیکه برای کمک رسانی تدارکات یا تبلیغات به جبهه می رود اگر به فیض شهادت برسد غسل و کفن میخواهد یا نه؟

ج: بسمه تعالی _ اگر در معرکه کشته شد حکم سایر شهداء را دارد.

****

س 6_ آیا مس بدن شهید در چه صورتی احتیاج به غسل دارد و در کدام حالت غسل کردن لازم نیست؟

ج: بسمه تعالی _ مس بدن شهید در معرکه غسل مس میت ندارد.

****

س 7: اشخاصیکه در جبهه و صحنه نبرد یا وسیله ترورها بافتخار شهادت نائل میشوند آیا احتیاج به غسل و کفن دارند یا خیر؟

ج: شهید اگر در جبهه به شهادت رسیده غسل و کفن ندارد و مس او موجب غسل نمیشود و اگر در غیر جبهه بشهادت رسیده غسل و کفن

دارد و به مس او غسل واجب است.

ص: 38

دستور نماز میت درس 30

نماز میت 5 تکبیر دارد و اگر نمازگزار 5 تکبیر باین ترتیب بگوید کافی است.

1_ بعد از نیت و گفتن تکبیر اول بگوید :

اشهد ان لا اله الا الله، و ان محمداً رسول الله.

2_ و بعد از تکبیر دوم بگوید:

اللهم صل على محمد و آل محمد...

3_ و بعد از تکبیر سوم بگوید :

اللهم اغفر للمؤمنين والمؤمنات...

4_ و بعد از تکبیر چهارم اگر میت مرد است بگوید:

اللهم اغفر لهذا الميت ... و اگر زن است بگوید اللهم اغفر لهذه الميت ...

5_ و بعد تکبیر پنجم را بگوید. نماز تمام است. (مسئله 608)

احکام نماز میت

**نماز میت باید بعد از غسل و حنوط و کفن کردن او خوانده شود و اگر پیش از اینها یا در بین اینها بخوانند اگر چه از روی فراموشی یا ندانستن مسئله باشد کافی نیست. (مسئله 595)

**کسیکه میخواهد نماز میت بخواند لازم نیست با وضو یا غسل یا تیمم باشد و بدن و لباسش پاک باشد و اگر لباس او غصبی هم باشد اشکال ندارد اگر چه احتیاط مستحب آنست که تمام چیزهائی را که در نمازهای دیگر لازم است رعایت کند. (مسئله 596)

**کسیکه به میت نماز میخواند باید رو به بقبله باشد و نیز واجبست میت را مقابل او به پشت بخوابانند بطوریکه سر او بطرف راست نمازگزار و پای او بطرف چپ نمازگزار باشد. (مسئله 597)

اگر میت وصیت کرده باشد که شخص معینی بر او نماز بخواند احتیاط واجب آنستکه آن شخص از ولی میت اجازه بگیرد و بنابر احتیاط واجب ولی هم اجازه بدهد. (مسئله 105)

نماز های واجب درس 31

نمازهای واجب 6 تا است

1_ نمازهای یومیه

1_1 نماز ظهر_ 4 رکعت

1_2 نماز عصر_ 4 رکعت

1_3 نماز مغرب_ 3 رکعت

1_4 نماز عشاء_ 4 رکعت

1_5 نماز صبح_ 2 رکعت

2_ نماز آیات

3_ نماز میت

4_ نماز طواف واجب خانه خدا

5_ نماز قضای پدر که بر پسر بزرگتر واجب است.

6_ نمازیکه بواسطه اجیر شدن و نذر و قسم و عهد واجب میشود.

وقت نمازهای یومیه

1_ظهر:

1_1 (مخصوص) چوب صافیرا (شاخص) که در زمین فرو کنیم وقتی سایه بآخرین درجه کمی رسید و دو مرتبه به سوی مشرق روبه زیاد شدن گذاشت ظهر شرعی است و از اول ظهر تا وقتیکه از ظهر باندازه خواندن نماز ظهر بگذرد وقت مخصوص ظهر است. (مسئله 729 و 731)

1_2 (مشترک) ما بین وقت مخصوص نماز ظهر و وقت مخصوص نماز عصر وقت مشترک نماز ظهر و عصر است. (مسئله 731)

2_عصر

1_2 (مخصوص) موقعیکه باندازه خواندن نماز عصر وقت به مغرب مانده باشد.

2_2 (مشترک) مابین وقت مخصوص ظهر و عصر.

3_ مغرب:

1_3 (مخصوص) مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا میشود از بین برود (مسئله 735) و وقت مخصوص نماز مغرب از اول مغرب است تا وقتی که از مغرب باندازه خواندن سه رکعت نماز بگذرد (مسئله 736)

2_3 (مشترک) مابین وقت مخصوص مغرب و عشاء مشترک است

4_ عشاء:

1_4 (مخصوص) موقعی است که باندازه خواندن نماز عشاء به نصف شب مانده باشد.

2_4 (مشترک) مابین وقت مخصوص مغرب و عشاء.

5_ صبح

نزدیک اذان صبح از طرف مشرق سفیده ای رو به بالا حرکت میکند که آنرا فجر اول گویند موقعی که آن سفیده پهن شد فجر دوم و اول وقت نماز صبح است و آخر وقت نماز صبح موقعی است که آفتاب بیرون میآید. (مسئله 741)

ص: 40

احکام وقت نماز

1_ موقعی انسان میتواند مشغول نماز شود که یقین کند (1) وقت داخل شده است یا دو مرد عادل بداخل شدن وقت خبر دهند. (مسئله 742)

2_ انسان باید نماز عصر را بعد از نماز ظهر و نماز عشاء را بعد از نماز مغرب بخواند و اگر عمداً نماز عصر را پیش از نماز ظهر و نماز عشاء را پیش از نماز مغرب بخواند باطل است. (مسئله 755)

3_ اگر وقت نماز بقدری تنگ است که بواسطه بجا آوردن بعضی از کارهای مستحب نماز مقداری از آن بعد از وقت خوانده میشود باید آن مستحب را بجا نیاورد، مثلاً اگر بواسطه خواندن قنوت مقداری از نماز بعد از وقت خوانده میشود باید قنوت نخواند. (مسئله 747)

***

4_ کسیکه باندازه خواندن یک رکعت نماز وقت دارد باید نماز را به نیت اداء بخواند ولی نباید عمداً نماز را تا این وقت تأخیر بیندازد. (مسئله 748)

****

5_ اگر از روی معصیت یا بواسطه عذری نماز مغرب یا نماز عشاء را تا نصف شب نخواند بنابر احتیاط واجب باید تا قبل از اذان صبح بدون اینکه نیت اداء وقضا کند به قصد ما فی الذمه بجا آورد. (مسئله 740)

****

لازم به تذکر است: کسیکه شک دارد در اینکه مغرب شده یا نه اگر تا این وقت نماز نخوانده باید نیت ما فی الذمه کند.

ص: 41

1- گلبایگانی: یا اطمینان پیدا کند یا اذانگوی وقت شناس مورد وثوق اذان بگوید.

1_ کسیکه میخواهد نماز بخواند باید برای پیدا کردن قبله کوشش کند تا یقین کند که قبله کدام طرف است.

2_ و میتواند بگفته دو شاهد عادل که از روی نشانه های حسی شهادت میدهند، عمل کند.

3_ یا بقول کسیکه از روی قاعده علمی قبله را میشناسد و محل اطمینان است عمل کند.

4_ و اگر اینها ممکن نشد باید بگمانی که از محراب مسجد مسلمانان یا قبرهای آنان یا از راههای دیگر پیدا میشود عمل نماید. (مسئله 782)

*** اگر برای پیدا کردن قبله وسیله ای ندارد یا با اینکه کوشش کرده گمانش بطرفی نمیروند چنانچه وقت نماز وسعت دارد باید چهار نماز به چهار طرف بخواند و اگر باندازه چهار نماز وقت ندارد باید به اندازه ای که وقت دارد نماز بخواند.... (مسئله 784)

*** اگر یقین یا گمان کند که قبله در یکی از دو طرف است باید بهر دو طرف نماز بخواند ولی احتیاط مستحب آنست که در صورت گمان به چهار طرف نماز بخواند. (مسئله 785)

چگونگی رو بقبله بودن

1_ ایستاده: باید طوری بایستد که بگویند رو به قبله ایستاده و لازم نیست زانوهای او و نوک پای او هم رو بقبله باشد. (مسئله 777)

2_ نشسته: اگر نمیتواند بطور معمول بنشیند و در موقع نشستن کف پاها را بزمین میگذارد باید در موقع نماز صورت و سینه و شکم او رو بقبله باشد و لازم نیست ساق پای او رو بقبله باشد. (مسئله 778)

3_ خوابیده

3_1 به پهلو است طوری بخوابد که جلوی بدن او رو بقبله باشد.

3_2 و اگر ممکن نباشد باید به پهلو چپ طوری بخوابد که جلوی بدن او رو بقبله باشد.

3_3 و اگر این را هم نتواند باید به پشت بخوابد بطوریکه کف پای او رو بقبله باشد. (مسئله 779)

یادآوری: (سه نوع ایستاده، نشسته و خوابیده در مسائل قیام مفصل ذکر شده از مسئله 969 تا 979).

نماز مستحبی را میشود در حال راه رفتن و سواری خواند و اگر انسان در این دو حال نماز مستحبی را بخواند لازم نیست رو به قبله باشد. (مسئله 781)

شرائط لباس نمازگزار

1_ پاک باشد

2_ مباح باشد (غصبی نباشد)

3_ از اجزاء مردار نباشد

4_ از حیوان حرام گوشت نباشد

5_ اگر نمازگزار مرد است، لباس او ابریشم خالص و طلا باف نباشد. (مسئله 798)

احکام پاک بودن لباس و بدن

توضیح لباس و بدن *** حکم نماز

1 اگر کسی عمداً با بدن یا لباس نجس نماز بخواند. (مسئله 799) *** نمازش باطل است

2 کسی که نمی داند با بدن و لباس نجس نماز باطل است و بخواند. (مسئله 800) *** نمازش باطل است

3 اگر بواسطه ندانستن مسئله چیز نجسی را نداند نجس است و با آن نماز بخواند. (مسئله 180) *** نمازش باطل (1) است

4 اگر فراموش کند که بدن یا لباسش نجس است و در بین نماز یا بعد از آن یادش بیاید، باید نماز را دوباره بخواند و اگر وقت گذشته است، قضاء نماید. (مسئله 803) ** نمازش باطل است *

5 اگر نداند که بدن یا لباسش نجس است و بعد از نماز بفهمد نجس بوده نماز او صحیح است ولی احتیاط مستحب آن است که اگر وقت دارد دوباره آن نماز را بخواند. (مسئله 802) *** نمازش صحیح است

6 کسی که در پاک بودن بدن یا لباس خود شک دارد، چنانکه نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد که بدن یا لباسش نجس بوده، نماز او صحیح است. (مسئله 807) *** نمازش صحیح است

7 اگر لباس را آب بکشد و یقین کند که پاک شده است و با آن نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد، پاک نشده، نمازش صحیح است. (مسئله 808) *** نمازش صحیح است

ص: 43

احکام لباس نمازگزار:

- 1_ لباس نمازگزار باید مباح باشد و کسی که می داند پوشیدن لباس غصبی حرام است اگر عمداً در لباس غصبی یا در لباسی که نخ یا دکمه یا چیز دیگر آن غصبی است نماز بخواند، باید آن نماز را دوباره با لباس غیر غصبی بخواند. (مسئله 815)
  - 2_ اگر با عین پولیکه خمس و زکات آنرا نداده، لباس بخرد، نماز خواندن در آن لباس باطل است، (1) با احتیاط واجب و همچنین است اگر بدمه بخرد و در موقع معامله، قصدش این باشد که از پولیکه خمس یا زکاتش را نداده، بدهد. (مسئله 820)
  - 3_ لباس نمازگزار باید از حیوان حرام گوشت نباشد و اگر موئی از آن هم همراه نمازگزار باشد، نماز او باطل است. (مسئله 824)
- توجه: (مطابق این مسئله، اگر موی گربه در بدن و لباس نمازگزار باشد، نمازش باطل است) چون گر به یک حیوان حرام گوشت است.
- 4_ اگر چیزی از مردار حلال گوشت مانند مو و پشم که روح ندارد، همراه نمازگزار باشد، یا با لباسی که از آنها تهیه کرده اند نماز بخواند، نمازش صحیح است. (مسئله 823)
  - 5_ اگر شک داشته باشد که لباسی از حیوان حلال گوشت است یا حرام گوشت، چه در داخله تهیه شده باشد، چه در خارجه، نماز خواندن با آن مانعی ندارد. (2) (مسئله 827)
  - 6_ زینت کردن به طلا (مثل آویختن زنجیر طلا به سینه و انگشتر طلا بدست کردن و بستن ساعت مچی طلا به دست) برای:

مرد:

حرام و نماز خواندن با آنها باطل است و احتیاط واجب آن است که از استعمال عینک طلا هم خودداری کند.

زن:

در نماز و غیر نماز اشکال ندارد

ص: 44

-
- 1- گلپایگانی: با التفات به این که این مال خمس نداده است و با عدم التفات صحیح است و در جهل به حکم احوط اعاده است.
  - 2- گلپایگانی: مراعات احتیاط لازم نیست هر چند خوب است.

احکام بدن و لباس نمازگزار درس 36

در 5 مورد اگر لباس و بدن یا لباس نمازگزار پاک نباشد، نماز او صحیح است.

فقط لباس نمازگزار نجس باشد (2 صورت):

1_ لباسهای کوچک او مانند جوراب و عرقچین (1) نجس باشد.

2_ لباس زنی که پرستار بچه است به بول بچه (2) نجس شده باشد.

فقط بدن یا لباس نمازگزار نجس باشد (3 مورد)

1_ آنکه بواسطه زخم یا جراحت یا دملی که در بدن اوست، لباس یا بدنش بخون آلوده شود.

2_ بدن یا لباس او بمقدار کمتر از درهم (که تقریباً به اندازه دوریالی می شود) بخون آلوده باشد.

3_ ناچار باشد با بدن یا لباس نجس نماز بخواند. (مسئله 848)

بعضی از احکام بدن یا لباسی که به خون و غیره نجس شده:

1_ خون بدن انسان یا حیوان حلال گوشت اگر چه در چند جای بدن و لباس باشد در صورتی که رویهم کمتر از درهم باشد، نماز خواندن با آن اشکال ندارد. (مسئله 855)

2_ اگر بدن یا لباس خونی نشود ولی بواسطه رسیدن بخون نجس شود، اگر چه مقداری که نجس شده کمتر از درهم باشد، نمی شود با آن نماز خواند. (مسئله 859)

3_ اگر خون روی لباسی که آستر دارد بریزد و به آستر آن برسد و یا به آستر بریزد و روی لباس خونی شود، باید هر کدام را جدا حساب نمود، پس اگر خون روی لباس و آستر کمتر از درهم باشد، نماز با آن صحیح است. (مسئله 857)

4_ اگر لباسهای کوچک نمازگزار مثل عرقچین و جوراب که نمی شود با آنها عورت را پوشانید نجس باشد، چنانچه از مردار و حیوان حرام گوشت درست نشده باشد، نماز با آنها صحیح و نیز اگر با انگشتری نجس نماز بخواند اشکال ندارد. (مسئله 861)

5_ اگر در بدن یا لباس نمازگزار، خون زخم یا جراحت یا دمل باشد، چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای بیشتر مردم یا برای خصوص او سخت است، تا وقتی که مشقت برای بیشتر مردم باشد در فرض اول و یا مشقت برای خصوص او باشد در فرض دوم، می تواند با آن خون نماز بخواند، و همچنین است اگر چرکی که با خون بیرون آمده یا دوائی که روی زخم گذاشته اند و نجس شده، در بدن یا لباس او باشد. (مسئله 849)

1- گلپایگانی: در مثل عرقچین و بند شلوار حکم بنابر احتیاط لازم است.

2- گلپایگانی: ولی اگر احتیاط کند و با لباس پاک نماز بخواند بهتر است.

مکان نمازگزار درس 37

مکان نمازگزار 5 شرط دارد:

1_ مباح باشد (غصبی نباشد).

2_ بی حرکت باشد.

3_ بلندی سقف آن طوری باشد که بتوان ایستاد.

4_ اگر نجس است، بطوری نباشد که تری در لباس و بدن اثر کند.

5_ محل سجده و زانوها، بیش از 4 انگشت بسته، پست تر یا بلندتر نباشد و احتیاط واجب آن است که از سر انگشتان پا هم بیشتر از این پست تر یا بلندتر نباشد.

****

جاهائیکه بخاطر رغصبی بودن مکان نماز باطل است:

1_ در ملکی که منفعت آن مال دیگری است بدون اجازه کسی که منفعت ملک مال او می باشد مثلاً در خانه اجاره ای، اگر صاحب خانه یا دیگری بدون اجازه کسی که آن خانه را اجاره کرده نماز بخواند باطل است.

2_ در ملکی که دیگری در آن حقی دارد مثلاً اگر میت وصیت کرده باشد که ثلث مال او را به مصرفی برسانند، تا وقتی که ثلث را جدا نکنند. (مسئله 867)

3_ کسی که در مسجد نشسته، اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند، بنابر احتیاط واجب باید دوباره نمازش را در محل دیگر بخواند. (مسئله 867)

4_ اگر بداند جائی غصبی است و نداند که در جای غصبی نماز باطل است و در آنجا نماز بخواند نمازش باطل است. (مسئله 870)

5_ کسی که در ملکی با دیگری شریک است اگر سهم او جدا نباشد، بدون اجازه شریکش نمی تواند در آن ملک تصرف کند و نماز بخواند. (مسئله 872)

6_ تصرف در ملک میتی که خمس یا زکات بدهکار است، حرام و نماز در آن باطل است مگر آنکه بدهکاری او را بدهند. (مسئله 875)

7_ در زمین بسیار وسیعی که از ده دور و چراگاه حیوانات است اگر چه صاحبانش راضی نباشند، نماز خواندن و نشستن و خوابیدن در آن اشکال ندارد و در زمینهای زراعتی هم که نزدیک ده است و دیوار ندارد اگر چه در بین مالکین آنها صغیر و دیوانه باشند نماز و عبور و تصرفات جزئی اشکال ندارد ولی اگر یکی از صاحبانش ناراضی باشند، تصرف در آن حرام و نماز باطل است. (مسئله 879)

احکام مکان نمازگزار

1_ مکان نمازگزار باید بیحرکت باشد و اگر بواسطه تنگی وقت یا جهت دیگر ناچار باشد در جائیکه حرکت دارد (مانند اتومبیل و کشتی و ترن) نماز بخواند، بقدری که ممکن است باید در حال حرکت چیزی نخواند و اگر آنها از قبله بطرف دیگر حرکت کنند، بطرف قبله برگردد. (مسئله 880)

2_ نماز خواندن در اتومبیل و کشتی و ترن و مانند اینها وقتی ایستاده اند، مانعی ندارد. و یا اینکه در حال حرکت باشند ولی حرکت آنها طوری باشد که سبب اضطراب بدن نمازگزار نشود، حرکت تبعی مانعی ندارد. (مسئله 881)

3_ روی خرمن گندم و جو و مانند اینها که نمیشود بی حرکت ماند، نماز باطل است. (مسئله 882)

4_ در جائیکه ماندن در آن حرام است، مثلاً زیر سقفی که نزدیک است خراب شود باید نماز نخواند ولی اگر خواند باطل نیست و همچنین روی چیزی که ایستادن و نشستن روی آن حرام است مثل فرشی که اسم خدا بر آن نوشته شده باید نماز نخواند ولی اگر خواند صحیح است. (مسئله 883)

5_ جائیکه پیشانی را بر آن می گذارند، اگر نجس باشد در صورتیکه خشک هم باشد نماز باطل است و احتیاط مستحب آن است که مکان نمازگزار اصلاً نجس نباشد.

6_ بودن مرد و زن نامحرم در جای خلوت مکروه است و احتیاط شدید در ترک آن است و احتیاط در نماز نخواندن در آنجا است لیکن اگر خواند، نمازش باطل نیست. (مسئله 889)

توجه: چون مسائل این درس نسبت به کلاس کم است، مربی محترم (در صورت بودن وقت) مسائل درس قبل را تکرار کرده و توضیح دهد.

1_ نجس کردن زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد حرام است و هرکس که بفهمد نجس شده است باید فوراً نجاست آنرا برطرف کند و احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند و اگر نجس شود، نجاستش را برطرف نمایند مگر آنکه واقف آنرا جزء مسجد قرار نداده باشد. (مسئله 900)

****

2_ اگر ببیند مسجد نجس است باید اول مسجد را تطهیر کند بعد نماز بخواند و چنانچه اول نماز بخواند، معصیت کرده ولی نماز او صحیح است. (مسئله 754)

****

3_ اگر مسجد را غصب کنند و بجای آن خانه و مانند آن بسازند که دیگر به آن مسجد نگویند، باز هم بنا بر احتیاط واجب، نجس کردن آن حرام و تطهیر آن واجب است. (مسئله 903)

****

4_ حصیر مسجد نجس شود بنا بر احتیاط واجب باید آنرا آب بکشند ولی چنانچه بواسطه آب کشیدن خراب میشود و بریدن جای نجس بهتر است، باید آنرا ببرند و اگر کسیکه نجس کرده برد، باید خودش اصلاح کند. (مسئله 905)

****

5_ بردن عین نجس مانند خون در مسجد اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است و همچنین بردن چیزی که نجس شده در صورتیکه بی احترامی بمسجد باشد حرام است. (مسئله 906)

****

6_ اگر مسجد خراب هم بشود، نمی توانند آنرا بفروشند یا داخل ملک و جاده نمایند. (مسئله 909)

****

7_ فروختن در و پنجره و چیزهای دیگر مسجد حرام است و اگر مسجد خراب شود باید اینها را صرف تعمیر همان مسجد کنند و چنانچه بدر آن مسجد نخورد باید در مسجد دیگر مصرف شود ولی اگر بدر مسجدهای دیگر هم نخورد می توانند آنرا بفروشند و پول آنرا اگر ممکن است صرف تعمیر همان مسجد و گرنه صرف تعمیر مسجد دیگر نمایند. (مسئله 910)

****

8_ ... نباید صورت چیزهاییکه مثل انسان و حیوان روح دارد در مسجد نقش کنند و نقاشی چیزهاییکه روح ندارد مثل گل و بوته مکروه

است.

(مسئله 908)

****

استفتاء از امام: _ داخل شدن در مسجد با پای عرق کرده که باعث آلوده شدن فرش مسجد میشود و بوی عرق، مردم را اذیت میکند چه حکمی دارد؟ ج_ اگر فرش مسجد آلوده میشود و مؤمنین اذیت میشوند اجتناب نمایند.

ص: 48

نماز (اذان، اقامه، واجبات نماز) درس 40

برای مرد وزن مستحب است پیش از نمازهای یومیه اذان و اقامه بگویند (1)... (مسئله 916)

اذان :

* الله اكبر 4 مرتبه

اشهد ان لا اله الا الله 2 مرتبه

اشهد ان محمدا رسول الله 2 مرتبه

اشهد ان عليا ولي الله (2) 2 مرتبه

حي على الصلوة 2 مرتبه

حي على الفلاح 2 مرتبه

حي على خير العمل 2 مرتبه

الله اكبر 2 مرتبه

لا اله الا الله 2 مرتبه

اقامه:

الله اكبر 2 مرتبه

اشهد ان لا اله الا الله 2 مرتبه

اشهد ان محمدا رسول الله 2 مرتبه

اشهد ان عليا ولي الله (3) 2 مرتبه

حي على الصلوة 2 مرتبه

حي على الفلاح 2 مرتبه

حي على خير العمل 2 مرتبه

قد قامت الصلوة 2 مرتبه

الله اكبر 2 مرتبه

لا اله الا الله 1 مرتبه

واجبات نماز 11 چيز است :

1_ نيت

2_ قيام

3_ تكبيره الاحرام

4_ ركوع

5_ سجود

6_ قرائت

7_ ذكر

8_ تشهد

9_ سلام

10_ ترتيب

11_ موالات

ص: 49

نماز (واجبات نماز) درس 41

واجبات نماز 2 قسم است:

1_ رکن: آن واجباتی است که اگر انسان آنها را بجا نیاورد یا در نماز اضافه کند عمداً باشد یا اشتبهاً نماز باطل میشود.

2_ غیر رکن: یعنی اگر عمداً کم یا زیاد شود نماز باطل میشود و چنانچه اشتبهاً کم یا زیاد گردد نماز باطل نمیشود.

رکن نماز 5 چیز است:

1_ نیت

2_ تکبیرة الاحرام یعنی گفتن الله اکبر در اول هر نماز

3_ قیام در موقع گفتن تکبیرة الاحرام و قیام متصل برکوع، یعنی ایستادن پیش از رکوع.

4_ رکوع

5_ دو سجده (مسئله 942)

انواع نیت:

صحیح:

نیت

1_ با قصد قربت: انسان باید نماز را به نیت قربت، یعنی برای انجام فرمان خداوند عالم بجا آورد و لازم نیست نیت را از قلب خود بگذراند یا مثلاً بزبان بگوید (1) که چهار رکعت نماز میخوانم قربه الی الله. (مسئله 943)

2_ از اول تا آخر نماز به نیت خود باقی باشد. (مسئله 945)

باطل:

1_ از نیت بیرون رود (غافل) _ اگر در بین نماز بطوری غافل شود که اگر پرسند چه میکنی؟ نداند چه بگوید باطل است. (مسئله 945)

2_ نوع نماز را معلوم نکند_ مثلاً در نماز ظهر یا عصر نیت کند که چهار رکعت نماز میخوانم و معین نکند ظهر است یا عصر. (مسئله 944)

3_ ریا کند:

1_ برای نشان دادن بمردم (فقط برای مردم)

2_ خدا و مردم هر دو را در نظر بگیرد. (مسئله 946)

3_ قسمتی را برای غیر خدا بجا آورد واجب باشد مثل حمد و سوره یا مستحب (2) مانند قنوت.

4_ تمام نماز را برای خدا بجا آورد ولی برای نشان دادن بمردم در جای مخصوصی مثل مسجد یا در وقت مخصوصی مثل اول وقت یا بطرز مخصوصی مثلاً با جماعت بخواند. (مسئله 947)

ص: 50

1- گلبایگانی: و در نماز احتیاط بنا بر احتیاط لازم به زبان نگوید.

2- گلبایگانی: در اینصورت احتیاط لازم آنست که نماز را تمام کند و دوباره بخواند.

نماز (تکبیرة الاحرام، قیام) درس 42

2_ تکبیرة الاحرام

شرائط صحت تکبیرة الاحرام

1_ حروف الله و حروف اکبر و دو کلمه الله اکبر را پشت سر هم بگوید.

2_ به عربی صحیح گفته شود. (مسئله 948)

3_ بنابر احتیاط واجب به چیزی که پیش از آن میخوانند مثلاً به اقامه نچسباند. (مسئله 949)

4_ موقع گفتن، بدن آرام باشد. (مسئله 951)

توجه: اگر انسان بخواهد الله اکبر را به چیزی که بعد از آن میخوانند مثلاً به بسم الله الرحمن الرحیم بچسباند، باید (ر) اکبر را پیش صدای (و) بدهد. (مسئله 950)

3_ قیام

قیام دو قسم است

رکن:

1_ قیام در موقع گفتن تکبیرة الاحرام

2_ قیام پیش از رکوع که آن را قیام متصل به رکوع می گویند.

غیر رکن:

1_ قیام در موقع خواندن حمد و سوره

2_ قیام بعد از رکوع (مسئله 958)

واجبات قیام

1_ واجب است پیش از گفتن الله اکبر و بعد از آن مقداری بایستد تا یقین کند که در حال ایستادن تکبیر گفته است. (مسئله 959)

العالمية .

2_ موقعی که ایستاده، باید بدن را حرکت ندهد.

3_ خم نشود به طرفین

4_ به جایی تکیه نکند ولی اگر از روی ناچاری باشد یا در حال خم شدن برای رکوع پاها را حرکت دهد، اشکال ندارد. (مسئله 961)

5_ واجب است در موقع ایستادن هر دو پا روی زمین باشد. (مسئله 963)

6_ بین پاها زیاد فاصله نباشد _ کسی که می تواند درست بایستد اگر پاها را خیلی گشاد بگذارد که به حال ایستادن معمولی نباشد نمازش باطل است. (1) (مسئله 964)

مستحب است پاها را از سه انگشت باز تا یک وجب فاصله دهد (اگر مرد است) و اگر زن است پاها را به هم بچسباند (مسئله 977)

*** اگر در حال حرکت بدن ذکر بگوید، مثلاً موقع رفتن به رکوع یا رفتن به سجده تکبیر بگوید، چنانچه آنرا به قصد ذکر که در نماز دستور داده اند بگوید، باید احتیاطاً نماز را دوباره بخواند و اگر به این قصد نگوید، بلکه بخواهد ذکر گفته باشد، صحیح است. (مسئله 966)

ص: 51

1- گلیپایگانی: در صورتی که به حدی پاها را گشاد بگذارد که به او ایستاده نگویند.

4_ رکوع

احکام رکوع

رکوع:

1_ باید باندازه ای خم شود که بتواند دست را بزانو بگذارد. (مسئله 1022)

* اگر باندازه رکوع خم شود ولی دستها را ب-زانو نگذارد اشکال ندارد. (مسئله 1023)

2_ کسیکه نشسته رکوع میکند باید بقدری خم شود که صورتش مقابل زانوها برسد و بهتر است بقدری خم شود که صورت نزدیک جای سجده برسد. (مسئله 1027)

ذکر رکوع:

1_ انسان هر ذکری در رکوع بگوید کافی است ولی احتیاط واجب (1) آن است که بقدر سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی العظیم و بحمدہ کمتر نباشد. (مسئله 1028)

2_ در رکوع باید بمقدار ذکر واجب بدن آرام باشد و در ذکر مستحب اگر هم آن را بقصد ذکر بیکه برای رکوع دستور داده اند بگوید بنابر احتیاط واجب آرام بودن بدن لازم است. (مسئله 1030)

3_ اگر پیش از آنکه بمقدار رکوع خم شود و بدن آرام گیرد عمداً ذکر را بگوید نمازش باطل است. (2) (مسئله 1032)

5_ سجود

احکام سجود

سجود:

1_ آن است که پیشانی و کف دو دست و سر دو زانو و سر دو انگشت بزرگ پاها را بر زمین بگذارد. (مسئله 1045)

2_ اگر موقعیکه ذکر سجده را میگوید یکی از هفت عضو را عمداً از زمین بردارد نماز باطل میشود (3) ولی موقعیکه مشغول ذکر نیست اگر غیر پیشانی جاهای دیگر را از زمین بردارد و دوباره بگذارد اشکال ندارد (مسئله 1054)

ذکر سجود

1_ در سجده هر ذکری بگوید کافی است ولی احتیاط واجب آنست که مقدار ذکر از سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی الاعلی و بحمدہ کمتر نباشد... (مسئله 1049)

2_ بعد از سجده اول باید بنشیند تا بدن آرام گیرد و دوباره به سجده برود. (مسئله 1056)

3_ باید بین پیشانی و آنچه بر آن سجده میکند چیزی نباشد پس اگر مهر بقدری چرک باشد که پیشانی بخود مهر نرسد سجده باطل است ولی اگر مثلاً رنگ مهر تغییر کرده باشد اشکال ندارد. (مسئله 1060)

(لازم به تذکر است که بعضی از مسائل رکوع با سجده مشترک است)

ص: 52

1- گلیپاگانی: اقوی کفایت مطلق ذکر است از حمد و تسبیح و تهلیل بشرط آنکه به مقدار سه سبحان الله باشد مثل سه الله اکبر یا سه الحمدلله بلی سزاوار است احتیاط مذکور در متن مراعات شود.

2- گلیپاگانی: در صورتی که به این ذکر اکتفا کند و لکن احوط آنست که این ذکر را اعاده نماید و نماز را تمام کند و بعد دوباره نماز را به جا آورد.

3- گلیپاگانی: در صورتی که به این ذکر اکتفا کند و لکن احوط آنست که این ذکر را اعاده نماید و نماز را تمام کند و بعد دوباره نماز را به جا آورد.

نماز (قرائت، ذکر) درس 44

7 و 6 قرائت و ذکر

احکام قرائت و ذکر:

1_ رکعت اول_ دوم

1_1 در نمازهای واجب یومیه باید اول حمد و بعد از آن یک سوره تمام بخواند. (مسئله 978)

** و در نمازهای مستحبی حمد واجب و شرط صحت نماز است اما سوره واجب نیست گرچه بواسطه نذر و نظیر آن واجب شود. (تحریر الوسيله ج 1 مسئله 2 ص 165)

1_2 بر مرد واجب است حمد و سوره نماز صبح و مغرب و عشاء را بلند بخواند و بر مرد و زن واجب است حمد و سوره نماز ظهر و عصر را آهسته بخواند. (مسئله 992)

1_3 اگر در جائیکه باید نماز را بلند بخواند عمداً آهسته بخواند و در جائیکه باید آهسته بخواند عمداً بلند بخواند نمازش باطل است ولی اگر از روی فراموشی یا ندانستن مسئله باشد صحیح است. (مسئله 99)

2_ رکعت سوم_ چهارم

1_2 در رکعت سوم و چهارم میتواند فقط یک حمد بخواند یا سه مرتبه تسبیحات اربعه یعنی (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر) و اگر یکمرتبه هم تسبیحات اربعه بگوید کافی است و میتواند در یک رکعت حمد و در رکعت دیگر تسبیحات بگوید و بهتر است در نماز جماعت در هر دو رکعت تسبیحات بخواند و در نماز فرادی فرقی نیست. (مسئله 1005)

2_2 در تنگی وقت باید تسبیحات اربعه را یک مرتبه بگوید. (مسئله 1006)

2_3 بر مرد و زن واجب است که در رکعت سوم و چهارم نماز حمد یا تسبیحات را آهسته بخواند. (مسئله 1007)

توجه: در پایان این درس، حمد و سوره و بقیه ذکرهای نماز پرسیده شود و غلطهای آنها تصحیح گردد.

ص: 53

نماز (تشهد، سلام، ترتیب، موالات) درس 45

8_ تشهد

در رکعت دوم تمام نمازهای واجب و رکعت سوم نماز مغرب و رکعت چهارم نماز ظهر و عصر و عشاء باید انسان بعد از سجده دوم بنشیند و در حال آرام بودن بدن تشهد بخواند یعنی بگوید: اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله اللهم صل على محمد و آل محمد. (مسئله 1100)

****

9_ سلام

بعد از تشهد رکعت آخر نماز مستحب است در حالیکه نشسته و بدن آرام است بگوید: السلام عليك ايها النبي و رحمة الله و بركاته و بعد از آن واجب است یا بگوید: السلام عليكم و بنا بر احتیاط واجب اضافه کند و رحمة الله و بركاته یا بگوید: السلام علينا و على عباد الله الصالحين.

(مسئله 1105)

****

10_ ترتیب

اگر عمداً ترتیب نماز را بهم بزند، مثلاً سوره را پیش از حمد (1) بخواند و نیز اگر عمداً و یا سهواً رکنی را به رکن دیگر مقدم بدارد، مثلاً سجده را پیش از رکوع انجام دهد، نماز باطل میشود. (مسئله 1108)

****

11_ موالات

انسان باید نماز را با موالات بخواند، یعنی کارهای نماز مانند رکوع و سجود و تشهد را پشت سر هم بجا آورد و چیزهایی را که در نماز می خواند بطوری که معمول است پشت سر هم بخواند و اگر بقدری بین آنها فاصله بیندازد که نگویند نماز میخواند نمازش باطل است اگر چه بطور سهوی باشد. (مسئله 1114)

*اگر در نماز عمداً بین حرفها یا کلمات فاصله بیندازد و فاصله بقدری نباشد که صورت نماز از بین برود بنا بر احتیاط واجب نمازش باطل میشود و اگر سهواً باشد چنانچه مشغول رکن بعد نشده باشد باید آن حرفها یا کلمات را بطور معمول بخواند و اگر مشغول است رکن بعد شده باشد نمازش صحیح است. (2) (مسئله 1115 و تحریر الوسيله)

مستحبات:

1_ در تمام نمازهای واجب و مستحب پیش از رکوع رکعت دوم مستحب است قنوت بخواند.

2_ مستحب است انسان بعد از نماز مقداری مشغول تعقیب که بیش از همه تعقیبات تسیحات حضرت زهرا (سلام الله علیها) سفارش شده، بشود.

3_ هر وقت انسان اسم یا لقب یا کنیه حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) را بگوید یا بشنود مستحب است صلوات بفرستد اگر چه در نماز باشد.

ص: 54

1- گلیپاگانی: در این مثال که رکن را مقدم نداشته در صورتی نماز باطل است که بهمین ترتیب اکتفا کند و بعد از حمد سوره را نخواند لکن احتیاط واجب آنست که بعد از حمد دوباره سوره بخواند و نماز را تمام کند و دوباره نماز را از سر بگیرد.

2- گلیپاگانی: مگر آن که بین کلمات تکبیرة الاحرام بقدری فاصله شده باشد که از صورت تکبیرة الاحرام خارج شده باشد که در این صورت نماز باطل است.

نماز (چیزهاییکه سجده بر آنها صحیح است) درس 46

سجده بر چه چیزهایی صحیح است؟...

1_ باید بر زمین و چیزهای غیر خوراکی که از زمین میروید مانند چوب و برگ درخت سجده کرد. (مسئله 1076)

2_ چیزهاییکه از زمین میروید و خوراک حیوانست مثل علف و گاه. (مسئله 1078)

3_ گلهاییکه خوراکی نیستند. (مسئله 1079)

4_ سنگ آهک (1)

5_ سنگ گچ

6_ گچ

7_ آهک پخته

8_ آجر

9_ کوزه گلی و مانند اینها. (مسئله 1081)

10_ گل و خاک سستی که پیشانی روی آن آرام نمیگیرد اگر بعد از آنکه مقداری فرورفت و آرام بگیرد اشکال ندارد. (مسئله 1085)

11_ کاغذ اگر از چیزهاییکه سجده بر آن صحیح است مثلاً از گاه ساخته باشند میشود بر آن سجده کرد و سجده بر کاغذیکه از پنبه و مانند آن ساخته شده اشکال ندارد. (مسئله 1082)

سجده بر چه چیزهایی صحیح نیست؟...

1_ چیزهای خوراکی

2_ چیزهای پوشاکی

3_ چیزهای معدنی (مانند طلا، نقره، عقیق، فیروزه) (مسئله 1076)

4_ برگ درخت مو اگر تازه باشد (بنابر احتیاط واجب). (مسئله 1077)

5_ دواهای خوراکی که از زمین میروید (مانند بنفشه، گل گاوزبان). (مسئله 1079)

6_ گیاهیکه خوردن آن در بعضی از شهرها معمول است و در شهرهای دیگر معمول نیست.

7- بر میوه نارس - ولی سجده بر توتون جایز است. (مسئله 1080)

برای سجده بهتر از هر چیز تربت سیدالشهداء (ع) میباشد، بعد از آن خاک، بعد از خاک، سنگ، و بعد از سنگ، گیاه است. (مسئله 1083)

قال الصادق (ع): افضل الارض تربة سيد الشهداء ان السجود على تربة ابي عبدالله (ع) يخرق الحجب السبع.

امام صادق (ع) فرمود: بهترین زمینها تربت امام حسین (ع) است بدرسیتیکه سجده بر تربت حسین (ع) پاره میکند پرده های هفت گانه (جواهرج 8 ص 437)

ص: 55

1- گلپایگانی: اقوی این است که سجده برگچ و آهک پخته و آجر و امثال اینها جایز نیست.

12 چیز نماز را باطل میکند:

1_ آنکه در بین نماز یکی از شرطهای آن از بین برود مثلاً در بین نماز بفهمد مکانش غصبی است. (1) (مسئله 1126)

2_ آنکه در بین نماز عمداً یا سهواً یا از روی ناچاری چیزی که وضو یا غسل را باطل میکند پیش آید مثلاً بول از او بیرون آید. (مسئله 1126)

3_ آنکه دستها را روی هم بگذارد. (بعد از مسئله 1129)

4_ آنکه بعد از خواندن حمد آمین بگوید. (بعد از مسئله 1130)

5_ آنکه عمداً یا از روی فراموشی پشت بقبله کند یا بطرف راست یا چپ قبله برگردد، بلکه اگر عمداً بقدری برگردد که نگویند رو به قبله است اگر چه بطرف راست یا چپ نرسد. (بعد از مسئله 1130)

6_ آنکه عمداً کلمه ای بگوید که از آن کلمه قصد معنی کند اگر چه معنی هم نداشته باشد و یک حرف هم باشد بلکه اگر قصد هم نکند بنابر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند در صورتیکه دو حرف و یا بیشتر باشد ولی اگر سهواً بگوید نماز باطل نمیشود. (مسئله 1131)

7_ خنده با صدا و عمدی و چنانچه سهواً با صدا بخندد یا لبخند بزند نمازش باطل نمیشود. (بعد از مسئله 1150)

8_ برای کار دنیا عمداً با صدا گریه کند.

9_ کاریکه صورت نماز را بهم بزند مثل دست زدن و بهوا پریدن و مانند اینها کم باشد یا زیاد عمداً باشد یا از روی فراموشی ولی کاریکه صورت نماز را بهم نزند مثل اشاره کردن بدست اشکال ندارد. (مسئله 1151)

10_ خوردن و آشامیدن _ اگر در نماز طوری بخورد یا بیاشامد که نگویند نماز میخواند. (بعد از مسئله 1153)

11_ شک در رکعتهای نماز دو رکعتی یا سه رکعتی یا در دو رکعت اول نمازهای چهار رکعتی.

12_ آنکه رکن نماز را عمداً یا سهواً کم یا زیاد کند، یا چیزی را که رکن نیست عمداً کم یا زیاد نماید. (مسئله 1155)

ص: 56

1- گلیایگانی: مجرد التفات به عقبی بودن مکان در بین نماز مبطل نیست ولی اگر با وسعت وقت و تمکن از اداء آن در محل مباح در آن مکان نماز را تمام کند نمازش باطل است.

نماز (احکام مبطلات) درس 48

احکام مبطلات:

س: سرفه کردن و آروغ زدن و آه کشیدن در نماز اشکال دارد یا خیر؟

ج: خیر (مسئله 1133)

س: گفتن آخ و آه و مانند اینها که دو حرف است اگر عمداً باشد نماز را باطل میکند یا نه؟

ج: آری (مسئله 1133)

حرفها و چیزهای دیگر که گاهی در نماز اتفاق می افتد.

1_ اگر کلمه ای را در نماز بگوید

1_1 قصد ذکر داشته باشند، مثلاً به قصد ذکر بگویند: الله اکبر و در موقع گفتن آن صدا را بلند کند که چیزی را به دیگری بفهماند (اشکال ندارد).

2_1 به قصد اینکه چیزی به کسی بفهماند، اگر چه ضمناً قصد ذکر هم داشته باشد (نماز باطل است).

2_2 خواندن قرآن (غیر از 4 سوره سجده دار) و دعا کردن اگر چه بفارسی یا زبان دیگر باشد اشکال ندارد. (مسئله 1135)

3_ سلام

3_1 سلام کردن: در حال نماز انسان نباید بدیگری سلام کند. (مسئله 1137)

3_2 جواب سلام دادن

3_2_1 سلام اگر از روی شوخی یا مسخره باشد (مسئله 1144) (مسئله 1143):

جواب واجب نیست.

3_2_2 یا به نماز گزار غلط سلام کند، بطوری که نگویند سلام کرد.

3_2_3 صحیح و جدی: باید جواب دهد (جواب واجب است) بطوریکه سلام مقدم باشد مثلاً بگوید السلام علیکم یا سلام علیکم و نباید بگوید علیکم السلام (مسئله 1137)

** (اگر نماز گزار جواب سلام را ندهد معصیت کرده ولی نمازش صحیح است). (مسئله 1142)

4_ خنده

4_1 عمداً و با صدا: (نماز باطل است)

4_2 سهواً: (نماز باطل نیست) (مسئله 1150)

5_ گریه

1_ برای کار دنیا عمداً و با صدا (اشکال دارد)

2_ برای کار دنیا و بی صدا (اشکال ندارد)

3_ از ترس خدا

4_ برای آخرت

آهسته باشد یا بلند (اشکال ندارد) بلکه از بهترین اعمال است. (مسئله 1151)

ص: 57

شکستن نماز واجب از روی اختیار حرام است (مسئله 1159)

مواردیکه میشود نماز واجب را شکست:

1_ (برای حفظ مال و جلوگیری از ضرر مالی یا بدنی) مانعی ندارد. (مسئله 1159)

****

اگر حفظ جان خود انسان یا کسیکه حفظ جان او واجب است یا حفظ مالیکه نگهداری آن واجب میباشد بدون شکستن نماز ممکن نباشد. باید نماز را بشکنند ولی! شکستن نماز برای مالی که اهمیت ندارد مکروه است. (مسئله 1160)

****

2_ (طلبکار طلب خود را از او مطالبه کند) اگر در وسعت وقت مشغول نماز باشد چنانچه بتواند در بین نماز طلب او را بدهد باید در همان حال پردازد و اگر بدون شکستن نماز، دادن طلب او ممکن نیست باید نماز را بشکنند و طلب او را بدهد بعد نماز را بخواند. (مسئله 1161)

****

3_ (در بین نماز بفهمد مسجد نجس است) چنانچه وقت تنگ باشد باید نماز را تمام کند و اگر وقت وسعت دارد و تطهیر مسجد نماز را بهم نمی زند باید در بین نماز تطهیر کند بعد بقیه نماز را بخواند و اگر نماز را بهم میزند باید نماز را بشکنند و مسجد را تطهیر بنمایند بعد نماز را بخوانند. (مسئله 1162)

****

4_ (اگر پیش از آنکه باندازه رکوع خم شود یادش بیاید که اذان یا اقامه را فراموش کرده) چنانچه وقت نماز وسعت دارد مستحب است برای گفتن آنها نماز را بشکنند. (مسئله 1164)

****

*** کسیکه باید نماز را بشکنند اگر نماز را تمام کند معصیت کرده ولی نماز او صحیح است اگر چه احتیاط مستحب آنست که دوباره بخواند.

(مسئله 1163)

شکایات نماز درس 50

شکایات 3 نوع است که مجموعاً 23 قسم میشود:

1_ شکهاییکه نماز را باطل میکند (8 قسم)

2_ شکهاییکه نباید بآن اعتنا کرد (6 قسم)

3_ شکهاییکه صحیح است (9 قسم)

23 قسم

شکهاییکه نماز را باطل میکند:

شکهای باطل:

1_ شک در شماره رکعتهای نماز 2 رکعتی

2_ شک در شماره رکعتهای نماز 3 رکعتی

3_ در نماز رکعتی اگر شک کند 1 رکعت خوانده یا بیشتر

4_ در نماز 4 رکعتی پیش از تمام شدن سجده دوم در رکعت دوم شک کند 2 رکعت خوانده یا بیشتر.

5_ شک بین 2 و 5 یا 2 و بیشتر از 5

6_ شک بین 3 و 6 یا 3 و بیشتر از 6

7_ شک در رکعتهای نماز که نداند چند رکعت خوانده

8_ شک بین 4 و 6 یا 4 و بیشتر از 6 خواه پیش از تمام شدن سجده دوم باشد یا بعد از آن: ولی اگر بعد از سجده دوم شک بین 4 و 9 یا 4

و بیشتر از 6 باشد با احتیاط مستحب بنا را بر 4 بگذارد و بعد از نماز 2 سجده سهو بجا آورد و نماز را هم دوباره بخواند. (مسئله 1165)

****

اگر یکی از شکهای باطل کننده برای انسان پیش آید نمیتواند نماز را فوراً بهم بزند ولی اگر بقدری فکر کند که شک پا بر جا شود بهم زدن

نماز مانعی ندارد. (1) (مسئله 1166)

1 شک در نماز 2 رکعتی *** در شماره رکعتها

2 شک در نماز 3 رکعتی *** در شماره رکعتها

3 شک در نماز 4 رکعتی *** 1 یا بیشتر

4 شک در نماز 4 رکعتی *** 2 یا بیشتر از سجده دوم در رکعت 2

5 شک در نماز 4 رکعتی *** 2 و 5 یا 2 و بیشتر

6 شک در نماز 4 رکعتی *** 3 و 6 یا 3 و بیشتر

7 شک در نماز 4 رکعتی *** 4 و 6 یا 4 و بیشتر

8 در رکعت های نماز که نداند چند رکعت خوانده

ص: 59

1- گلپایگانی: پس از استقرار شک اقوی جواز بهم زدن نماز است.

نماز (شکهایی که نباید به آنها اعتنا کرد) درس 51

1_ شک در چیزی که محل بجا آوردن آن گذشته است مثل آنکه در رکوع شک کند که حمد را خوانده یا نه، (چنانچه مشغول کاریکه باید بعد از آن انجام دهد نشده باید آنچه را که در انجام آن شک کرده بجا آورد و اگر مشغول کاری که باید بعد از آن انجام دهد شده بشک خود اعتنا نکند. مثلاً بعد از رکوع یا سجود شک کند که کارهای واجب آن مانند ذکر و آرام بودن بدن را انجام داده یا نه به شک خود اعتنا نکند. و اگر در حال شروع به ایستادن شک کند در خصوص سجود، باید آن را بجا آورد.

2_ شک بعد از سلام نماز: اگر بعد از سلام نماز شک کند که نمازش صحیح بوده یا نه مثلاً شک کند رکوع کرده یا نه... بشک خود اعتنا نکند.

3_ شک بعد از وقت: اگر بعد از گذشتن وقت نماز شک کند که نماز خوانده یا نه یا گمان کند که نخوانده خواندن آن لازم نیست ولی اگر پیش از گذشتن وقت شک کند که نماز خوانده یا نه یا گمان کند که نخوانده باید آن نماز را بخواند بلکه اگر گمان کند که خوانده باید آن را بجا آورد.

4_ شک کثیر الشک: یعنی کسیکه زیاد شک میکنند اگر کسی در یک نماز سه مرتبه شک کند یا در سه نماز پشت سر هم مثلاً در نماز صبح و ظهر و عصر شک کند کثیر الشک است.

5_ شک امام در شماره رکعتهای نماز در صورتیکه مأموم شماره آنها را بداند و همچنین شک مأموم در صورتیکه امام شماره رکعتهای نماز را بداند.

6_ شک در نماز مستحبی _ شک در رکعتها باید بنا را بر کمتر بگذارد (از مسائل 1167 تا 1198)

****

1 شک بعد از محل

2 شک بعد از وقت

3 شک بعد از سلام

4 شک کثیر الشک

5 شک امام و مأموم در شماره رکعتها

6 شک در نماز مستحبی

ص: 60

نماز (شکهای صحیح) درس 52

تمام 9 صورت شکهای صحیح فقط در نمازهای چهار رکعتی است.

1_ آنکه بعد از سر برداشتن از سجده دوم شک کند دو رکعت خوانده یا سه رکعت که (باید بنا بگذارد سه رکعت خوانده و یک رکعت دیگر بخواند و نماز را تمام کند و بعد از نماز یک رکعت نماز احتیاط ایستاده یا دو رکعت نشسته بجا آورد).

2_ شک بین 2 و 4 بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بگذارد 4 رکعت خوانده و نماز را تمام کند و بعد از نماز دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بخواند).

3_ شک بین 2 و 3 و 4 بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بر 4 بگذارد و بعد از نماز دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و پس از آن دو رکعت نشسته بجا آورد ولی اگر بعد از سجده اول یا پیش از برداشتن سر از سجده دوم یکی از این سه شک برایش پیش آید میتواند نماز را رها کند و دوباره بخواند).

4_ شک بین 4 و 5 بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بر 4 بگذارد و نماز را تمام کند و بعد از نماز دو سجده سهو بجا آورد...).

5_ شک بین 3 و 4 (که در هر جای نماز باشد باید بنا بر 4 بگذارد و نماز را تمام کند و بعد از نماز 1 رکعت نماز احتیاط ایستاده یا 2 رکعت نشسته (1) بجا آورد).

6_ شک بین 4 و 5 در حال ایستاده (که باید بنشیند و تشهد بخواند و نماز را سلام دهد و 1 رکعت نماز احتیاط ایستاده یا دو رکعت نشسته بجا آورد).

7_ شک بین 3 و 5 در حال ایستاده که باید بنشیند و بعد از تشهد و سلام نماز 2 رکعت احتیاط ایستاده بخواند.

8_ شک بین 3 و 4 و 5 در حال ایستاده (که باید بنشیند و تشهد بخواند و بعد از سلام دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و سپس دو رکعت رکعت نشسته بخواند).

9_ شک بین 5 و 6 ... در حال ایستاده که باید بنشیند و تشهد بخواند و بعد از سلام (باید دو سجده سهو بجا آورد).

****

(کم و زیاد کردن اجزاء و شرائط نماز)

- ۱- عمدأ چیزی از واجبات نماز را کم و زیاد کند اگر چه یک حرف باشد (نماز باطل است) (مسئله ۱۲۶۳)
- ۲- بواسطه ندانستن
- ۱- رکن نیست (نماز صحیح است اگر جاهل قاصر باشد، یعنی اصلاً توجهی به مسأله نداشته که برود پیرسد ولی اگر مقصر باشد به احتیاط واجب نماز باطل است). (مسئله ۱۲۶۴)
- ۲- رکن است (نماز باطل است و باید اعاده کند) ۵۴

اقسام کم و زیاد کردن

- ۱- در بین نماز بفهمد وضو یا غسلش باطل بوده. (مسئله ۱۲۶۵)
- ۲- بدون وضو یا غسل مشغول نماز شده.

در چه مواردی باید نماز را بهم بزند؟

در این دو مورد باید دو باره با وضو یا غسل نماز را بخواند و اگر بعد از نماز بفهمد باید دو باره با وضو یا غسل بجا آورد و اگر وقت گذشته قضاء نماید.

- ۱- اگر بعد از رسیدن برکوع یادش بیاید نمازش باطل است.
- ۲- و اگر پیش از رسیدن برکوع یادش بیاید برگردد و دو سجده را بجا آورد و برخیزد و حمد و سوره یا تسبیحات را بخواند و نماز را تمام کند، (و برای قیام بیجا مستحب است دو سجده سهو بجا آورد) (مسئله ۱۲۶۶)
- ۳- اگر پیش از گفتن السلام علينا و السلام علیکم یادش بیاید که دو سجده رکعت آخر را بجا نیاورده باید دو سجده را بجا آورد و دو باره تشهد بخواند و نماز را سلام دهد. (مسئله ۱۲۶۷)

کسیکه دو سجده از رکعت پیش را فراموش کرده

- ۱- اگر پیش از سلام باشد باید مقداری را که فراموش کرده بجا آورد. (مسئله ۱۲۶۸)
- ۲- اگر بعد از سلام باشد: چنانچه کاری انجام داده که اگر در نماز عمدأ یا سهواً اتفاق بیفتد نماز را باطل میکند مثلاً پشت به قبله کرده نمازش باطل است و اگر کاریکه عمدی و سهوی آن نماز را باطل میکند انجام نداده باید فوراً مقداری را که فراموش کرده بجا آورد. (مسئله ۱۲۶۹)

اگر یادش بیاید که یک رکعت یا بیشتر از آخر نماز را نخوانده

1- و در این فرض احتیاط لازم آنست که بعد از نماز دو سجده سهو بجا آورد از جهت ایستادن در جائیکه باید بنشیند یا نشستن در جائیکه باید بایستد و همچنین است حکم در قسم هفتم و هشتم

نماز (نماز احتیاط، سجده سهو) درس 53

نماز احتیاط:

چگونگی نماز احتیاط (مسئله 1215):

1_ نیت: کسیکه نماز احتیاط بر او واجب است بعد از سلام نماز باید فوراً نیت نماز احتیاط کند.

2_ تکبیر: و تکبیر بگوید

3_ حمد: و حمد را بخواند

4_ رکوع: و برکوع رود

5_ سجده: و دو سجده نماید

6_ تشهد: تشهد نماید

7_ سلام: سلام نماید

نماز احتیاط:

1_ سوره ندارد.

2_ قنوت ندارد.

3_ باید آنرا آهسته خواند

4_ نیت آنرا بزبان نیاورد

5_ احتیاط واجب آنست که بسم الله آنرا هم آهسته بگویند (مسئله 1216)

سجده سهو:

* برای سه چیز بعد از سلام نماز

1_ آنکه در بین نماز سهواً حرف بزند.

2_ آنکه یک سجده را فراموش کند.

3_ آنکه در نماز چهار رکعتی بعد از سجده دوم شک کند که 4 رکعت خوانده یا 5 رکعت

* (و در دو مورد هم احتیاط واجب آنست که سجده سهو بنماید).

1_ در جائیکه نباید نماز را سلام دهد مثلاً در رکعت اول سهواً سلام بدهد.

2_ آنکه تشهد را فراموش کند. (مسئله 1236)

** ضمناً برای قیام بیجا هم مستحب است دو سجده سهو بجا آورد.

اگر سجده سهو را بعد از سلام نماز عمداً بجا نیاورد معصیت کرده و واجب است هر چه زودتر آنرا بجا آورد و چنانچه سهواً انجام ندهد هر وقت یادش آمد فوراً انجام دهد و لازم نیست نماز را دوباره بخواند. (مسئله 1246)

* دستور سجده سهو *

بعد از سلام نماز فوراً نیت سجده سهو کند و پیشانی را به چیزیکه سجده بر صحیح است بگذارد و بگوید: «بسم الله و بالله و صلی الله علی محمد و اله» یا «بسم الله و بالله اللهم صل علی محمد و آل محمد» ولی بهتر است بگوید: «بسم الله و بالله السلام علیک ایها النبی و رحمة الله و بركاته» بعد باید بنشیند و دوباره به سجده رود و یکی از ذکرهائی را که گفته شد بگوید و بنشیند و بعد از خواندن تشهد سلام دهد.

(مسئله 1250)

ص: 62

نماز (احکام کم و زیاد کردن در نماز) درس 54

(کم و زیاد کردن اجزاء و شرائط نماز)

اقسام کم و زیاد کردن:

1_ عمداً چیزی از واجبات نماز را کم و زیاد کند اگر چه یک حرف باشد (نماز باطل است) (مسئله 1263)

2_ بواسطه ندانستن مسئله باشد.

1_2 رکن نیست (نماز صحیح است اگر جاهل قاصر باشد، یعنی اصلاً توجهی به مسأله نداشته که برود بپرسد ولی اگر مقصر باشد به احتیاط واجب نماز باطل است). (مسئله 1264)

1_2 رکن است (نماز باطل است و باید اعاده کند) (1)

در چه مواردی باید نماز را بهم یزند؟

1_ در بین نماز بفهمد وضو یا غسلش باطل بوده. (مسئله 1265)

2_ بدون وضو یا غسل مشغول نماز شده.

در این دو مورد باید دوباره با وضو یا غسل نماز را بخواند و اگر بعد از نماز بفهمد باید دوباره با وضو یا غسل بجا آورد و اگر وقت گذشته قضاء نماید.

کسیکه دو سجده از رکعت پیش را فراموش کرده:

1_ اگر بعد از رسیدن برکوع یادش بیاید نمازش باطل است.

2_ و اگر پیش از رسیدن برکوع یادش بیاید برگردد و دو سجده را بجا آورد و برخیزد و حمد و سوره یا تسبیحات را بخواند و نماز را تمام کند، (و برای قیام بیجا مستحب است دو سجده سهو بجا آورد) (مسئله 1266)

3_ اگر پیش از گفتن السلام علينا و السلام علیکم یادش بیاید که دو سجده رکعت آخر را بجا نیاورده باید دو سجده را بجا آورد و دوباره تشهد بخواند و نماز را سلام دهد. (مسئله 1267)

اگر یادش بیاید که یک رکعت یا بیشتر از آخر نماز را نخوانده:

1_ اگر پیش از سلام باشد باید مقداری را که فراموش کرده بجا آورد (مسئله 1268)

2_ اگر بعد از سلام باشد: چنانچه کاری انجام داده که اگر در نماز عمداً یا سهواً اتفاق بیفتد نماز را باطل میکند مثلاً پشت به قبله کرده نمازش باطل است و اگر کاریکه عمدی و سهوی آن نماز را باطل میکند انجام نداده باید فوراً مقداری را که فراموش کرده بجا آورد. (مسئله

1- گلبایگانی: اگر رکن کم و زیاد شود یا واجب غیر رکن

ظهر

«مسافر باید نماز (ظهر، عصر، عشاء) را با 8 شرط شکسته یعنی 2 رکعت بخواند» (مسئله 1272 تا 1355)

شرائط هشت گانه

- 1_ آنکه سفر او کمتر از هشت فرسخ شرعی نباشد.
- 2_ از اول مسافرت قصد هشت فرسخ را داشته باشد.
- 3_ در بین راه از قصد خود برنگردد.
- 4_ نخواهد پیش از رسیدن به 8 فرسخ از وطن خود بگذرد یا ده روز یا بیشتر در جائی بماند پس کسیکه میخواهد پیش از رسیدن به 8 فرسخ از وطنش بگذرد یا ده روز در محلی بماند باید نماز را تمام بخواند.
- 5_ برای کار حرام سفر نکند.
- 6_ از صحرا نشینهایی نباشد که در بیابان ها گردش میکنند و هر جا آب و خوراک برای خود و حشمشان پیدا کنند میمانند و بعد از چندی بجای دیگر میروند و صحرا نشین ها در این مسافرت ها باید نماز را تمام بخوانند.
- 7_ شغل او مسافرت نباشد.
- 8_ به حد ترخص برسد یعنی از وطنش یا جائیکه قصد کرده ده روز در آنجا بماند بقدری دور شود که دیوار شهر را نبیند و صدای اذان آنرا نشنود.

****

استثناء از امام:

س: رزمندگانیکه در جبهه ها هستند و همواره ممکن است جابجا شوند یا کسانیکه دائماً برای انجام مأموریتهای محوله بین شهر در تردد هستند وظیفه نماز و روزه آنان چیست.

ج: حکم مسافر دارند مگر اینکه سی روز با تردید در یک محل بمانند که در این صورت بعد از 30 روز نمازشان را تمام بخوانند.

ص: 64

نماز مسافر (اقسام مسافرت) درس 56

احکام شرط اول: (کمتر از 8 فرسخ نباشد)

کسیکه رفتن و برگشتن او 8 فرسخ است اگر رفتن او کمتر از 4 فرسخ نباشد (1) باید نماز را شکسته بخواند بنابراین اگر رفتن 3 فرسخ و برگشتن 5 فرسخ باشد باید نماز را تمام بخواند. (مسئله 1272)

اقسام مسافرتها از جهت رفتن و برگشتن :

حکم نماز:

نماز شکسته: 4 فرسخ رفتن، 4 فرسخ برگشتن : موضع اول

نماز شکسته: 5 فرسخ رفتن، 3 فرسخ برگشتن : موضع اول

نماز تمام: 3 فرسخ رفتن، 5 فرسخ برگشتن : موضع اول

(مسئله 1278)

نماز تمام: موضع دیگر : فاصله کمتر از 4 فرسخ: موضع اول

(مسئله 1279)

نماز تمام: کمتر از 8 فرسخ: موضع اول

نماز شکسته: 8 فرسخ : موضع اول

مراد از موضع اول یعنی نقطه حرکت به مسافرت مثلاً وطن انسان

ص: 65

1- گلپایگانی: شرط در سفر بودن رفت و برگشت است که هر یک از رفتن و برگشتن از چهار فرسخ کمتر نباشد و با رعایت این شرط اگر شب هم بماند تا قصد ماندن ده روز نکند اگرچه بیست و نه روز بطور تردید و بی قصد اقامه بماند نمازش شکسته است و روزه اش را باید افطار کند (خوئی) بلکه برگشتن او نیز باید کمتر از چهار فرسخ نباشد.

نماز مسافر (راههای شناختن هشت فرسخ) درس 57

راههای شناختن 8 فرسخ:

- 1_ خود انسان تحقیق کند.
  - 2_ دو عادل خبر دهند که 8 فرسخ است.
  - 3_ بین مردم معروف باشد. (مسئله 1274)
  - 4_ اگر یک عادل خبر دهد: باید هم شکسته و هم تمام خواند. (مسئله 1275)
- ابتدای 8 فرسخ کجا است؟

ج:

- 1_ اگر شهر دیوار دارد باید ابتدای 8 فرسخ را از دیوار شهر حساب کند.
  - 2_ اگر دیوار ندارد باید از خانه های آخر شهر حساب کند (مسئله 1280)
- *** احکام شرط دوم: (قصد 8 فرسخ از اول مسافرت داشته باشد).

قصد:

- 1_ از اول قصد داشته باشد که 8 فرسخ برود (از حد ترخص که خارج شد نماز شکسته میشود).
  - 2_ از اول قصد نداشته
- 2_1 به جائی که کمتر از 8 فرسخ است مسافرت کنند و بعد از رسیدن به آنجا قصد کند جائی برود که با مقداری که آمده 8 فرسخ شود (نماز تمام است)
- 2_2 ولی اگر بخواهد از آنجا 8 فرسخ برود یا 4 فرسخ برود و بوطنش یا به جائیکه میخواهد 10 روز بماند برگردد باید نماز را شکسته بخواند. (مسئله: شرط دوم)

*** احکام شرط سوم: (در بین راه از قصد خود برنگردد)

انصراف از قصد 2 حالت دارد:

- 1_ پیش از رسیدن به 4 فرسخ مردد شود یا از قصد خود برگردد (نماز تمام).

2_ بعد از رسیدن به 4 فرسخ:

1_ تصمیم دارد برگرد (نماز شکسته). (مسئله 1288)

2_ تصمیم دارد همانجا بماند.

3_ بعد از 10 روز برگردد.

4_ در برگشتن و ماندن مردد باشد (نماز تمام) (مسئله 1287)

*استفتاء از امام:

س: کسانی که هر روز برای انجام کارشان بیش از مسافت شرعی میروند و بر میگردند و به فتوای جنابعالی نمازشان شکسته است و نباید روزه بگیرند میتوانند در این مسئله از مرجع دیگری تقلید کنند؟

ج: بسمه تعالی _ این مسئله و نظیر آن که در آن فتوی هست مورد رجوع بغیر نیست.

ص: 66

نماز مسافر (سفر حرام،... کسیکه شغلش...) درس 58

مواردیکه باید نماز را تمام بخواند بخاطر اینکه سفر حرام است :

1_ اگر برای کار حرامی مانند دزدی سفر کند.

2_ اگر خود سفر حرام باشد مثل آنکه

1_2 برای او ضرر داشته باشد.

2_2 یا زن بدون اجازه شوهر.

2_3 و فرزند با نهی پدر و مادر سفری بروند که بر آنان واجب نباشد.

3_ سفریکه اسباب اذیت پدر و مادر باشد (1). (مسئله 1294)

4_ اگر در بین راه قصد کند که بقیه راه را برای معصیت برود و پس از قصد معصیت مشغول رفتن شود. (1304)

اگر بقصد گردش و تفریح مسافرت کند حرام نیست و باید نماز را شکسته بخواند. (مسئله 1300)

کسیکه برای شکار می رود سه صورت دارد:

1_ برای لهو و خوش گذرانی بشکار رود (نمازش تمام است)

2_ برای تهیه معاش برود (نمازش شکسته است)

3_ برای کسب و زیاد کردن مال برود (احتیاط واجب آنست که نماز را هم شکسته و هم تمام بخواند ولی باید روزه نگیرد). (مسئله

1301)

کسیکه شغلش مسافرت است

1_ شتردار، راننده، چوبدار، کشتیبان و مانند اینها - در سفر اول نماز شکسته ولی در غیر سفر اول نماز را باید تمام بخوانند.

2_ کسیکه در مقداری از سال شغلش مسافرت است مثل شوفریکه فقط در تابستان یا زمستان اتومبیل خود را کرایه میدهد باید در سفریکه

مشغول بکارش هست نماز را تمام بخواند و احتیاط مستحب آنست که هم شکسته و هم تمام بخواند. (مسئله 1310)

3_ کسیکه شغلش مسافرت است اگر در وطن خود و یا غیر وطن خود ده روز بماند در سفر اولی که بعد از 10 روز می رود باید نماز را

شکسته بخواند چه از اول قصد ماندن 10 روز را داشته باشد یا نداشته باشد. (مسئله 1313)

مسافریکه سی روز مردد بوده در صورتی باید نماز را تمام بخواند که 30 روز را در یکجا بماند پس اگر مقداری از آنرا در جائی و مقداری را

در جای دیگر بماند بعد از 30 روز هم باید نماز را شکسته بخواند. (مسئله 1355)

ص: 67

1- استفتاء از امام: بسمه تعالی _ اگر رفتن به جبهه یا غیر آن شرعاً یا قانوناً بر او متعین نشده موجب اذیت پدر و مادر نباید بشود ولی اجازه لازم نیست.

اقسام و احکام نماز و روزه های قضا:

1_ نماز قضای خود انسان

1_1 کسیکه نماز واجب خود را در وقت آن نخوانده باید قضای آنرا مسئله بجا آورد. (مسئله 1370)

2_1 کسیکه بعد از وقت نماز بفهمد نمازی را که خوانده باطل بوده باید قضای آنرا بجا آورد (مسئله 1371)

*کسیکه نماز قضاء دارد باید در خواندن آن کوتاهی نکند ولی واجب نیست فوراً آنرا بجا آورد. (مسئله 1372)

* قضای نمازهای یومیه احتیاط مستحب آن است به ترتیب خوانده شود مثلاً کسیکه یک روز نماز عصر و روز بعد نماز ظهر را نخوانده باید اول نماز عصر و بعد از آن نماز ظهر را قضاء نماید. ولی قضای نماز ظهر و عصر و یا مغرب و عشاء، مانند ادای آن باید به ترتیب خوانده شود، مثلاً اگر قضای ظهر و عصر و یا مغرب و عشاء از یک شبانه روز باشد باید ظهر را پیش از عصر و مغرب را پیش از عشاء قضا کند (مسئله 1375)

* تا انسان زنده است اگر چه از خواندن نماز قضاهاى خود عاجز باشد دیگری نمیتواند نمازهای او را قضاء نماید. (مسئله 1387)

2_ نماز و روزه قضای پدر که بر پسر بزرگتر واجب است

1_ پسر بزرگترش میداند که پدرش نماز قضا داشته

1_1 و میداند که بجا نیاورده

1_1_1 بعد از مرگش خود پسر بزرگتر بجا آورد

1_1_2 یا برای او اجیر بگیرد. (مسئله 1390)

2_1 شک دارد که بجا آورده یا نه (بنابر احتیاط واجب باید قضاء نماید). (مسئله 1392)

2_ پسر بزرگتر شک دارد که پدر نماز و روزه قضاء داشته یا نه (چیزی بر او واجب نیست). (مسئله 1391)

** اگر پسر بزرگتر بخواهد نماز پدر را بخواند باید به تکلیف خود عمل کند مثلاً قضای نمازها را باید ایستاده بخواند. (مسئله 1395)

1_ مستحب است نمازهای واجب خصوصاً نمازهای یومیه را به جماعت بخوانند و در نماز صبح و مغرب و عشاء خصوصاً برای همسایه مسجد و کسیکه صدای اذان مسجد را می شنود بیشتر سفارش شده است. (مسئله 1399)

2_ در روایتی وارد شده است که اگر یک نفر بامام جماعت اقتداء کند هر رکعت از نماز آنان ثواب 150 نماز دارد و اگر دو نفر اقتداء کنند هر رکعتی ثواب 600 نماز دارد و هر چه بیشتر شوند ثواب نمازشان بیشتر میشود تا به ده نفر برسند و عده آنان که از ده گذشت اگر تمام آسمانها کاغذ و دریاها مرکب و درختها قلم و جن و انس و ملائکه نویسند شونند نمیتوانند ثواب یک رکعت آن را بنویسند. (مسئله 1400)

3_ حاضر نشدن به نماز جماعت از روی بی اعتنائی جایز نیست و سزاوار نیست که انسان بدون عذر نماز جماعت را ترک کند. (مسئله 1401)

4_ مستحب است انسان صبر کند که نماز را بجماعت بخواند و نماز جماعت آخر وقت از نماز اول وقت که فرادی یعنی تنها خوانده شود بهتر است و نیز نماز جماعتی را که مختصر بخوانند از نماز فرادی که آن را طول بدهند بهتر میباشد. (مسئله 1402)

5_ وقتی که جماعت بر پا میشود مستحب است کسیکه نمازش را فرادی خوانده دوباره با جماعت بخواند و اگر بعد بفهمد که نماز اولش باطل بوده نماز دوم کافی است. (مسئله 1403)

مواردیکه باید نماز را به جماعت خواند:

1_ کسیکه در نماز وسواس دارد و فقط در صورتیکه نماز را با جماعت بخواند از وسواس راحت میشود. از نظر عقل باید به جماعت بخواند. (مسئله 1045)

2_ اگر پدر یا مادر بفرزند خود امر کند که نماز را بجماعت بخواند چون اطاعت پدر و مادر واجب است بنابر احتیاط واجب باید نماز را بجماعت بخواند و قصد استحباب نماید. (1) (مسئله 1406)

3_ کسیکه حمد و سوره و چیزهای دیگر نماز را بخوبی نمیداند و میتواند یاد بگیرد چنانچه وقت نماز وسعت دارد باید یاد بگیرد و اگر وقت تنگ است بنابر احتیاط واجب در صورتیکه ممکن باشد باید نمازش را بجماعت بخواند. (مسئله 998)

ص: 69

1- گلیایگانی: اگر از نافرمانی او پدر و مادر اذیت شوند.

اگر امام در محراب باشد و کسی پشت سر او اقتداء نکرده باشد کسانیکه دو طرف محراب ایستاده اند و بواسطه دیوار محراب امام را نمی بینند نمیتوانند اقتداء کنند بلکه اگر کسی هم پشت سر امام اقتداء کرده باشد کسانیکه دو طرف او ایستاده اند و بواسطه دیوار محراب امام را نمی بینند اشکال دارد. (1) (مسئله 1411)

کسیکه پشت ستون ایستاده اگر از طرف راست یا چپ بواسطه مأموم دیگر بامام متصل نباشد نمیتواند اقتداء کند بلکه اگر از دو طرف هم متصل باشد باید از صف قبل از خودش بعضی را ببیند و الا جماعتش اشکال دارد. (مسئله 1414).

استفتاء از امام:

س: در رابطه با فتوای آنجناب مبنی بر اتصال صفوف جماعت از جلو برای صفهای پشت سر و بطلان نماز کسانیکه پشت ستون واقع میشوند هر چند اتصال از راست یا چپ داشته باشند آیا نماز کسانیکه در مراسم برگزاری نماز جماعت غالباً اتصالشان بعلت کثرت جمعیت باینصورت است چه حکمی دارد؟

****

ج: با فرض اتصال از راست یا چپ اگر بعضی مأمومین صف قبل ولو یک نفر از آن را می بینند اشکال ندارد.

اگر صفهای جماعت تا درب مسجد برسد کسیکه مقابل درب پشت صف ایستاده نمازش صحیح است و نیز نماز کسانیکه پشت سر او اقتداء میکنند صحیح میباشد ولی نماز کسانیکه دو طرف او ایستاده اند و صف جلو را نمی بینند اشکال دارد. (مسئله 1413)

*** اگر بین کسانیکه در یک صف ایستاده اند بچه ممیز یعنی بچه ایکه خوب و بد را میفهمد فاصله شود، چنانچه ندانند نماز او باطل است میتوانند اقتداء کنند. (مسئله 1417)

اگر بواسطه درازی صف اول، کسانیکه دو طرف صف ایستاده اند امام را نبینند میتوانند اقتداء کنند، و نیز اگر بواسطه درازی یکی از صفهای دیگر کسانیکه دو طرف آن ایستاده اند صف جلوی خود را نبینند میتوانند اقتداء نمایند. (مسئله 1412)

ص: 70

1- گلیپایگانی: اگر به مأمومین که پشت سر امام ایستاده اند اتصال داشته باشند اشکال ندارد.

نماز جماعت و موارد اقتداء درس 62

مواردیکه انسان اقتداء می کند

1_ از اول نماز (که اگر در صف جلو ایستاده بعد از تکبیر امام جماعت تکبیر میگوید و اگر در صفهای بعد ایستاده در صورتی که صف جلو آماده نماز و تکبیر گفتن آنان نزدیک باشد میتواند تکبیر بگوید ولی احتیاط مستحب آنست که صبر کند تا تکبیر صف جلو تمام شود). (قسمتی از مسئله 1418)

2_ بین حمد و سوره رکعت اول (که بعد از نیت تکبیر میگوید و نماز را میخواند) البته اگر اول نماز یا بین حمد و سوره اقتدا کند و پیش از آنکه بر کوع رود امام سر از رکوع بردارد نماز او بطور جماعت صحیح است و باید رکوع رود و خود را بامام برساند. (قسمتی از مسئله 1430)

3_ در رکوع امام

3_1 برکوع امام برسد اگر چه ذکر امام تمام شده باشد (نمازش بطور جماعت صحیح جماعت صحیح است و یک رکعت حساب میشود). (مسئله 1427)

3_2 بمقدار رکوع خم شود

3_2_1 و بر کوع امام نرسد (1) (نمازش بطور فردی صحیح میباشد و باید آنرا تمام نماید). (مسئله 1427)

3_2_2 و شک کند که بر کوع امام رسیده یا نه (نمازش صحیح است و فردی میشود) (مسئله 1428)

3_3 پیش از آنکه باندازه رکوع خم شود امام سر از رکوع بردارد

3_3_1 میتواند نیت فردی کند.

3_3_2 با صبر کند تا امام برای رکعت بعد بر خیزد و آن را رکعت اول نماز حساب کند. (مسئله 1429)

4_ در رکعت دوم امام: قنوت و تشهد را با امام میخواند و احتیاط آنستکه موقع خواندن تشهد انگشتان دست و سینه پا را بزمین بگذارد و زانوها را بلند کند و باید بعد از تشهد با امام برخیزد و حمد و سوره را بخواند و اگر برای سوره وقت ندارد حمد را تمام کند و در رکوع یا سجده خود را بامام برساند یا نیت فردی کند نمازش صحیح است ولی اگر در سجده بامام برسد بهتر است که احتیاطاً نماز را دوباره بخواند.

(مسئله 1439)

5_ در رکعت سوم یا چهارم: مأوم بدانند که اگر اقتداء کند و حمد را بخواند به رکوع امام نمیرسد (بنابر احتیاط واجب باید صبر کند تا امام برکوع رود بعد اقتداء نماید). (مسئله 1441)

6_ در تشهد آخر نماز: چنانچه بخواهد بثواب جماعت برسد باید بعد از نیت و گفتن تکبیرة الاحرام بنشیند و تشهد را با امام بخواند ولی سلام را نگوید و صبر کند تا امام سلام نماز را بدهد بعد بایستد و بدون آنکه دوباره نیت کند و تکبیر بگوید حمد و سوره را بخواند و آنرا رکعت اول نماز خود حساب کند. (مسئله 1431)

7_ نداند در کدام رکعت است، میتواند اقتداء کند ولی باید حمد و سوره را بقصد قربت بخواند، نمازش به جماعت صحیح است اگر چه بعد بفهمد که امام در رکعت اول یا دوم بوده و ضرر ندارد زیاد شدن حمد و سوره. (مسئله 1446)

ص: 71

1- گلیایگانی: جماعت او باطل است لکن احتیاط لازم آنست که سر از رکوع بردارد و به سجده برود و نماز را فرادای تمام کند و بعد دوباره بخواند.

نماز جماعت (شرائط امام و وظائف ماموم) درس 63

کسیکه یک رکعت از امام عقب مانده وقتی امام تشهد رکعت آخر را میخواند میتواند برخیزد و نماز را تمام کند و یا انگشتان دست و سینه پا را بزمین بگذارد و زانوها را بلند نگهدارد و تشهد بخواند و صبر کند تا امام سلام نماز را بگوید (1) و بعد برخیزد. (مسئله 1452)

شرائط امام جماعت

1_ بالغ

2_ عاقل

3_ شیعه دوازده امامی

4_ عادل

5_ حلال زاده

6_ نماز را بطور صحیح بخواند

7_ و نیز اگر مأموم مرد است (2) امام او هم باید مرد باشد. و بنابر احتیاط واجب در هر حال باید مرد باشد. (مسئله 1453)

امامی را که عادل میدانسته اگر شک کند بعدالت خود باقیست یا نه میتواند با و اقتداء نماید.

به چه کسانی نمیشود اقتداء کرد :

1_ ایستاده بکسیکه نشسته (مسئله 1454)

2_ ایستاده به کسیکه خوابیده

3_ نشسته به خوابیده (مسئله 1455)

4_ خوابیده به نشسته یا به خوابیده (3) (بنابر احتیاط واجب) (مسئله 1456)

احکام جماعت:

موقعیکه مأموم نیت میکنند باید امام را معین نمایند ولی دانستن اسم او لازم نیست مثلاً اگر نیت کند اقتداء میکنم بامام حاضر نمازش صحیح است. (مسئله 1460)

وظائف مأموم

1_ جلوتر از امام نایستد _ و بنا بر احتیاط واجب قدری عقب تر از امام بایستد. (مسئله 1432)

2_ غیر از حمد و سوره همه چیز نمازش را خودش بخواند _ ولی اگر رکعت اول یا دوم او و رکعت سوم یا چهارم امام باشد باید حمد و سوره را بخواند. (مسئله 1461)

3_ در رکعت اول و دوم نماز صبح و مغرب و عشاء اگر صدای حمد و سوره امام را بشنود (4) باید حمد و سوره را نخواند و اگر نشنود مستحب است بخواند ولی آهسته (مسئله 1462)

4_ در رکعت اول و دوم نماز ظهر و عصر باید حمد و سوره را نخواند و مستحب است به جای آن ذکر بگوید. (مسئله 1466)

5_ تکبیر الاحرام را نباید پیش از امام بگوید بلکه احتیاط واجب آنستکه تا تکبیر امام تمام نشده تکبیر نگوید. (مسئله 1467)

* استفتاء از امام:

س: در بیشتر مدارس راهنمایی نماز جماعت برقرار میشود و با توجه به اینکه اکثر دانش آموزان در سنین 11 تا 14 سال هستند آیا نماز خواندن همراه آنها صحیح است و شرائط آن چیست؟

ج: اگر امام جماعت بالغ و عادل باشد با مراعات اتصال صفوف میتوانید جماعت بخوانید.

ص: 72

1- گلبایگانی: بعد از تشهد و پیش از سلام برخاستن اشکال ندارد.

2- گلبایگانی: برای زن هم احتیاط لازم آنستکه زن امامت نکند مگر در نماز میت.

3- گلبایگانی: صحت اقتدا بخوابیده مشکل است.

4- گلبایگانی: ترک خواندن حمد و سوره واجب نیست و اقوی آنست که خواندن آن مکروه است.

نماز جماعت (تقدیم با تقدیم کارهای نماز) درس 64

1_ تکبیرة الاحرام: مأموم نباید پیش از امام بگوید. (مسئله 1467)

2_ سلام: مأموم اگر پیش از امام عمداً هم سلام دهد نمازش صحیح است. (مسئله 1468)

3_ رکوع و سجود: مأموم باید غیر از آنچه در نماز خوانده میشود کارهای دیگر آن مانند (رکوع و سجود) را با امام یا کمی بعد از امام بجا آورد و اگر عمداً پیش از امام یا مدتی بعد از امام انجام دهد معصیت کرده ولی نمازش صحیح است اما اگر در دورکن پشت سر هم از امام جلو یا عقب بیفتد بنا بر احتیاط واجب باید نماز را تمام کند و دوباره بخواند اگرچه بعید نیست نمازش صحیح باشد و فرادی شود. (مسئله 1470)

* اگر اشتبهاً سر از رکوع یا سجده بردارد و سهواً یا بخیال اینکه به امام نرسد برکوع یا سجده نرود نمازش صحیح است. (مسئله 1474)

4_ رکوع: اگر سهواً پیش از امام سر از رکوع بردارد

1_4 چنانچه امام در رکوع باشد باید برکوع برگردد و با امام سر بردارد.

2_4 ولی اگر برکوع برگردد و پیش از آنکه برکوع برسد امام سر بردارد نمازش باطل است. (مسئله 1471)

5_ رکوع: اگر سهواً پیش از امام برکوع رود

1_5 و طوری باشد که اگر سر بردارد بمقداری از قرائت امام میرسد چنانچه سر بردارد و با امام برکوع رود نمازش صحیح است. (مسئله 1476)

2_5 طوری باشد که اگر برگردد بچیزی از قرائت نرسد احتیاط واجب آنست که سر بردارد و با امام نماز را تمام کند و نمازش صحیح است و اگر سر بردارد تا امام برسد نمازش صحیح است. (مسئله 1477)

6_ سجده: اگر اشتبهاً سر بردارد و ببیند امام در سجده است باید به سجده برگردد. (مسئله 1472)

7_ سجده: اگر پیش از امام به سجده رود احتیاط واجب آنستکه سر بردارد و با امام به سجده رود و اگر بر نداشت نمازش صحیح است.

(مسئله 1478)

نماز آیات بواسطه 4 چیز واجب میشود:

1_ گرفتن خورشید

2_ گرفتن ماه اگر چه مقدار کمی از آنها گرفته شود و کسی هم از آن نترسد.

3_ زلزله (اگر چه کسی هم نترسد)

4_ رعد و برق و بادهای سیاه و سرخ و مانند اینها در صورتیکه بیشتر مردم بترسند و در آیات مربوط به زمین چون خسف و نظیر آن بنا بر احتیاط واجب باید برای آنها هم نماز آیات بخواند. (مسئله 1491)

احکام نماز آیات:

1_ چیزهاییکه نماز آیات برای آنها واجب است در هر شهری اتفاق بیفتد فقط مردم همان شهر باید نماز آیات بخوانند و بر مردم جاهای دیگر واجب نیست ولی اگر مکان آنها بقدری نزدیک باشد که با آن شهر یکی حساب شود نماز آیات بر آنها واجب است. (مسئله 1494)

2_ از وقتیکه خورشید یا ماه شروع بگرفتن میکنند انسان باید نماز آیات را بخواند و بنا بر احتیاط واجب (1) باید بقدری تأخیر نیندازد که شروع به باز شدن کند. (مسئله 1495)

3_ موقعیکه زلزله و رعد و برق و مانند اینها اتفاق میافتد انسان باید فوراً نماز آیات را بخواند و اگر نخواند معصیت کرده و تا آخر عمر بر او واجب است و هر وقت بخواند اداء است.

(مسئله 1497)

4_ اگر نمی دانست ماه و یا خورشید گرفته است و بعد از باز شدن آفتاب یا ماه بفهمد که تمام آن گرفته بود باید قضای نماز آیات را بخواند ولی (اگر در هر دو صورت معلوم شود که) مقداری از آن گرفته بوده قضاء بر او واجب نیست. (مسئله 1499)

ص: 74

1- گلیپایگانی: اقوی جواز تأخیر است تا وقتیکه به مقدار خواندن نماز به باز شدن تمام قرص مانده باشد و بعد از باز شدن تمام قرص قضا است.

نماز آیات (2 صورت نماز آیات) درس 66

نماز آیات 2 رکعت است و در هر رکعت 5 رکوع دارد و دستور آن اینست که :

به 2 صورت میتوان خواند:

1_1 نیت کند

2_1 تکبیر بگوید

3_1 یک حمد و یک سوره تمام بخواند

4_1 برکوع رود و سر از رکوع بردارد

5_1 دوباره یک حمد و یک سوره بخواند باز برکوع رود تا 5 مرتبه و بعد از بلند شدن از رکوع پنجم دو سجده نماید و برخیزد و رکعت دوم را هم مثل رکعت اول بجا آورد و تشهد بخواند و سلام دهد. (مسئله 1507)

1_2 نیت

2_2 تکبیر

3_2 خواندن حمد

4_2 آیه های یک سوره را 5 قسمت کند و یک آیه یا بیشتر (1) از آنرا بخواند

5_2 برکوع رود و سر بردارد

6_2 بدون اینکه حمد بخواند قسمت دوم از همان سوره را بخواند و برکوع رود و همینطور تا پیش از رکوع پنجم سوره را تمام نماید مثلاً بقصد سوره قل هو الله احد:

اول: بسم الله الرحمن الرحيم بگوید و برکوع رود.

دوم: بعد بایستد و بگوید قل هو الله احد دوباره برکوع رود.

سوم: بعد از رکوع بایستد و بگوید الله الصمد باز برکوع رود.

چهارم: بایستد و بگوید لم یلد و لم یولد و برکوع برود.

پنجم: بایستد و بگوید ولم یکن له کفوا احد و بعد از آن برکوع پنجم رود و بعد از سر برداشتن دو سجده کند و رکعت دوم را هم مثل رکعت اول بجا آورد و بعد از سجده دوم تشهد بخواند و نماز را سلام دهند. (مسئله 1508)

س: روزه چیست؟

ج: روزه آنست که انسان برای انجام فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب از چیزهائی که روزه را باطل می کند خودداری نماید.

نیت : حدیث درباره نیت توضیحی برای نیت _ اگر کسی که بنا داشت برای سحری خوردن بیدار شود همین عمل خودش نیت است.

احکام نیت:

1_ لازم نیست انسان نیت روزه را از قلب خود بگذراند یا مثلاً بگوید فردا را روزه میگیرم، بلکه همینقدر که برای انجام فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب کاری که روزه را باطل می کند انجام ندهد کافیت، و برای اینکه یقین کند تمام این مدت را روزه بوده، باید مقداری پیش از اذان صبح و مقداری هم بعد از مغرب از انجام کاری که روزه را باطل می کند خودداری نماید. امام (مسئله 1550) گلیپایگانی (مسئله 1559)

2_ اگر بخواهد غیر روزه رمضان روزه دیگری بگیرد باید آن را معین نماید، مثلاً نیت کند که روزه قضاء یا روزه نذر می گیرم، ولی در ماه رمضان لازم نیست نیت کند که روزه ماه رمضان می گیرم (1) بلکه اگر نداند ماه رمضان است یا فراموش نماید، و روزه دیگری را نیت کند روزه ماه رمضان حساب می شود. امام (مسئله 1555) گلیپایگانی (مسئله 1564)

3_ گر مثلاً نیت روز اول ماه روزه بگیرد بعد بفهمد دوم یا سوم بوده، روزه او صحیح است. امام (مسئله 1557) گلیپایگانی (مسئله 1566) است.

4_ اگر پیش از اذان صبح نیت کند و بخوابد و بعد از مغرب بیدار شود، روزه اش صحیح است. امام (مسئله 1560) گلیپایگانی (مسئله 1569)

5_ روزی را که انسان شک دارد آخر شعبان است یا اول رمضان، واجب نیست روزه بگیرد. امام (مسئله 1568) گلیپایگانی (مسئله 1577)

6_ اگر در روزه واجب معینی مثل روزه رمضان (2) از نیت روزه گرفتن برگردد روزه اش باطل است، ولی چنانچه نیت کند که چیزی که روزه را باطل می کند بجا آورد در صورتیکه آنرا انجام ندهد روزه اش باطل نمی شود. امام (مسئله 1570) گلیپایگانی (مسئله 1579)

ص: 76

1- گلیپایگانی: و همچنین در روزه مستحبی و روزه ای که زمانش معین است تعیین لازم نیست. (مسئله 1564)

2- گلیپایگانی: مردّد شود که روزه خود را باطل کند یا نه، یا قصد کند که روزه را باطل کند روزه اش باطل می شود اگرچه از قصدی که کرده توبه نماید و کاری هم که روزه را باطل می کند انجام ندهد

احکام روزه درس 68

انواع روزه ها

واجب:

1_ روزه ماه رمضان

2_ روزه ای که بواسطه نذر و قسم و عهد واجب شده.

3_ قضای رمضان در مواردی که روزه رمضان را نگرفته

4_ روزه کفاره

حرام:

1_ روزه عید فطر (اول سؤال)

2_ روزه عید قربان (دهم ذی حجه)

3_ روزی را که انسان نمی داند آخر شعبان است یا اول رمضان اگر بنیت اول رمضان روزه بگیرد حرام است. (مسئله 1739)

مکروه:

1_ روزه روز عاشورا

2_ روزیکه انسان شک دارد عرفه است یا عید قربان. (مسئله 1747)

* (روزه تمام روزهای سال غیر از روزهای حرام و مکروه مستحب است). (مسئله 1748)

(روزهاییکه بیشتر سفارش شده)

مستحب:

1_ پنجشنبه اول و پنجشنبه آخر ماه و چهارشنبه اولی که بعد از روز دهم ماه است.

2_ سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم هر ماه

3_ تمام ماه رجب و شعبان و بعضی از این دو ماه اگر چه یک روز باشد.

4_ روز عید نوروز

5_ روز بیست و پنجم و بیست و نهم ذیقعدہ

6_ روز اول تا روز نهم ذیحجه (روز عرفه)

7_ عید سعید غدیر (18 ذیحجه)

8_ روز اول و سوم محرم

9_ میلاد مسعود پیغمبر اکرم (ص) (17 ربیع الاول)

10_ روز مبعث حضرت رسول (ص) (27 رجب)

ص: 77

مبطلات روزه (چیزهایی که روزه را باطل می کند)

نه چیز روزه را باطل می کند:

1_ خوردن و آشامیدن

2_ جماع

3_ استمناء

4_ دروغ بستن به خدا و پیغمبر و جانشینان پیغمبر علیهم السلام

5_ رساندن غبار غلیظ به حلق (1)

6_ فرو بردن تمام سر در آب

7_ باقی ماندن بر جنابت و حیض و نفاس تا اذان صبح

8_ اماله کردن با چیزهای روان

9_ قی کردن (استفراغ کردن) امام (مسئله 1572) گلپایگانی (مسئله 1581)

1_ خوردن و آشامیدن

خوردن و آشامیدن:

1_ عمداً اگر روزه دار عمداً چیزی بخورد یا بیاشامد روزه او باطل میشود، چه خوردن و آشامیدن آن معمول باشد مثل نان و آب، چه معمول نباشد مثل خاک و شیره درخت، و چه کم باشد یا زیاد، حتی اگر مسواک را از دهان بیرون آورد و دوباره بدهان ببرد و رطوبت آن را فرو برد روزه او باطل میشود (2)، مگر آنکه رطوبت مسواک در آب دهان بطوری از بین برود که رطوبت خارج به آن گفته نشود. امام (مسئله 1573) گلپایگانی (مسئله 1582)

سهواً_ اگر روزه دار سهواً چیزی بخورد یا بیاشامد روزه اش باطل نمی شود. امام (مسئله 1575) گلپایگانی (مسئله 1584)

ص: 78

1- غیر از این نه چیز هیچ چیز دیگر روزه را باطل نمی کند و اما گناهیانی نظیر غیبت، دروغ، نگاه به نامحرم موجب بطلان روزه نیست اگرچه حرام است و ثواب و اجر روزه را کم می نماید.

2- گلبایگانی: بلکه اگر رطوبت مسواک در آب دهان بطوری از بین برود که رطوبت خارج به آن گفته نشود ولی بدانند که در دهان باقی است بنابر احتیاط لازم نباید آنرا فرو برد

چیزهایی که در حکم خوردن و آشامیدن است و روزه را باطل می کند

1_ فرو دادن چیزی را که لای دندان مانده عمداً. امام (مسئله 1577) گلپایگانی (مسئله 1586)

2_ فرو بردن اخلاط سر و سینه، در صورتی که داخل فضای دهان شود (بنابر احتیاط واجب). امام (مسئله 1580) گلپایگانی (مسئله 1589)

3_ استعمال آمپولی (1) که بجای غذا بکار می رود (بنابر احتیاط واجب). (مسئله 1576)

4_ اگر بداند غذایی که لای دندان مانده در روز فرود چنانچه خلال نکند و چیزی از آن فرود روزه اش باطل می شود بلکه اگر فرو هم نرود بنابر احتیاط واجب باید قضای آن روزه را بگیرد. امام (مسئله 1578) گلپایگانی (مسئله 1587)

5_ جویدن غذا برای بچه یا پرنده و چشیدن غذا و مانند اینها که معمولاً به حلق نمی رسد اگر چه اتفاقاً بحلق برسد، روزه را باطل نمی کند ولی اگر انسان از اول بداند بحلق می رسد (2) چنانچه فرود رود، روزه اش باطل میشود و باید قضای آنرا بگیرد و كفاره هم بر او واجب است.

امام (مسئله 1582) گلپایگانی (مسئله 1591)

در دو صورت روزه دار می تواند روزه خود را بخورد:

1_ اگر بقدری تشنه شود که بترسد از تشنگی بمیرد می تواند به اندازه ای که از مردن نجات پیدا کند آب بیاشامد ولی روزه او باطل می شود، و اگر ماه رمضان باشد، باید بقیه روز از بجا آوردن کاری که روزه را باطل می کند خودداری نماید. (مسئله 1581)

2_ انسان نمی تواند برای ضعف، روزه را بخورد ولی اگر ضعف او بقدریست که معمولاً نمیشود آنرا تحمل کرد، خوردن روزه اشکال ندارد. (مسئله 1583)

2_ جماع

جماع روزه را باطل میکند.

اگر فراموش کند که روز است و جماع کند یا او را به جماع مجبور نمایند بطوریکه از خود اختیاری نداشته باشد، روزه او باطل نمی شود (چنانچه در بین جماع یادش بیاید یا دیگر مجبور نباشد باید فوراً از حال جماع خارج شود و اگر خارج نشود روزه او باطل است. امام (مسئله 1587) گلپایگانی (مسئله 1596)

3_ استمناء

اگر روزه دار استمناء کند یعنی کاری کند که منی از او بیرون آید، روزه اش باطل می شود. امام (مسئله 1588) گلپایگانی (مسئله 159)

-
- 1- گلبایگانی: احتیاط مستحب آن است که روزه دار از استعمال آمپول خودداری کند و فرق بین آمپولها نیست.
  - 2- گلبایگانی: روزه اش باطل می شود هر چند بحلق نرسد و باید قضای آنرا بگیرد و اگر به حلق رسیده کفاره هم بر او واجب است.

احکام منی:

- 1_ اگر بی اختیار منی بیرون آید، روزه باطل نیست. امام (مسئله 1588) گلیایگانی (مسئله 1598)
  - 2_ اگر کاری کند که بی اختیار منی از او بیرون آید، روزه اش باطل می شود. (مسئله 1589)
  - 3_ اگر بقصد بیرون آمدن منی کاری بکند در صورتیکه منی از او بیرون نیاید روزه اش باطل نمی شود. (امام مسئله 1594) گلیایگانی (مسئله 1603)
  - 4_ هر گاه روزه دار بداند که اگر در روز بخوابد محتلم میشود یعنی در خواب منی از او بیرون می آید، میتواند در روز بخوابد و چنانچه بخوابد و محتلم هم بشود روزهاش صحیح است. (مسئله 1590)
  - 5_ اگر روزه دار در حال بیرون آمدن منی از خواب بیدار شود، واجب نیست از بیرون آمدن آن جلوگیری کند. (مسئله 1591)
- 4_ دروغ بستن به خدا و پیامبر :

دروغ بستن به خدا و پیامبر سه صورت دارد.

- 1_ اگر روزه دار بگفتن یا بنوشتن یا باشاره و مانند اینها بخدا و پیغمبر و جانشینان آنحضرت عمداً نسبت دروغ بدهد اگر چه فوراً بگوید دروغ گفتم یا تو به کند، روزه او باطل است و احتیاط واجب آنست (1) که حضرت زهرا سلام الله علیها و سایر پیغمبران و جانشینان آنان هم در این حکم فرقی ندارند امام (مسئله 1596) گلیایگانی (مسئله 1605)
- 2_ اگر چیزی را باعتماد اینکه راست است از قول خدا یا پیغمبر نقل کند و بعد بفهمد دروغ بوده، روزه اش باطل نمی شود. امام (مسئله 1598) گلیایگانی (مسئله 1607)
- 3_ اگر بداند دروغ بستن بخدا و پیغمبر روزه را باطل میکند و چیزی را که میداند دروغ است به آنان نسبت دهد و بعداً بفهمد آنچه را که گفته راست بوده (2)، روزه اش صحیح است. (مسئله 1599)

ص: 80

-
- 1- گلیایگانی: به حضرت زهرا سلام الله علیها و به جانشینان پیغمبران گذشته هم نسبت دروغ ندهد.
  - 2- گلیایگانی: روزه اش باطل است و در ماه رمضان باید تا مغرب از آنچه روزه را باطل می کند خودداری کند

اگر انسان بخواهد خبری را که نمیداند راست است یا دروغ نقل کند و روزه اش هم باطل نشود به یکی از این سه راه باید عمل کند. (مسئله 1597)

1_ بنابر احتیاط واجب باید از کسی که آن خبر را گفته نقل کند.

2_ بنابر احتیاط واجب از کتابیکه آن خبر در آن نوشته شده نقل نماید

3_ اگر خودش هم خبر دهد روزه اش باطل نمی شود.

اگر دروغی را که دیگری ساخته

1_ عمداً به خدا و پیغمبر (ص)، و جانشینان نسبت دهد روزه اش باطل می شود.

2_ ولی اگر از قول کسی که آن دروغ را ساخته نقل کند اشکال ندارد. امام (مسئله 1600) گلپایگانی (مسئله 1609)

5_ رساندن غبار غلیظ به حلق:

احکام رساندن غبار غلیظ به حلق:

1_ رساندن غبار غلیظ بحلق روزه را باطل میکند، چه غبار چیزی باشد که خوردن آن حلال است مثل آرد، یا غبار چیزی باشد که خوردن آن حرام است. (1) امام (مسئله 1603) گلپایگانی (مسئله 1612)

2_ روزه دار باید بخار غلیظی را که در دهان مبدل بآب میشود (2) و نیز بنابر احتیاط واجب دود سیگار و تنباکو و مانند اینها را هم به حلق نرساند. امام (مسئله 1605) گلپایگانی (مسئله 1614)

3_ اگر فراموش کند که روزه است و مواظبت نکند یا بی اختیار غبار و مانند آن بحلق او برسد روزه اش باطل نمی شود و چنانچه ممکن است باید آنرا بیرون آورد. امام (مسئله 1607) گلپایگانی (مسئله 1616)

6_ فرو بردن سر در آب

فرو بردن سر در آب:

1_ عمداً اگر روزه دار عمداً تمام سر را در آب فرو برد، اگر چه باقی بدن او از آب بیرون باشد بنابر احتیاط واجب باید قضای آنروز را بگیرد، ولی اگر تمام بدن را آب بگیرد و مقداری از سر بیرون باشد، روزه باطل نمی شود. (مسئله 1608)

سهوا! اگر روزه دار بی اختیار در آب بیفتد و تمام سر او را آب بگیرد، یا فراموش کند که روزه است و سر را در زیر آب فرو برد، روزه او باطل نمی شود. (مسئله 1613)

- 1- گلپایگانی: و بنابر احتیاط واجب باید غباری را هم که غلیظ نیست به حلق نرساند.
- 2- قید مبدل شدن به آب در دهان در رساله آیه الله گلپایگانی نیست.

کسی که روزه است و به نیت غسل سر را در آب فروبرد:

1_ اگر فراموش کند که روزه است و به نیت غسل سر را در آب فروبرد، روزه و غسل او صحیح است. امام (مسئله 1616) گلیپایگانی (مسئله 1625)

2_ اگر بداند که روزه است و عمداً برای غسل سر را در آب فروبرد، چنانچه روزه او مثل روزه رمضان واجب معین باشد بنا بر احتیاط واجب باید دوباره غسل کند و روزه را هم قضاء نماید و اگر روزه مستحب، یا روزه واجبی باشد که مثل کفاره وقت معینی ندارد، غسل صحیح و روزه باطل می باشد. (مسئله 1617)

** اگر نصف سر را یکدفعه و نصف دیگر آنرا دفعه دیگر در آب فروبرد، روزه اش باطل نمی شود. (مسئله 1609)

7_ باقیماندن بر جنابت تا اذان صبح:

جنبی که تا اذان صبح غسل نکند.

1_ اگر عمداً تا اذان صبح غسل نکند یا اگر وظیفه او تیمم است عمداً تیمم ننماید، روزه اش باطل است. امام (مسئله 1619) گلیپایگانی (مسئله 1628)

2_ اگر در روزه واجبی که مثل روزه ماه رمضان وقت آن معین است تا اذان صبح غسل نکند و تیمم هم ننماید ولی از روی عمد نباشد مثل آنکه دیگری نگذارد غسل و تیمم کند روزه اش صحیح است. امام (مسئله 1620) گلیپایگانی (مسئله 1629)

اگر جنب در ماه رمضان غسل را فراموش کند (مسئله 1922)

1_ اگر بعد از یک روز یادش بیاید باید روزه آنروز را قضاء نماید.

2_ اگر بعد از چند روز یادش بیاید باید روزه هر چند روزی را که یقین دارد جنب بوده قضاء نماید مثلاً اگر نمیداند سه روز جنب بوده یا چهار روز باید روزه سه روز را قضاء کند.

8_ اماله کردن:

اماله کردن با چیز روان اگر چه از روی ناچاری و برای معالجه باشد روزه را باطل میکند، ولی استعمال شیافهائیکه برای معالجه است اشکال ندارد، و احتیاط واجب آنستکه از استعمال شیاف هائیکه برای کیف کردن است مثل شیاف تریاک یا برای تغذیه از این مجری است خودداری نمایند. امام (مسئله 1645) گلپایگانی (مسئله 1654)

9_ قی کردن: (استفراغ کردن)

قی کردن (مسئله 1646)

1_ عمداً_ هر گاه روزه دار عمداً قی کند_ اگر چه بواسطه مرض و مانند آن ناچار باشد روزه اش باطل می شود. امام (مسئله 1642) گلپایگانی (مسئله 1655)

2_ سهواً_ اگر سهواً یا بی اختیار قی کند اشکال ندارد.

3_ اگر در شب چیزی بخورد که می داند بواسطه خوردن آن در روزی بی اختیار قی کند احتیاط واجب آنست که روزه آن روز را قضا نماید.

امام (مسئله 1647) گلپایگانی (مسئله 1656)

4_ اگر روزه دار بتواند از قی کردن خودداری کند چنانچه برای او ضرر و مشقت نداشته باشد، باید خودداری نماید. امام (مسئله 1648)

گلپایگانی (مسئله 1657)

5_ اگر سهواً چیزی را فرو ببرد و پیش از رسیدن به شکم یادش بیاید که روزه است (1) چنانچه بقدری پائین رفته باشد که اگر آنرا داخل شکم کند خوردن نمیگویند، لازم نیست آنرا بیرون آورد و روزه او صحیح است. (مسئله 1650)

ص: 83

1- گلپایگانی: چنانچه ممکن باشد باید آنرا بیرون آورد و روزهاش صحیح است

آروغ زدن

1_ عمداً

1_1 یقین داشته باشد که اگر آروغ بزند چیزی از گلو بیرون می آید نباید عمداً آروغ بزند. (1)

2_1 یقین نداشته باشد که بواسطه آروغ زدن چیزی بیرون آید اشکال ندارد.

2_ غیر عمد

2_1 اگر آروغ بزند و بدون اختیار چیزی در گلو یا یا دهانش بیاید باید آنرا بیرون بریزد و اگر بی اختیار فرورود روزهاش صحیح است. امام (مسئله 1652) گلیپایگانی (1661)

2_2 عمداً فرورد

2_2_1 اگر خوردن آن چیز حلال باشد (مثل غذایی که از صورت غذا بودن خارج شده) روزه اش باطل و قضا و کفاره هم واجب است.

2_2_2 اگر خوردن آن چیز حرام باشد (مثلاً موقع آروغ زدن خون یا غذایی که از صورت غذا بودن خارج شده) به دهان او بیاید. و عمداً آن را فرورد باید قضای آن روزه را بگیرد. و بنا بر احتیاط کفاره جمع هم بر او واجب می شود. امام (مسئله 1671) گلیپایگانی (مسئله 1680)

احکام چیزهاییکه روزه را باطل میکند

1_ عمداً_ اگر انسان عمداً و از روی اختیار کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد چه عالم باشد و چه جاهل و حتی بنا بر احتیاط واجب در جاهل قاصر روزه او باطل میشود .. (مسئله 1953)

2_ سهواً_ اگر روزه دار سهواً یکی از کارهاییکه روزه را باطل میکند انجام دهد و بخيال اینکه روزه اش باطل شده عمداً دوباره یکی از آنها را بجا آورد روزه او باطل میشود. (مسئله 1654)

ص: 84

1- گلیپایگانی بلکه اگر احتمال بدهد بنا بر احتیاط واجب آروغ نزنند

جاهائیکه قضاء و کفاره واجب است:

اگر بواسطه ندانستن مسئله کاری انجام دهد که روزه را باطل میکند

1_ اگر عمداً آماه کند. یا اینکه عمداً نسبت دروغ به خدا و پیغمبر و جانشینان حضرت دهد، بنا بر احتیاط واجب و در بقیه مفطرات اگر از روی عمد باشد قطعاً قضا و کفاره دارد مگر در قی کردن عمدی که کفاره ندارد.

2_ اگر سر زیر آب ببرد (بنا بر احتیاط واجب)... (مسئله 1658)

3_ اگر روزه دار آروغ بزند و چیزی در دهانش بیاید چنانچه عمداً آنرا فرو ببرد. (مسئله 1671)

4_ کسیکه میتواند وقت را تشخیص دهد اگر به گفته کسیکه میگوید مغرب شده در صورتی که آن کس عادل نباشد افطار کند و بعد بفهمد مغرب نبوده است. (مسئله 1673)

اگر بواسطه ندانستن مسئله کاری انجام دهد که روزه را باطل میکند

1_ چنانچه میتوانسته مسأله را یاد بگیرد بنا بر احتیاط واجب کفاره بر او واجب میشود. (مسئله 1659)

2_ و اگر نمیتوانسته مسئله را یاد بگیرد یا اصلاً ملتفت مسئله نبوده یا یقین داشته که فلان چیز روزه را باطل نمیکند کفاره بر او واجب نیست.

کسیکه کفاره روزه رمضان بر او واجب است باید:

1_ یک بنده آزاد کند.

2_ یا دو ماه روزه بگیرد. (31 روز آن باید پی در پی باشد)

3_ با شصت فقیر را سیر کند. یا به هر کدام یک مُد که تقریباً ده سیر است طعام یعنی گندم یا جو و مانند اینها بدهد و چنانچه اینها برایش ممکن نباشد هر چند مد که میتواند بفقرا طعام بدهد... (مسئله 1660)

کفاره روزه 2 قسم است

1_ کفاره جمع بنا بر احتیاط واجب

1_1 اگر بچیز حرامی روزه خود را باطل کند، بنا بر احتیاط کفاره جمع بر او واجب میشود یعنی باید یک بنده آزاد کند و دو ماه روزه بگیرد و شصت فقیر را سیر کند. (مسئله 1965)

2_1 اگر روزه دار دروغی را بخدا و پیغمبر نسبت دهد. (مسئله 1666)

1_3 اگر در یک روز ماه رمضان جماع حرام بکند. (مسئله 1667)

1_4 اگر روزه دار جماع حرام کند و بعد با جلال خود جماع نماید. (مسئله 1669)

1_5 اگر روزه دار آروغ بزند و موقع آروغ زدن خون یا غذائی که از صورت غذا بودن خارج شده بدهان او بیاید و عمداً آنرا فرو برد... (مسئله 1971)

2_ یک كفاره

2_1 اگر روزه دار در یک روز ماه رمضان چند مرتبه کاری که روزه را باطل می کند (حتی جماع) انجام دهد. (مسئله 1668)

2_2 اگر روزه دار کاریکه حلال است و روزه را باطل میکند انجام دهد مثلاً آب بیاشامد و بعد کار دیگری که حرام است و روزه را باطل میکند انجام دهد مثلاً غذای حرامی بخورد. (مسئله 1670)

2_3 اگر نذر کند که روز معینی را روزه بگیرد چنانچه در آنروز عمداً روزه خود را باطل کند. (مسئله 1972)

تذکر: اگر در کلاس مناسب نیست که مسئله مربوط به جماع گفته شود _ نگوئید و در صورت امکان اجمالاً بگوئید.

ص: 85

در ده مورد فقط قضای روزه واجب است

- 1_ روزه دار در روز ماه رمضان عمداً قی کند. (1)
- 2_ در شب ماه رمضان جنب باشد ... و تا اذان صبح از خواب _ حتی خواب سوم _ بیدار نشود.
- 3_ عملی که روزه را باطل میکند بجا نیامورد ولی نیت روزه نکند یا ریا کند یا قصد کند، که روزه نباشد.
- 4_ آنکه در ماه رمضان غسل جنابت را فراموش کند و با حال جنابت یک روز یا چند روز روزه بگیرد.
- 5_ آنکه در ماه رمضان بدون اینکه تحقیق کند صبح شده یا نه، کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صحیح بوده... و نیز اگر بعد از تحقیق با اینکه گمان دارد صبح شده کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد معلوم شود صحیح بوده قضای آن روزه بر او واجب است، ولی اگر (2) بعد از تحقیق گمان یا یقین کند که صبح نشده و چیزی بخورد و بعد معلوم شود صبح نبوده، قضا واجب نیست.
- 6_ آنکه کسی بگوید صبح نشده و انسان بگفته او کاری که روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده است.
- 7_ آنکه کسی بگوید صبح شده و انسان بگفته او یقین نکند یا خیال کند شوخی میکند و کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده است.
- 8_ آنکه کور و مانند آن بگفته کس دیگر افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده است.
- 9_ آنکه در هوای صاف بواسطه تاریکی یقین کند که مغرب شده و افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده است (3) ولی اگر در هوای ابر بگمان اینکه مغرب شده افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده قضا لازم نیست.
- 10_ آنکه برای خنک شدن یا بی جهت (4) مضمضه کند یعنی آب در دهان بگرداند و بی اختیار فرو برود ولی اگر فراموش کند که روزه است و آب را فرو دهد یا برای وضو مضمضه کند و بی اختیار فرو رود قضاء بر او واجب نیست. امام (مسئله 1688) گلپایگانی (مسئله 1697)

ص: 86

-
- 1- گلپایگانی: قضا و کفاره واجب است.
  - 2- گلپایگانی: بلکه اگر بعد از تحقیق شک کند که صبح شده یا نه یا ظن پیدا کند به آنکه صبح نشده و کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده احتیاط بر واجب آنست که قضای روزه آن روز راجعاً آورد.
  - 3- گلپایگانی: و اگر شک داشته باشد که مغرب شده و افطار کند معلوم شود مغرب بوده کفاره هم واجب است. (گلپایگانی)
  - 4- گلپایگانی: اگر بی جهت مضمضه کند و فرو رود احتیاط لازم قضا است.

احکام روزه قضا

1_ اگر بواسطه مرضی روزه رمضان را نگیرد و مرض او تا رمضان سال بعد طول بکشد قضای روزه هائی را که نگرفته بر او واجب نیست و باید برای هر روز یک مد که تقریباً ده سیر طعام یعنی گندم یا جو و مانند اینهاست بفقیر بدهد ولی اگر بواسطه عذر دیگری مثلاً برای مسافرت روزه نگرفته و عذر او تا رمضان بعد باقی بماند روزه هائی را که نگرفته باید قضاء کند و احتیاط مستحب آنست که برای هر روز یک مد طعام هم بفقیر بدهد. (مسئله 1703)

2_ اگر قضای روزه رمضان را چند سال تأخیر بیندازد باید قضاء را بگیرد و برای هر روز یک مد طعام بفقیر بدهد. (مسئله 1709)

3_ بعد از مرگ پدر، پسر بزرگتر باید قضای نماز و روزه او را بجا آورد... (مسئله 1712)

احکام روزه مسافر:

1_ مسافرت بکند

1_2 بعد از ظهر: اگر روزه دار بعد از ظهر مسافرت کند باید روزه خود را تمام کند. امام (مسئله 1721) گلپایگانی (مسئله 1730)

پیش از ظهر: و اگر پیش از ظهر مسافرت کند وقتی بحد ترخص برسد یعنی بجائیکه دیوار شهر را نبیند و صدای اذان را نشنود باید

روزه خود را باطل کند (1) و اگر پیش از آن روزه را باطل کند بنا بر احتیاط کفاره نیز بر او واجب است. امام (مسئله 1721) گلپایگانی (مسئله 1730)

2_ از سفر برگردد

1_2 پیش از ظهر: اگر مسافر پیش از ظهر بوطنش برسد یا بجائی برسد که میخواهد ده روز در آنجا بماند

1_1_2 چنانچه کاریکه روزه را باطل میکند انجام نداده باید آنروز را روزه بگیرد.

2_1_2 اگر انجام داده روزه آنروز بر او واجب نیست. (مسئله 1722)

2_2 بعد از ظهر: اگر مسافر بعد از ظهر بوطنش برسد یا بجائی برسد که می خواهد ده روز در آنجا بماند نباید آنروز را روزه بگیرد. امام (مسئله 1723) گلپایگانی (مسئله 1732)

*استفتاء از امام:

س: کسیکه با عذر شرعی مانند سفر و مرض روزه ماه مبارک رمضان را افطار کرده است آیا میتواند قضای آن را از ماه رمضان بعد تأخیر بیندازد و در صورت تأخیر تکلیف شرعی چیست؟

ج: بسمه تعالی _ بنابر احتیاط واجب نباید تأخیر بیندازد و اگر تأخیر انداخت برای هر روز باید یک مد که تقریباً ده سیر است گندم یا نان و مثل آن به فقیر بدهد

ص: 87

1- گلبایگانی: باید تیت روزه نداشته باشد

س: چه کسانی روزه بر آنها واجب نیست؟ ج:

1_ کسیکه بواسطهٔ پیری نمیتواند روزه بگیرد. یا برای او مشقت دارد (ولی در صورت دوم باید برای هر روز یک مد گندم یا جو و مانند اینها به فقیر بدهد). (مسئله 1725)

2_ اگر انسان مرضی دارد که زیاد تشنه میشود و نمیتواند تشنگی را تحمل کند یا برای او مشقت دارد (ولی در صورت دوم باید برای هر روز یک مد گندم یا جو و مانند اینها بفقیر بدهد). (مسئله 1727)

3_ زنیکه زائیدن او نزدیک است و روزه برای خودش و یا حملش ضرر دارد... و باید برای هر روز یک مد طعام یعنی گندم یا جو و مانند اینها به فقیر بدهد و نیز اگر روزه برای خودش ضرر دارد. (مسئله 1728)

4_ زنیکه بچه شیر میدهد و شیر او کم است... اگر روزه برای بچه ای که شیر میدهد و نیز اگر برای خودش ضرر دارد... و باید برای هر روز یک مد طعام بفقیر بدهد. (مسئله 1729)

(در دو صورت اول اگر بعداً بتواند بنا بر احتیاط واجب باید روزه ها را قضا کند، و در دو صورت اخیر باید قضای روزه را بگیرند)

اول ماه به 5 چیز ثابت میشود. امام (مسئله 1730) گلپایگانی (مسئله 1739)

1_ آنکه خود انسان ماه را ببیند.

2_ عده ایکه از گفتهٔ آنان یقین (1) پیدا میشود بگویند ماه را دیده ایم و همچنین است هر چیزیکه بواسطهٔ آن یقین پیدا شود.

3_ دو مرد عادل بگویند که در شب، ماه را دیده ایم...

4_ سی روز از اول ماه شعبان بگذرد: که بواسطهٔ آن اول ماه رمضان ثابت میشود و سی روز از اول ماه رمضان بگذرد که بواسطهٔ آن اول ماه شوال ثابت میشود.

5_ حاکم شرع حکم کند که اول ماه است.

«اگر حاکم شرع حکم کند که اول ماه است کسی هم که تقلید او را نمیکند باید بحکم او عمل نماید...» امام (مسئله 1731) گلپایگانی (مسئله 1740)

اول ماه با چه چیزهائی ثابت نمی شود:

1_ با پیشگوئی منجمین: ولی اگر انسان از گفتهٔ آنان یقین پیدا کند باید بآن عمل نماید. (2) امام (مسئله 1732) گلپایگانی (مسئله 1741)

2_ بلند بودن ماه یا، دیر غروب کردن دلیل نمیشود که شب پیش شب اول ماه بوده. امام (مسئله 1733) گلپایگانی مسئله (1742)

3_ به تلگراف: مگر دو شهریکه از یکی بدیگری تلگراف کرده اند نزدیک یا هم افق باشند و انسان بدانند که تلگراف از روی حکم حاکم شرع یا شهادت دو مرد عادل بوده است. امام (مسئله 1736) گلپایگانی (مسئله 1745)

ص: 88

1- گلپایگانی: یا اطمینان

2- بلی اگر پیش از ظهر ماه دیده شود آن روز اول ماه محسوب می شود و همچنین اگر ماه طوق داشته باشد معلوم میشود ماه شب سابق بود.

احکام خمس درس 80

**انسان تا خمس مال را ندهد نمیتواند در آن مال تصرف کند اگر چه قصد دادن خمس را داشته باشد. (مسئله 1790)

در 7 چیز خمس واجب میشود:

1_ منفعت کسب

2_ معدن

3_ گنج

4_ مال حلال مخلوط بحرام

5_ جواهریکه بواسطه غواصی یعنی فرو رفتن در دریا بدست میآید.

6_ غنیمت جنگ

7_ زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد. (مسئله 1751)

1_ «منفعت کسب»

هرگاه انسان از

تجارت

یا صنعت

یا کسبههای دیگر

یا مثلاً نماز و روزه میتی را بجا آورد از اجرت آن : مالی بدست آورد و از مخارج سال و عیالاتش زیاد بیاید باید خمس یعنی پنج یک آن را بدهد. (مسئله 1752)

یا مالی بارث باو برسد و بداند کسیکه این مال از او بارث رسیده خمس آنرا نداده باید خمس آنرا بدهد.

و نیز اگر در خود آن مال خمس نباشد ولی انسان بداند کسیکه آنمال از او بارث رسیده خمس بدهکار است باید خمس را از مال او بدهد. (مسئله 1755)

و یا اگر بواسطه قناعت کردن چیزی از مخارج سال انسان زیاد بیاید باید خمس آنرا بدهد. (مسئله 1756)

چیزهاییکه خمس ندارد:

1_ اگر از غیر کسب مالی بدست آورد مثلاً چیزی باو بخشند. (1) (مسئله 1753)

2_ مهری را که زن میگیرد.

3_ ارثی که بانسان میرسد. (مسئله 1754)

4_ مالیکه از کافر یا کسیکه بدادن خمس عقیده ندارد بدست انسان آید. (2) (مسئله 1764)

5_ قیمت جنسی که برای تجارت خریده بالا رود و آنرا نفروشد و در بین سال قیمتش پائین آید مقدار بالا رفته خمس ندارد. (مسئله 1768)

6_ آنچه از منافع کسب در بین سال بمصرف

خوراک

پوشاک

اثاثیه

خرید منزل

عروسی

جهیزیه (3) دختر زیارت و مانند اینها در صورتیکه از شأن او زیاد نباشد (مسئله 1775) و زیاده روی هم نکرده باشد

7_ مالی را که فقیر بابت:

خمس

زکات

و صدقه مستحبی گرفته (4) (مسئله 1775)

ص: 89

1- گلپایگانی: اقوی اینست که خمس در هر نوع فایده هر چند کسب نباشد مثل هبه و هدیه و جایزه و مالی که بوصیت به شخص میرسد واجب است.

2- گلپایگانی: مگر زمین را که از ذمی بخرد که او از مسلمان خریده باشد و خمس آنرا نداده باشد که باید خمس آنرا بدهد.

3- گلپایگانی: اگر در موقعی تهیه شود که معمولاً به تهیه آن حاجت است و زیادتر از حاجت هم بحسب شأن نباشد.

4- گلپایگانی: در صدقه مستحبی احتیاط ترک نشود.

احکام خمس

1_ کسیکه دیگری مخارج او را میدهد، باید خمس تمام مالی را که بدست میآورد بدهد ولی اگر مقداری از آنرا خرج زیارت و مانند آن کرده است فقط باید خمس باقیمانده را بدهد. (مسئله 1757)

2_ اگر با عین پول خمس نداده جنسی را بخرد یعنی بفروشنده بگوید این جنس را باین پول می خرم یا در وقت خریدن قصدش این باشد که از پول خمس نداده عوض را بدهد دو حالت دارد: الف_ اگر حاکم شرع معامله پنج یک آنرا اجازه بدهد (معامله آنمقدار صحیح است) و انسان باید پنج یک جنسی را که خریده بحاکم شرع بدهد.

ب_ اگر حاکم شرع اجازه ندهد (معامله آن مقدار باطل است). در این قسم نیز دو صورت میباشد:

الف _ اگر پولی را که فروشنده گرفته از بین نرفته باشد (حاکم شرع خمس همان پول را میگیرد).

ب_ و اگر پول از بین رفته باشد (عوض خمس را از فروشنده یا خریدار مطالبه میکند). (مسئله 1760)

3_ وظیفه کسیکه از اول تکلیف خمس نداده چیست:

1_3 اگر از منافع کسب چیزی که بآن احتیاج ندارد خریده و یکسال از خرید آن گذشته (باید خمس آنرا بدهد).

2_3 و اگر اثاث خانه و چیزهای دیگریکه بآنها احتیاج دارد مطابق شأن خود خریده (در این صورت دو حالت پیدا میکند).

الف_ اگر بداند سالیکه در آن سال فائده برده آنها را خریده (لازم نیست خمس آنها را بدهد).

ب_ و اگر نداند که در بین سال خریده یا بعد از تمام شدن سال (بنابر احتیاط واجب (1) باید با حاکم شرع مصالحه کند). (مسئله 1797)

****

2_ معدن:

اگر از معدن طلا، نقره، سرب، مس، آهن، نفت ذغال سنگ، فیروزه، عقیق، زاج، نمک و معدنهای دیگر چیزی بدست آورد در صورتیکه بمقدار نصاب باشد خمس آن را باید بدهد. (مسئله 1798)

ص: 90

1- گلپایگانی: این احتیاط واجب نیست مگر با علم به آن که بعضی از آنها را از منافی که سال بر آن گذشته است خریداری کرده و فعلاً تشخیص ندهد که کدام است.

3_ گنج:

گنج مالی است که در

1_ زمین

2_ یا درخت

3_ یا کوه

4_ یا دیوار پنهان باشد و کسی آنرا پیدا کند و طوری باشد که بآن گنج بگویند. (مسئله 1806)

نصاب گنج بنا بر احتیاط:

1_ 105 مثقال

2_ یا 15 مثقال طلا است. (مسئله 1808)

4_ مال حلال مخلوط بحرام:

اگر مال حلال با مال حرام

1_ بطوری مخلوط شود که انسان نتواند آنها را از یکدیگر تشخیص دهد.

2_ و صاحب مال حرام

3_ و مقدار آن هیچکدام معلوم نباشد _ باید خمس تمام مال را بدهد (1) و بقیه اش حلال است. (مسئله 1813)

اگر مال حلال با حرام مخلوط شود و مقدار حرام معلوم باشد.

1_ صاحب آن را نشناسد

1-1 باید به نیت صاحبش صدقه بدهد.

1_2 و احتیاط واجب آنست که از حاکم شرع اجازه بگیرد. (مسئله 1814)

2_ صاحب آن را بشناسد.

1_2 باید یکدیگر را راضی نمایند.

2_2 و چنانچه صاحب مال راضی نشود در صورتیکه انسان بداند چیز معینی مال اوست و شک کند که بیشتر از آن هم مال او هست یا نه باید چیزی را که یقین دارد مال اوست باو بدهد.

2_3 و احتیاط مستحب (2) آنست که مقدار بیشتر را که احتمال میدهد مال اوست باو بدهد. (مسئله 1815)

3_ انسان بداند که صاحب آن از چند نفر بیرون نیست (3) ولی نتواند رضایت آنها را جلب کند. (مسئله 1818)

** اگر خمس مال حلال مخلوط بحرام را بدهد یا مالیکه صاحبش را نمی شناسد به نیت او صدقه بدهد بعد از آنکه صاحبش پیدا شد

بنابر احتیاط واجب (4) باید بمقدار مالش باو بدهد. (مسئله 1817)

5_ جواهر یکه بواسطه فرو رفتن در دریا بدست میآید:

اگر بواسطه غواصی یعنی فرو رفتن در دریا:

1_ لولو و مرجان

2_ یا جواهر دیگر یکه با فرو رفتن در دریا بیرون میآید بیرون آورند ، اگر بعد از کسر مخارج بیرون آوردن آن ، قیمت آن به 18 نخود طلا برسد خمس دارد. (خمس 1819)

کسیکه کسبش:

1_ غواصی

2_ یا بیرون آوردن معدن است اگر

2_1 خمس آنها را بدهد

2_2 و چیزی از مخارج سالش زیاد بیاید (مسئله 1826)

لازم نیست دوباره خمس آن را بدهد.

ص: 91

1- گلبایگانی: و احتیاط لازم آنست که این خمس را به مصرف سایر خمسها برساند لکن به مقصد ما فی الذمه از خمس یا صدقه.

2- گلبایگانی: این در صورتی است که مال دست خودش باشد چنانکه فرض مسئله است.

3- گلبایگانی: اگر بتواند تحصیل رضایت هر یک مقدم است بر قسمت و اگر نتوانست آنها را راضی کند بین آنها قسمت کند.

4- گلبایگانی: در صدقه صحیح است بلکه واجب است لکن در خمس مال مخلوط به حرام این احتیاط واجب نیست

6 غنیمت:

اگر مسلمانان بامر امام علیه السلام با کفار جنگ کنند و چیزهایی در جنگ بدست آورند بآنها غنیمت گفته میشود و مخارجی را که برای غنیمت کرده اند مانند مخارج نگهداری و حمل و نقل آن و نیز مقداری را که امام علیه السلام صلاح میداند بمصرفی برساند و چیزهایی که مخصوص بامام است باید از غنیمت کنار بگذارند و خمس بقیه آن را بدهند. (مسئله 1828)

*استفتاء از امام:

1_ س: رزمندگان اسلام تا چه اندازه میتوانند در غنائم بدست آمده از دشمن تصرف نمایند و ضمناً در صورت تعلق بعضی از غنائم به رزمندگان بکدام رزمنده تعلق پیدا میکند؟

ج: بسمه تعالی _ روشن است که رزمندگان ما که در راه خدا و خدمت به اسلام از جان خود میگذرند برای غنیمت نمی جنگند و نباید در فکر آن باشند ولی غنائم بدست آمده، آلات و ادوات جنگی مربوط به دولت اسلامی است و در غیر آن تصرف برای هر رزمنده ای که بدست آورده مانع ندارد مگر مسئولین امر در دولت اسلامی مقررات خاصی وضع نموده باشند.

2_ س: غنائمی را که در جبهه میگیرند غیر از اسلحه و فشنگ مثل ساعت و رادیو و وسائل دیگر را اگر خمس آن را بپردازند میتوانند تصرف کنند یا خیر؟

ج: بسمه تعالی _ با ملاحظه مقررات مانع ندارد.

7_ زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد:

اگر کافر ذمی زمینی را از مسلمان بخرد باید خمس آنرا از همان زمین بدهد ... اگر پول آن را هم بدهد. اشکال ندارد. (مسئله 1829)

مصرف خمس

خمس را باید دو قسمت کنند:

1_ سهم امام: که در این زمان باید به

مجتهد جامع الشرائط بدهند یا بمصرفی که او اجازه میدهد برسانند

2_ سهم سادات: بنا بر اقوی ← باید با اذن مجتهد جامع الشرائط به سید: فقیر یا سید یتیم که فقیر باشد، یا به سیدی که در سفر در مانده باشد بدهند. (مسئله 1834)

** به سیدیکه در سفر در مانده اگر در وطنش هم فقیر نباشد میشود خمس داد. (مسئله 1835)

** به سیدیکه عادل نیست میشود خمس داد ولی به سیدیکه 12 امامی نیست نباید خمس داد. (مسئله 1837)

** به سیدیکه در شهر خودش مشهور باشد سید است اگر چه انسان به سید بودن او یقین نداشته باشد میشود خمس داد. (مسئله 1840)

سیدهاییکه نباید بآنها خمس داد.

1_ سیدیکه در سفر در مانده اگر سفر او سفر معصیت باشد. (1) (مسئله 1839)

2_ سیدیکه دوازده امامی نیست.

3_ سیدیکه معصیت کار است اگر خمس دادن کمک بمعصیت او باشد.

4_ سیدیکه آشکارا معصیت میکند اگر چه دادن خمس کمک بمعصیت او نباشد بنابر احتیاط واجب نباید خمس بدهند. (مسئله 1828)

ص: 92

1- گلپایگانی: یا خود او در معصیت باشد.

استفتاعات از امام در مورد خمس درس 84

1_س: اگر شخصی برای رفت و آمد خود وسیله نقلیه ای بخرد، آیا لازم است خمس آنرا بدهد، یا از مخارج سالیانه محسوب میشود.

ج: بسمه تعالی _ اگر در زندگی احتیاج به آن دارد و فقط برای کار و کسب نیست خمس ندارد.

****

2_س: آیا شخص مکلف میتواند خودش حساب خمس و زکاتش را بکند و طبق مصارفی که در رساله ذکر شده است به مصرف رساند؟

ج: در زکات مانع ندارد ولی در خمس باید اجازه بگیرد.

****

3_س: آیا سال خمس باید سال شمسی باشد یا سال قمری؟

ج: سال را شمسی قرار دهید.

****

4_س: آیا خمس و سهم امام را میتوان به حسابهاییکه بمنظور کارهای عام المنفعه اعلام شده است واریز نمود و در هر کار خیر دیگری مطابق دلخواه مصرف کرد؟

ج: باید خمس و سهم امام را به مرجع تقلید یا وکیل مسلم الوکالة او بدهند یا طبق اجازه ایشان مصرف شود.

****

5_س: آیا به حقوق بازنشستگی خمس تعلق میگیرد؟

ج: حقوق بازنشستگی اگر از حقوق سابق کسر شده خمس دارد.

****

6_ شخصی در وسط سال خمسی خود چیزیکه جزء موته است مانند خانه، طلا، لباس فرش و... میفروشد یا بیولش احتیاج دارد یا میخواهد تبدیل با حسن کند یا هدفی دیگر دارد بهر حال چیزیرا که جزء موته است فروخت و پولش را گرفت این پول متعلق خمس است یا نه و بر فرض تعلق وقتی پول را گرفت خمس بدهد یا صبر کند در آخر سال اگر باقی ماند خمس بدهد.

ج: بسمه تعالی _ مذکورات اگر در سالهای قبل تهیه شده در صورت فروختن لازم است خمس پولرا بدون انتظار سال ادا کند و اگر عین آنچه را که از مونه بوده تبدیل نماید به چیزیکه از مونه است خمس واجب نیست و اگر در همان سال فروش تهیه شده در آخر سال باقیمانده پول خمس دارد.

احکام زکوة درس 85

زکوة 9 چیز واجب است

1_ گندم

2_ جو

3_ خرما

4_ کشمش

5_ طلا

6_ نقره

7_ شتر

8_ گاو

9_ گوسفند (مسئله 1853)

زکوة گندم و جو وقتی واجب میشود که بآنها گندم و جو گفته شود (1) و زکوة کشمش بنا بر احتیاط واجب وقتی واجب میشود که غوره است و نیز احتیاط واجب _ در صورت انتقال درخت انگور بعد از غوره شدن ثمره و پیش از اینکه به آن انگور گفته شود _ لزوم زکوة بر بایع و هم بر مشتری می باشد در صورت جمع شرائط دیگر. و موقعی هم که خرما قدری خشک شد که به او تمر میگویند زکوة آن واجب میشود ولی وقت دادن زکوة در گندم و جو موقع خرمن شدن و جدا کردن کاه آنها و در خرما و کشمش موقعی است که خشک شده باشد. (2) (مسئله 1858)

شرائط واجب شدن زکوة:

1_ مال بمقدار نصاب برسد

2_ مالک آن بالغ باشد.

3_ عاقل باشد

4_ آزاد باشد

5_ بتواند در مال خود تصرف کند. (مسئله 1855)

*** اگر گندم و جو و خرما و انگور هم از آب باران مشروب شود و هم از آب دلو و مانند آن استفاده کند چنانچه طوری باشد که بگویند آبیاری با دلو و مانند آن شده نه باران، (3) زکوة آن یک بیستم است. و اگر بگویند آبیاری با آب نهر و باران شده نه دلو، زکوة آن یک دهم است. بلکه اگر بگویند به هر دو آبیاری شده است ولی آبیاری با آب باران و نهر بیشتر از آب دلو و مانند آن باشد بنا بر احتیاط مستحب زکوة آن ده یک میباشد. (مسئله 1876)

ص: 94

-
- 1- گلپایگانی: در گندم و جو احتیاط آنست که موقع بستن دانه را ملاحظه نمایند و در انگور موقع غوره شدن و در خرما موقع زرد یا سرخ شدن را حساب نمایند و اگر اتفاقاً این احتیاط بر ضرر فقرا باشد و ملاحظه موقعیکه به هر یک از آنها گندم و جو و انگور و خرما میگویند موافق با نفع فقرا باشد آن موقع را حساب نمایند و احتیاط در ملاحظه صرفه فقرا ترک نشود.
  - 2- گلپایگانی: بلکه وقتی است که انگور، کشمش و رطب ثمر شده باشد.
  - 3- گلپایگانی: در غلبه با دلو تا صدق نکند که با دلو آبیاری شده کفایت هست یک دادن مشکل است بلکه در آن ملاحظه نسبت کنند و احتیاط با غلبه دلو آنست که تا صدق نکردم که با دلو آب می خورد در نصف ده یک بدهند و در نصف دیگر بیست یک.

نصاب:

1_ گندم جو_ خرما کشمش : 288 من تبریز و 45 مثقال کم میشود. (مسئله 1864)

2_ طلا 2 نصاب دارد:

1_2 نصاب اول آن 20 مثقال شرعی است که هر مثقال 18 نخود است پس وقتی طلا- به 20 مثقال شرعی که 15 مثقال معمولی است برسد اگر شرائط دیگر را دارا باشد انسان باید چهل یک آنرا که 9 نخود میشود از بابت زکوة بدهد و اگر باین مقدار نرسد زکوة آن واجب نیست.

2_2 نصاب دوم آن 4 مثقال شرعی است که 3 مثقال معمولی میشود یعنی اگر سه مثقال به 15 مثقال اضافه شود باید زکوة تمام 18 مثقال را از قرار یک چهلیم بدهد. (مسئله 1896)

3_ نقره 2 نصاب دارد

1_3 نصاب اول آن 105 مثقال معمولی است که اگر نقره به 105 مثقال برسد باید یک چهلیم آنرا که 2 مثقال و 15 نخود است بابت زکوة بدهد.

2_3 نصاب دوم 21 مثقال است یعنی اگر 21 مثقال به 105 مثقال اضافه شود $105 + 21 = 126$ باید زکوة تمام 126 مثقال را بدهد. (مسئله 1897)

4_ شتر 12 نصاب دارد

1_5 شتر و زکوة آن 1 گوسفند است (و تا شماره شتر باین مقدار نرسد زکوة ندارد)

2_10 شتر و زکوة آن 2 گوسفند است

3_15 شتر و زکوة آن 3 گوسفند است

4_20 شتر و زکوة آن 4 گوسفند است

5_25 شتر و زکوة آن 5 گوسفند است

6_26 شتر و زکوة آن 1 شتر است (که داخل سال دوم شده باشد)

7_36 شتر و زکوة آن 1 شتر است (که داخل سال سوم شده باشد)

8_46 شتر و زکوة آن 1 شتر است (که داخل سال چهارم شده باشد)

9_61 شتر و زکوة آن 1 شتر است (که داخل سال پنجم شده باشد)

10_76 شتر و زکوة آن 2 شتر است (که داخل سال سوم شده باشد)

11_91 شتر و زکوة آن 2 شتر است (که داخل سال چهارم شده باشد)

12_121 شتر و بالا تر از آنست که باید چهل تا چهل تا حساب کند و برای هر چهل تا یک شتر بدهد که داخل سال سوم شده باشد یا پنجاه تا پنجاه تا حساب کند و برای هر پنجاه تا یک شتری بدهد که داخل سال چهارم شده باشد... (مسئله 1910)

ص: 95

نصاب:

1_ گاو 2 نصاب دارد

1_1 نصاب اول 30 تا است که وقتی شماره گاو به 30 رسید اگر شرائط دیگر را هم داشته باشد انسان باید یک گوساله ایکه داخل سال دوم شده از بابت زکوة بدهد.

2_1 نصاب دوم 40 است و زکوة آن یک گوساله ماده ای است که داخل سال شده باشد و زکوة ما بین 30 و 40 واجب نیست، و تا به 60 نرسیده فقط باید زکوة 40 تای آنرا بدهد و بعد از آنکه به 60 رسید چون دو برابر نصاب اول را دارد باید 2 گوساله ایکه داخل سال دوم شده بدهد و همچنین هر چه بالا رود باید سی تا سی تا حساب کند یا چهل تا چهل تا یا 30 و 40 حساب کند. (مسئله 1912)

2_ گوسفند 5 نصاب دارد

2_1 40 و زکوة آن 1 گوسفند است (و تا گوسفند به 40 نرسد زکوة ندارد)

2_2 121 و زکوة آن 2 گوسفند است.

2_3 201 و زکوة آن 3 گوسفند است.

2_4 301 و زکوة آن 4 گوسفند است. بنابر احتیاط واجب.

2_5 400 و بالاتر که باید آنها را صد تا صد تا حساب کند و برای هر صد تای آنها یک گوسفند بدهد... (مسئله 1913)

شرائط دیگر زکوة شتر و گاو و گوسفند:

1_ آنکه حیوان در تمام سال بیکار باشد و اگر در تمام سال یکی دو روز هم کار کرده باشد بنابر احتیاط زکوة آن واجب است.

2_ آنکه در تمام سال از علف بیابان بچرد پس اگر تمام سال یا مقداری از آنرا از علف چیده شده یا از زراعتیکه ملک مالک یا ملک کس دیگری است بچرد زکوة ندارد... ولی اگر در تمام سال یکی دو روز که مدت کوتاه است از علف چیده یا از زراعت بچرد، زکوة دارد. (مسئله 1908)

ص: 96

مصرف زکوة:

- 1_ فقير (کسيکه مخارج سال خود و عيالاتش را ندارد)
- 2_ مسكين (کسيکه از فقير سخت تر ميگذراند)
- 3_ کسيکه از طرف امام (ع) يا نائب امام مأمور جمع آوري و نگهداري زکوة است
- 4_ کافرهائیکه (1) اگر زکوة بآنان بدهند بدین اسلام مایل ميشوند يا در جنگ به مسلمانان کمک ميکنند.
- 5_ خريداري بنده ها و آزاد کردن آنان
- 6_ بدهکاریکه نمیتواند قرض خود را بدهد.
- 7_ سبيل الله (يعنی کاریکه مانند ساختن مسجد منفعت عمومی (2) دينی دارد).
- 8_ ابن السبيل (يعنی مسافریکه در سفر در مانده). (مسئله 1925)

نیت زکوة

انسان باید زکوة را بقصد قربت یعنی برای انجام فرمان خداوند عالم بدهد و در نیت معین کند که آنچه را می دهد زکوة مال است يا زکوة فطره.... (مسئله 1957)

زکوة فطره:

شرايط و جوب زکوة فطره کسيکه موقع غروب شب عيد فطر:

- 1_ بالغ
- 2_ عاقل
- 3_ هوشيار باشد
- 4_ و فقير و بنده کس ديگر نيست بايد براي خودش و کسانیکه نان خور او هستند هر نفری یک صاع که تقريباً 3 كيلو است گندم يا جو يا خرما يا کشمش يا برنج يا ذرت و مانند اينها به مستحق بدهد و اگر پول یکی از اينها را هم بدهد کافی است. (مسئله 1991)

1- گلبایگانی: بعید نیست اعطاء این قسم مخصوص به امام باشد.

2- گلبایگانی: بلکه هر کار برّ و خیری

حج یعنی چه؟

حج زیارت کردن خانه خدا و انجام اعمالی است که دستور داده اند در آنجا آورده شود.

در تمام عمر بر کسیکه این شرایط را دارا باشد یک مرتبه واجب میشود:

1_ بالغ باشد

2_ عاقل و آزاد باشد

3_ بواسطه رفتن به حج مجبور نشود که کار حرامی را که اهمیتش در شرع از حج بیشتر است انجام دهد، یا عمل واجبی را که از حج مهمتر است ترک نماید.

مستطیع باشد و استطاعت به چند چیز است:

4_1 توشه راه و چیزهایی را که بر حسب حالش در سفر بآن محتاج است دارا باشد و نیز مرکب سواری یا مالیکه بتواند آن را تهیه کند داشته باشد.

4_2 سلامت مزاج و توانایی آن را داشته باشد که بتواند مکه رود و حج را بجا آورد.

4_3 در راه مانعی از رفتن نباشد

4_4 بقدر بجا آوردن اعمال حج وقت داشته باشد.

4_5 مخارج کسانی را که خرجی آنان بر او واجب است داشته باشد.

4_6 بعد از برگشتن کسب یا زراعت یا عایدی ملک یا راه دیگری برای معاش خود داشته باشد که مجبور نشود بزحمت زندگی کند.
(مسئله 2036)

*استفتاء از امام:

س: شخصی که استطاعت رفتن به حج را پیدا کرده است با توجه به شرایط کنونی کشور آیا میشود به جای رفتن به حج پول آنرا به حساب یکی از مصارف لازمه واریز نماید بطوریکه از حج واجب کفایت کند؟

ج: بسمه تعالی _ مستطیع باید به حج رود و دادن پول در مصارف مذکور کافی از حج واجب نیست.

معاملات باطل:

1_ خرید و فروش عین نجس مثل بول و غائط و مسکرات بنا بر اقوی.

2_ خرید و فروش مال غصبی (1) مگر آنکه صاحبش معامله را اجازه کند.

3_ خرید و فروش چیزهائیکه مال نیست مثل بعضی حشرات

4_ معامله چیزیکه منافع معمولی آن حرام است مثل آلات قمار و موسیقی .

5_ معاملات ربوی _ معامله ایکه در آن ربا باشد. (مسئله 2055)

تذکر: (خرید و فروش خون برای معالجه بیماران جایز است).

شرائط فروشنده و خریدار (مسئله 2081)

1_ بالغ باشند

2_ عاقل باشند

3_ حاکم شرع آنان را از تصرف در اموالشان جلوگیری نکرده باشد یا در حال بلوغ سفیه نباشند.

4_ قصد خرید و فروش داشته باشند (با قصد و جدی باشد نه شوخی)

5_ کسی آنها را مجبور نکرده باشد

6_ جنسی و عوضی را که میدهند مالک باشند یا مثل پدر و جد صغیر اختیار مال در دست آنان باشد.

معامله با بیچه نابالغ باطل مگر در در مورد (مسئله 2082):

1_ اگر بیچه ممیز باشد و چیز کم قیمتی را که معامله آن برای بیچه ها متعارف است معامله کند.

2_ اگر طفل وسیله باشد که پول را بفروشنده بدهد و جنس را بخریدار برساند یا جنس را بخریدار بدهد و پول را به فروشنده برساند (چون واقعاً دو نفر بالغ با یکدیگر معامله کرده اند...

شرائط جنس و عوض آن:

1_ مقدار آن یا وزن یا پیمانه یا شماره و مانند اینها معلوم باشد.

2_ بتوانند آنرا تحویل دهند (بنابراین فروختن اسبی که فرار کرده صحیح نیست مگر اینکه مشتری بتواند آن را بگیرد).

3_ خصوصیتی را که در جنس و عوض هست و بواسطه آنها میل مردم به معامله فرق میکند معین نمایند.

4_ کسی در جنس یا در عوض آن حقی نداشته باشد.

5_ بنابر احتیاط واجب خود جنس را بفروشد نه منفعت آنرا. (مسئله 2090)

صیغه خرید و فروش:

در خرید و فروش لازم نیست صیغه عربی بخوانند مثلاً اگر فروشنده بفارسی بگوید این مال را عوض این پول فروختم و مشتری بگوید قبول کردم معامله صحیح است ولی خریدار و فروشنده باید قصد انشاء داشته باشند یعنی بگفتن این دو جمله مقصودشان خرید و فروش باشد.

(مسئله 2097)

ص: 99

1- گلیپگانی: تصرف در مال غصبی با علم به آن حرام است اما معامله آن با امضاء مالکش صحیح است.

1_ (نقد) آنست که جنس و عوض هر دو آماده تحویل باشند و خریدار و فروشنده بتوانند جنس و پول را از یکدیگر مطالبه کنند و تحویل بگیرند... (مسئله 2104 _ تحریر ج 1 ص 535)

انواع معاملات خرید و (فروش)

2_ (نسیه) آنست که جنس، موجود و آماده تحویل است اما پول آن مؤجل یعنی بازای مدت، پرداخت میشود و تا قبل از رسیدن مدت واجب نیست پرداختن پول...

3_ (سلف) آنست که مشتری پول را بدهد که بعد از مدتی جنس را تحویل بگیرد مثل اینکه بگوید این پول را میدهم که بعد از 6 ماه فلان جنس را بگیریم (بعکس معامله نسیه) (مسئله 2110)

4_ (صرف) یعنی طلا را به طلا یا نقره را به نقره بفروشند و یا اینکه طلا را به نقره و نقره را به طلا بفروشند که باید جنس و عوض را قبل از جدا شدن به یکدیگر تحویل دهند. (تحریر الوسیله ج 1 ص 539 القول فی بیع الصرف)

5_ (کالی به کالی) آنست که ثمن و مثن یعنی جنس و پول هیچیک موجود نباشد.

معامله سلف 6 شرط دارد:

1_ خصوصیات را که قیمت جنس بواسطه آنها فرق میکند معین نمایند ولی دقت زیاد هم لازم نیست.

2_ پیش از آنکه خریدار و فروشنده از هم جدا شوند خریدار تمام قیمت را بفروشنده بدهد.

3_ مدت را کاملاً معین کنند

4_ وقتی را برای تحویل جنس معین کنند که اطمینان داشته باشد در آن وقت جنس نایاب نخواهد بود.

5_ بنا بر احتیاط واجب جای تحویل جنس را معین نمایند

6_ وزن یا پیمانه آنرا معین کنند (مسئله 2112)

حق بهم زدن معامله را خیار میگویند و خریدار و فروشنده در یازده صورت میتوانند معامله را بهم بزنند: خیارات (مسئله 2124)

- 1_ آنکه از مجلس معامله متفرق نشده باشند و این خیار را خیار مجلس گویند ← مجلس
  - 2_ آنکه مغبون شده باشند _ یعنی گول خورده باشند ← غبن
  - 3_ در معامله قرار داد کنند که تا مدت معینی هر دو یا یکی از آنان بتوانند بهم بزنند. ← شرط
  - 4_ فروشنده یا خریدار مال خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد که قیمت آن زیاد شود. ← تدلیس
  - 5_ خریدار یا فروشنده شرطی را قید کنند اما به آن عمل نکنند. ← تخلف شرط
  - 6_ در جنس یا عوض آن عیبی باشد. ← عیب
  - 7_ معلوم شود مقداری از جنسی را که فروخته اند مال دیگری است ← شرکت (1)
  - 8_ فروشنده خصوصیات جنس معینی را که مشتری ندیده با و بگوید بعد معلوم شود طور دیگری بوده ← رؤیت
  - 9_ مشتری پول جنسی را که نقد خریده تا 3 روز ندهد و فروشنده هم جنس را تحویل ندهد ← تاخیر
  - 10_ حیوانی را خریده که خریدار تا 3 روز میتواند معامله را بهم بزند. ← حیوان
  - 11_ فروشنده نتواند جنسی را که فروخته تحویل دهد ← تعذر تسلیم
- در چهار صورت اگر خریدار بفهمد مالی عیب دارد نمی تواند معامله را بهم بزند یا تفاوت بگیرد:

- 1_ آنکه موقع خریدن، عیب مال را بدانند.
  - 2_ به عیب مال راضی شود.
  - 3_ در وقت معامله بگوید اگر مال عیبی داشته باشد پس نمیدهم و تفاوت قیمت هم نمیگیرم.
  - 4_ فروشنده در وقت معامله بگوید این مال را با هر عیبی که دارد میفروشم. (مسئله 2134)
- در سه صورت اگر خریدار بفهمد مال عیبی دارد نمیتواند معامله را بهم بزند ولی میتواند تفاوت قیمت بگیرد:
- 1_ آنکه بعد از معامله تغییری در مال بدهد (2) که مردم بگویند بطوریکه خریداری و تحویل داده شده باقی نمانده است.
  - 2_ بعد از معامله بفهمد مال عیب دارد و فقط حق بر گرداندن آنرا ساقط کند.

-
- 1- گلبایگانی: خیار شرکت وقتی است که معلوم شود مالیکه فروخته مابین صاحب مال و غیر او مشترک بوده بنحو اشاعه و در این صورت فرق نمی کند که مال غیر را هم فروخته باشد یا فقط مال خود را فروخته باشد و نگفته باشد مشاع است با غیر و در وقتی که مال غیر را که جدا بوده با مال خود بفروشد و صاحبش رد کند مشتری خیار تبعض صفاقه دارد.
- 2- گلبایگانی: یعنی تصرفی که یکنوع تغییری در آن پیدا شود.

معنی شرکت:

بودن یک چیز برای دو نفر یا بیشتر (آن چیز عین باشد یا دین یا منفعت یا حق). (تحریر الوسیله ج 1 ص 622)

احکام شرکت:

1_ اگر دو نفر بخواهند با هم شرکت کنند چنانچه هر کدام مقداری از مال خود را با مال دیگری بطوری مخلوط کند که از یکدیگر تشخیص داده نشود و به عربی یا بزبان دیگر صیغه شرکت را بخوانند یا کاری کنند که معلوم باشد میخواهند با یکدیگر شریک باشند شرکت آنان صحیح است. (مسئله 2142)

2_ اگر در عقد شرکت شرط کنند که هر دو با هم خرید و فروش نمایند یا هر کدام به تنهایی معامله کنند یا فقط یکی از آنان معامله کند باید به قرار داد عمل نمایند. (مسئله 2149)

3_ اگر معین نکنند که کدامیک آنان با سرمایه خرید و فروش نماید هیچیک آنان بدون اجازه دیگری نمیتوانند با آن سرمایه معامله کند. (مسئله 2150)

4_ هر وقت یکی از شریکها تقاضا کند که سرمایه شرکت را قسمت کنند باید دیگران قبول کنند. (مسئله 2156)

شرائط شریک

1_ مکلف

2_ عاقل

3_ از روی قصد و اختیار شرکت کنند.

4_ و نیز باید بتوانند در مال خود تصرف کنند (مسئله 2145)

شرکتهای باطل:

1_ اگر چند نفر در مزدیکه از کار خودشان بگیرند با یکدیگر شرکت کنند مثل دلاکها که قرار میگذارند هر قدر مزد گرفتند با هم قسمت کنند شرکت آنان صحیح نیست. (1) (مسئله 2143)

2_ اگر قرار بگذارند که همه استفاده را یک نفر ببرد صحیح نیست ولی اگر قرار بگذارند که تمام ضرر را بیشتر آنها یکی از آنان بدهد شرکت و قرار داد هر دو صحیح است. (مسئله 2147)

شریکهائیکه نمیتوانند در مال شرکت تصرف کنند:

1_ اگر یکی از شریکها بمیرد

2_ یا دیوانه شود

3_ یا بیهوش شود

4_ یا سفیه شود (2) و حاکم شرع او را از تصرف در اموالش جلوگیری کند (مسئله 2157)

ص: 102

1- گلبایگانی و هر کدام مزدکار خود را مالک هستند ولی اگر بخواهد به رضایت آنچه را مزد گرفته اند تقسیم کنند اشکالی ندارد.

2- گلبایگانی: یا از جهت مفلس شدن به حکم حاکم شرع ممنوع از تصرف در مالش شود

معنی صلح:

صلح آنستکه انسان با دیگری سازش کند که مقداری از:

مال

یا منفعت مال خود را ملک او کند

یا از طلب

یا از حق خود بگذرد که او هم در عوض مقداری از مال یا منفعت مال خود را باو واگذار نماید

یا از طلب یا حقیکه دارد بگذرد (مسئله 2160)

احکام صلح:

1_ لازم نیست صیغه صلح به عربی خوانده شود بلکه با هر لفظی که بفهماند صحیح است. (مسئله 2162)

2_ اگر کسی بخواهد طلب یا حق خود را بدیگری صلح کند در صورتی صحیح است که او قبول کند. (مسئله 2164)

3_ اگر چیزی را که به صلح گرفته معیوب باشد میتواند صلح را بهم زندولی نمیتواند تفاوت قیمت صحیح و معیوب را بگیرد. (مسئله 2171)

4_ اگر بخواهند دو چیزیکه از یک جنس و وزن آنها معلوم است به یکدیگر صلح کنند در صورتی صحیح است (1) که وزن یکی بیشتر از دیگری نباشد ولی اگر وزن آنها معلوم نباشد اگر چه احتمال دهند که وزن یکی بیشتر از دیگری است صلح صحیح است. (2) (مسئله 2166)

شرائط صلح: دو نفریکه چیزی را به یکدیگر صلح میکنند باید

1_ بالغ

2_ عاقل (3)

3_ کسی آنها را مجبور نکرده باشد

4_ قصد صلح قصد صلح داشته باشند.

5_ حاکم شرع هم آنان را از تصرف در اموالشان جلوگیری نکرده باشد. (مسئله 2161)

- 1- گلبایگانی: واجب است.
- 2- گلبایگانی: مشکل است و احتیاط در ترک آن است.
- 3- گلبایگانی: و سفیه و ممنوع از تصرف در مال به حکم حاکم شرع بواسطه افلاس نباشند.

احکام اجاره درس 95

شرائط و احکام اجاره:

- 1_ اجاره دهنده و کسیکه چیزی را اجاره میکند باید مکلف باشند.
- 2_ عاقل باشند.
- 3_ باختیار خودشان اجاره را انجام دهند.
- 4_ و نیز باید در مال خود حق تصرف داشته باشند. (مسئله 2173)
- 5_ اجاره دهنده و مستأجر لازم نیست صیغه عربی بخوانند. (مسئله 2177)
- 6_ اگر اجیر با انسان شرط کند که فقط برای خود انسان کار کند نمیشود او را بدیگری اجاره داد. (مسئله 2181)
- 7_ مالی را که مستأجر بابت اجاره میدهد باید معلوم باشد. (مسئله 2193)

شرائط مالیکه آن را اجاره میدهند:

- 1_ آنکه معین باشد (پس اگر بگوید یکی از خانه های خود را اجاره دادم درست نیست).
- 2_ مستأجر آنرا ببیند یا کسیکه آنرا اجاره میدهد طوری خصوصیات آنرا بگوید که کاملاً معلوم باشد.
- 3_ تحویل دادن ممکن باشد (پس اجاره دادن اسبیکه فرار کرده باطل است).
- 4_ آنمال بواسطه استفاده کردن از بین نرود (پس اجاره دادن نان و میوه و خوردنیهای دیگر صحیح نیست).
- 5_ استفاده ایکه مال را برای آن اجاره داده اند ممکن باشد.
- 6_ چیز را که اجاره میدهند مال خود او باشد و یا اینکه منفعت آن مال او باشد. و اگر مال کس دیگر را اجاره دهد و منفعت هم از او نباشد. در صورتی صحیح است که صاحبش رضایت دهد. (مسئله 2184)

شرائط استفاده ایکه مال را برای آن اجاره میدهند:

- 1_ آنکه حلال باشد.
- 2_ پول دادن برای آن استفاده در نظر مردم بیهوده نباشد.
- 3_ اگر چیزی را که اجاره میدهند چند استفاده دارد استفاده ایرا که مستأجر باید از آن ببرد معین نمایند، (مثلاً اگر حیوانی را که سواری

می‌دهد و بار می‌برد اجاره دهند باید در موقع اجاره معین کنند که سواری یا باربری آن مال مستاجر است یا همه استفاده‌های آن).

4_ مدت استفاده را معین نمایند و اگر مدت معلوم نباشد ولی عمل را معین کنند مثلاً باخیاط قرار بگذارند که لباس را بطور مخصوصی بدوزد کافیست. (مسئله 2187)

ص: 104

اجاره هائیکه باطل است:

- 1_ اگر مدت اجاره را معلوم نکند و بگوید هر وقت در خانه نشستی اجاره آن ماهی ده تومان است اجاره صحیح نیست. ولی اگر مقصود اباحه در تصرف باشد می تواند در خانه بنشیند و آنچه معین کرده بدهد. (مسئله 2190)
- 2_ اگر به مستأجر بگوید خانه را یک ماهه به ده تومان بتو اجاره دادم و بقیه بهمان قیمت، در ماه اول صحیح است، ولی اگر بگوید هر ماهی ده تومان و اول و آخر آنرا معین نکند اجاره حتی برای ماه اول هم باطل است. (مسئله 2191)
- 3_ خانه ای را که غربا و زوار در آن منزل میکنند و معلوم نیست چقدر در آن میمانند، اگر قرار بگذارند که مثلاً شبی یک تومان بدهند و صاحب خانه راضی شود استفاده از آن خانه اشکال ندارد ولی چون مدت اجاره را معلوم نکرده اند اجاره صحیح نیست و صاحب خانه هر وقت بخواهد میتواند آنرا بیرون کند. (مسئله 2192)
- 4_ اگر زمینی را برای زراعت جو، یا گندم با محصول دیگر اجاره دهد و مال الاجاره را از محصول همان زمین قرار دهد اجاره صحیح نیست. (مسئله 2194)

مالی را که مستأجر بابت اجاره میدهد باید معلوم باشد:

- 1_ پس اگر از چیزهایی است که مثل گندم با وزن معامله میکنند باید وزن آن معلوم باشد.
  - 2_ و اگر از چیزهایی است که مثل تخم مرغ با شماره معامله میکنند باید شماره آن معین باشد.
  - 3_ و اگر مثل اسب و گوسفند است باید اجاره دهنده آنرا ببیند، یا مستأجر خصوصیات آنرا باو بگوید.
- * هر گاه صنعتگر چیزی را که گرفته ضایع کند ضامن است. (مسئله 2200)

جعاله چیست و جاعل و عامل کیست؟

جعاله آنستکه انسان قرار بگذارد در مقابل کاریکه برای او انجام میدهند مال معینی بدهد مثلاً بگوید هر کس گمشده مرا پیدا کند ده تومان باو میدهم و به کسیکه این قرار را میگذارد (جاعل) و بکسیکه کار را انجام میدهد (عامل) گویند.

فرق جعاله و اجاره چیست؟

در اجاره بعد از خواندن صیغه اجیر باید عمل را انجام دهد و کسی هم که او را اجیر کرده اجرت را باو بدهکار میشود ولی در جعاله عامل میتواند مشغول عمل نشود و تا عمل را انجام ندهد جاعل بدهکار نمیشود. (مسئله 2218)

احکام جعاله:

شرائط جاعل:

1_ عاقل

2_ بالغ

3_ از روی قصد و اختیار قرار داد کند.

4_ شرعاً بتواند در مال خود تصرف کند (مسئله 2219)

5_ کاری را که جاعل میگوید برای او انجام دهند باید حرام نباشد.

6_ و نیز باید بی فائده نباشد که غرض عقلانی بآن تعلق نگرفته باشد. (مسئله 2220)

شرائط عامل:

1_ اگر عامل با شخص دیگری پیش از قرار داد کار را انجام داده باشد یا بعد از قرار داد به قصد اینکه پول نگیرد انجام دهد حقی به مزد ندارد. (مسئله 2223)

2_ عامل میتواند عمل را ناتمام بگذارد ولی اگر تمام نکردن عمل اسباب ضرر جاعل شود باید آنرا تمام کند. (مسئله 2226)

* اگر جاعل مزد معینی برای کار قرار ندهد مثلاً بگوید هر کس بچه مرا پیدا کند پولی باو میدهم و مقدار آن را معین نکند، چنانچه کسی آن عمل را انجام دهد، باید مزد او را بمقداریکه کار او در نظر مردم ارزش دارد بدهد. (مسئله 2222)

* پیش از آنکه عامل شروع بکار کند، جاعل و عامل میتوانند جعاله را بهم بزنند، بلکه تا کار تمام نشده است، عامل می تواند عمل را ناتمام بگذارد مگر در صورت ضرر و نیز جاعل می تواند جعاله را فسخ کند. (مسئله 2224)

تعریف مزارعه: مزارعه آنستکه مالک زمین یا کسیکه زمین در اختیار اوست با زارع به این قسم معامله کند که زمین را در اختیار او بگذارد. تا زراعت کند و مقداری از حاصل آنرا بمالک بدهد. (مسئله 2228)

شرائط مزارعه:

1_ صاحب زمین به زارع بگوید زمین را به تو واگذار کردم و زارع هم بگوید قبول کردم، یا بدون سخن مالک زمین را واگذار کند برای مزارعه و زارع تحویل بگیرد. (مسئله 2229)

2_ :

1_2 هر دو عاقل باشند (صاحب زمین و زارع)

2_2 هر دو مکلف

3_2 با قصد و اختیار خود مزارعه را انجام دهند.

4_2 و حاکم شرع آنان را از تصرف در اموالشان جلوگیری نکرده باشد، بلکه اگر در حال بلوغ سفیه باشند اگرچه حاکم جلوگیری نکرده باشد نمی تواند مزارعه را انجام دهند. (1)

3_ همه حاصل زمین بیکی اختصاص داده نشود.

4_ سهم هر کدام به طور مشاع باشد مثل نصف یا ثلث حاصل و باید تعیین شده باشد.

5_ مدتی را که باید زمین در اختیار زارع باشد معین کنند و باید مدت به قدری باشد که بدست آوردن حاصل ممکن باشد.

6_ زمین قابل زراعت باشد.

7_ اگر در محلی هستند که مثلاً یک نوع زراعت میکنند چنانچه اسم هم نبرند همان زراعت معین میشود، و اگر چند نوع زراعت میشود باید معین نمایند، مگر آنکه معمولی داشته باشد که بهمان نحو باید عمل شود.

8_ مالک، زمین را معین کند.

9_ خرجی را که هر کدام آنان باید بکنند، معین نمایند ولی اگر معین باشد، لازم نیست آنرا معین نمایند.

(مواردیکه معامله به هم میخورد و یا مزارعه باطل میگردد:

1_ اگر بواسطه پیشامدی زراعت در زمین ممکن نباشد، در صورتیکه مقداری از زراعت بدست آمده باشد آن مقدار مطابق قرار داد، مال هر دوی آنهاست و در بقیه مزارعه باطل است... (مسئله 2232)

2_ اگر در ضمن خواندن صیغۀ مزارغہ شرط کرده باشند کہ ہر دو یا یکی از آنان حق زدن معاملہ را داشته باشند می توانند مطابق قراردادی کہ گذاشته اند معاملہ را بہم بزنند. (مسئلہ 2233)

3_ اگر زارع بمیرد و شرط کرده باشند کہ خود زارع زراعت را انجام دہد، مزارعہ بہ ہم میخورد... (مسئلہ 2234)

ص: 107

1- گلپایگانی و اگر مزارعہ مستلزم تصرف در مال باشد محجور نباشد بلکہ احتیاط لازم اذن گرفتہ از غرماء است مطلقاً.

تعریف:

مساقات: اگر انسان با کسی باین قسم معامله کند که درختهای میوه ای را که میوه آن مال خود اوست، یا اختیار میوه های آن با اوست، تا مدت معینی بآن کس واگذار کند که تربیت نماید و آب بدهد و بمقداری که قرار میگذارند از میوه آن بردارد، این معامله مساقات نام دارد. (مسئله 2238)

شرائط مالک و اجیر:

1_ عاقل

2_ مکلف

3_ کسی آنها را مجبور نکرده باشد

4_ حاکم شرع آنان را از تصرف در مال خودشان منع نکرده باشد مگر اینکه اجیر مفلس باشد، در این صورت منع حاکم ضرر ندارد. (1) (مسئله 2241)

شرائط مساقات:

1_ معامله مساقات در درختهاییکه میوه نمیدهد صحیح نیست. (مسئله 2239)

2_ مدت مساقات باید معین باشد. (مسئله 2242)

3_ باید سهم هر کدام نصف یا ثلث حاصل و مانند اینها باشد. (مسئله 2243)

4_ باید قرار معامله را پیش از ظاهر شدن میوه بگذارند. بلکه اگر قرار معامله پس از ظاهر شدن میوه و پیش از رسیدن باشد اشکال ندارد. (مسئله 2244)

5_ درختی که از آب باران یا رطوبت زمین استفاده میکند و به آبیاری احتیاج ندارد، اگر بکارهای دیگر مانند بیل زدن (2) محتاج باشد معامله مساقات صحیح و اگر این کارها در زیاد شدن یا خوب شدن میوه اثری نداشته باشد معامله مساقات اشکال دارد. (مسئله 2246)

مواردیکه معامله بهم میخورد یا میتوانند بهم بزنند:

1_ دو نفری که مساقات کرده اند میتوانند با رضایت معامله را بهم بزنند و نیز اگر در ضمن خواندن عقد، شرط کنند که هر دو یا یکی از آنان معامله را بهم بزنند. (مسئله 2247)

2_ اگر قرار نگذاشته باشند که بدیگری واگذار کند (3)، با مردن اجیر، مالک میتواند معامله را بهم بزند. (مسئله 2249)

3_ اگر شرط کند تمام حاصل برای مالک باشد مساقات باطل است. (مسئله 2250)

4_ اگر زمینی را بدیگری واگذار کند که در آن درخت بکارد و آنچه عمل میآید مال هر دو باشد، معامله باطل است. (4) (مسئله 2251)

ص: 108

1- گلیپایگانی: و مالک محجور نباشد بلکه عامل هم بنابر احتیاط لازم.

2- گلیپایگانی: به شرط آنکه موجب زیادتى میوه باشد.

3- گلیپایگانی: شرط واگذار نکردن مثل شرط مباشرت است و تخلف آن موجب خیار فسخ است نه موجب بطلان مساقات بلی اگر عقد بر خصوص مساقات به مباشرت واقع شده باشد به مردن عامل باطل میشود.

4- گلیپایگانی: بنابر احتیاط لازم

تعریف وکالت: وکالت آنستکه انسان کاری را که میتواند در آن دخالت کند، بديگري واگذارد تا از طرف او انجام دهد.

شرائط موکل (کسيکه ديگري را وکیل میکند) و نیز وکیل:

1_ بلوغ

2_ عقل

3_ از روی قصد و اختیار اقدام نمایند. (مسئله 2259)

مواردیکه وکالت باطل است:

1_ اگر انسان کسی را برای یکی از کارهای خود وکیل نماید و آن کار را معین نکند وکالت باطل است. (مسئله 2261)

2_ اگر وکیل را عزل کند بعد از آنکه خبر با و رسید نمی تواند آن کار را انجام دهد. (مسئله 2262)

3_ وکیل نمی تواند برای انجام کاری که به او واگذار شده ديگري را وکیل نماید. (مسئله 2264)

4_ اگر وکیل با اجازه موکل کسی را از طرف خودش وکیل کرد، اگر وکیل اول مُرد وکالت دومی باطل است. (مسئله 2266)

5_ اگر عده ای را کسی وکیل کند و موکل بآنها نگوید که آنکار را با هم یا به تنهایی انجام دهند، اگر یکی از آنان بمیرد وکالت باطل می شود. (مسئله 2267)

6_ اگر وکیل یا موکل بمیرد یا دیوانه همیشگی شود وکالت باطل است و نیز بنا بر احتیاط واجب هر کدام دیوانه ادواری شوند وکالت باطل می شود. (مسئله 2268)

7_ اگر چیزی که برای تصرف در آن وکیل شده است از بین برود وکالت باطل می شود. (مسئله 2268)

در 2 مورد وکیل ضامن میشود:

1_ اگر وکیل در نگهداری مالی که در اختیار اوست کوتاهی کند و اتفاقاً آن مال از بین برود، ضامن است.

2_ اگر غیر از تصرفی که با و اجازه داده اند، تصرف ديگري بکند و آن مال از بین برود در صورت تلف مال، ضامن است. (مسئله 2271)

انا بعد معلول يعية عنه اينضمون السنة عام

احکام قرض:

قرض دادن از کارهای مستحبی است که در آیات قرآن و اخبار راجع بآن زیاد سفارش شده است از پیغمبر اکرم (ص) روایت شده که هر کس به برادر مسلمان خود قرض بدهد مال او زیاد میشود و ملائکه بر او رحمت میفرستند و اگر با بدهکار خود مدارا کند، بدون حساب و سرعت از صراط میگذرد و کسیکه برادر مسلمانش از او قرض بخواهد و ندهد بهشت بر او حرام میشود، کسیکه دسترسی به طلبکار خود ندارد چنانچه امید نداشته باشد که او را پیدا کند باید با اجازه حاکم شرع طلب او را بفقییر بدهد و شرط نیست در فقییر که سید نباشد. (مسئله 2279)

حواله دادن:

اگر انسان طلبکار خود را حواله بدهد که طلب خود را از دیگری بگیرد و طلبکار قبول نماید بعد از آنکه حواله درست شد کسیکه باو حواله شده بدهکار میشود و دیگر طلبکار نمیتواند طلبی را که دارد از بدهکار اولی مطالبه نماید. (مسئله 2296)

شرائط بدهکار و طلبکار و کسیکه سر او حواله شده:

1_ مکلف باشند

2_ عاقل باشند

3_ کسی آنها را مجبور نکرده باشد

4_ و نیز باید سفیه نباشند (1) یعنی مال خود را در کارهای بیهوده مصرف نکنند. (مسئله 2309)

5_ طلبکار شرعاً ممنوع از تصرف در اموالش نباشد به واسطه افلاس

رهن:

رهن چیست؟

رهن آنست که بدهکار مقداری از مال خود را نزد طلبکار بگذارد که اگر طلب او را ندهد طلبش را از آن مال بدست آورد در رهن لازم نیست صیغه عربی بخوانند و همین قدر که بدهکار مال خود را بقصد گرو به طلبکار بدهد و طلبکار هم بهمین قصد بگیرد رهن صحیح است. (مسئله 2307 و 2308)

ضامن شدن:

اگر انسان بخواهد ضامن شود که بدهی کسی را بدهد ضامن شدن او در صورتی صحیح است که بهر لفظی اگر چه عربی نباشد به طلبکار بگوید که من ضامن شده ام طلب تو را بدهم و طلبکار هم رضایت خود را بفهماند ولی راضی بودن بدهکار شرط نیست. (مسئله 2317)

1- گلبایگانی: و محجور نباشند مگر حواله بر کسیکه مدیون نباشد که محجور نبودن در آن شرط نیست چه در حواله دهنده و چه در کسیکه به او حواله شده

تعریف کفالت و کفیل:

کفالت آنست که انسان ضامن شود که هر وقت طلبکار بدهکار را خواست، بدست او بدهد و همچنین اگر کسی بر دیگری حقی داشته باشد یا ادعای حقی کند که دعوی او قابل قبول باشد چنانچه انسان ضامن شود که هر وقت صاحب حق یا مدعی طرف را خواست بدست او بدهد عملش را کفالت و به کسیکه اینطور ضامن شود کفیل میگویند. (مسئله 2329)

شرائط کفیل:

1_ مکلف باشد

2_ عاقل باشد

3_ او را در کفالت مجبور نکرده باشند

4_ بتواند کسی را که کفیل او شده حاضر نماید. (مسئله 2331)

یکی از 7 چیز کفالت را بهم میزند: مسئله 2332)

1_ کفیل بدهکار را بدست طلبکار بدهد

2_ طلب طلبکار داده شود.

3_ طلبکار از طلب خود بگذرد

4_ بدهکار بمیرد

5_ طلبکار کفیل را از کفالت آزاد کند

6_ کفیل بمیرد

7_ کسیکه صاحب حق است بوسیله حواله یا طور دیگری حق خود را بدیگری واگذار نماید.

«ودیعه» امانت

اگر انسان مال خود را بکسی بدهد و بگوید نزد تو امانت باشد و او هم قبول کند یا بدون اینکه حرفی بزنند صاحب مال بفهماند آن مال را برای نگهداری باو میهد و او هم بقصد نگهداری کردن بگیرد باید با حکام و دیعه و امانت داری عمل نماید. (مسئله 2334)

احکام امانت:

1_ امانت دار و کسیکه مال را امانت میگذارد باید هر دو بالغ و عاقل باشند. (مسئله 2335)

2_ کسیکه نمیتواند امانت را نگهداری نماید بنا بر احتیاط واجب باید قبول نکند. (1) (مسئله 2337)

3_ کسیکه چیزی را امانت میگذارد هر وقت بخواهد میتواند آنرا پس بگیرد و کسی هم که امانت را قبول میکند هر وقت بخواهد میتواند آنرا بصاحبش برگرداند. (مسئله 2339)

عاریه

تعریف عاریه:

عاریه آنستکه انسان مال خود را به دیگری بدهد که از آن استفاده کند و در عوض چیزی هم از او نگیرد. (مسئله 2351)

ص: 111

1- گلپایگانی: بلکه جایز نیست قبول کردن مگر آنکه حال خود را به صاحب مال اظهار دارد.

نگاهای حرام:

- 1_ نگاه کردن مرد بیدن زن نامحرم چه با قصد لذت باشد و چه بدون آن.
- 2_ نگاه کردن بصورت و دستهای زن نامحرم اگر بقصد لذت باشد.
- 3_ بلکه احتیاط واجب (1) آنست که بدون قصد لذت هم نگاه نکند.
- 4_ نگاه کردن زن ببدن مرد نامحرم بجز صورت و دستها.
- 5_ نگاه کردن بصورت و بدن و موی دختر نابالغ بقصد لذت. (مسئله 2440)
- 6_ نگاه کردن مرد ببدن مرد از روی قصد لذت.
- 7_ نگاه کردن زن ببدن زن دیگر از روی قصد لذت. (مسئله 2444 و 2445)

احکام غضب

غضب چیست

غضب آنست که انسان از روی ظلم برمال، یا حق کسی مسلط شود و این یکی از گناهان بزرگ است که اگر کسی انجام دهد، در قیامت بعذاب سخت گرفتار میشود از حضرت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که هر کس یک وجب زمین از دیگری غضب کند در قیامت آن زمین را از هفت طبقه آن مثل طوق بگردن او میاندازند.

* در شرایط لباس نماز گزار دقت نمودید که حتی اگر نخ یا تکه یا چیز دیگر آن غضبی باشد بنابر احتیاط واجب باید آن نماز را دوباره بخواند.

(مسئله 815)

* و در شرایط مکان نماز گزار هم اگر حتی فرش و تخت و مانند اینها غضبی باشد نماز باطل است. (مسئله 866)

* استفتاء از امام:

س: نماز خواندن در بانکها و ادارات و امثال آن و مدارس که اکثراً وضعیت ملکی آنها معلوم نیست چه صورتی دارد؟

ج: بسمه تعالی _ اگر علم به غضب بودن محل ندارند اشکال ندارد.

1- گلیپایگانی: بلکه منع خالی از قوت نیست.

احکام مالی که انسان آن را پیدا می کند درس 104

مالی را که انسان پیدا میکند چند صورت دارد:

1_ (نشانه ندارد) احتیاط واجب آنست که از طرف صاحبش صدقه بدهد. (مسئله 2570)

2_ (نشانه دارد)

1_2 قیمت آن کمتر از 12/6 نخود نقره سکه دار باشد.

1_1_2 صاحب آن معلوم باشد (نمی تواند بدون اجازه او بردارد). (مسئله 2571)

2_1_2 صاحب آن معلوم نباشد (می تواند بقصد اینکه ملک خودش شود بردارد).

2_2 قیمت آن به 12/6 نخود نقره سکه دار برسد.

1_2_2 بواسطه نشانی میتواند صاحبش را پیدا کند (باید اعلان کند). مسئله (2572)

2_2_2 بواسطه اعلان صاحب آن پیدا نمیشود (میتواند در روز اول از طرف صاحبش صدقه بدهد). (مسئله 2580)

* اگر کسی چیزی را پیدا کند و دیگری بگوید مال من است. در صورتی باید باو بدهد که نشانه های آنرا بگوید ولی لازم نیست نشانه هائی را که بیشتر اوقات صاحب مال هم ملتفت آنها نیست بگوید. (مسئله 2583)

احکام اعلان کردن:

1_ چگونگی اعلان) تا یک هفته روزی یکبار و بعد تا یکسال هفته ای یکمرتبه (1) در محل اجتماع مردم. (مسئله 2572)

2_ (در بین سال)

1_2 از پیدا شدن صاحبش ناامید شد، احتیاط واجب آنستکه آنرا صدقه بدهد. و یا اینکه باقی بگذارد و حفظ کند برای صاحبش. (مسئله 2578)

2_2 مال از بین برود

1_2_2 کوتاهی نکرده یا زیاده روی ننموده چیزی بر او واجب نیست. (مسئله 2579)

2_2_2 کوتاهی کرده یا زیاده روی نموده (باید عوض آنرا بصاحبش بدهد). (مسئله 2579)

3_ (یکسال اعلان کردن)

1_3 و صاحب مال پیدا بشود_ باید مال را باو برگرداند.

2_3 و صاحب مال پیدا نشود

1_2_3 میتواند آنرا برای خود بر دارد بقصد اینکه هر وقت صاحبش پیدا شود عوض آنرا باو بدهد.

2_2_3 یا برای او نگهداری کند که هر وقت پیدا شد باو بدهد.

3_2_3 از طرف صاحبش صدقه بدهد و این عمل مطابق با احتیاط مستحبی است. (2) (مسئله 2574)

اگر بچه نابالغ چیزی پیدا کند ولی او باید اعلان نماید. (مسئله 2577)

2 و صاحب بقصد اینکه هر وقت صاحبش پیدا

* استفتاء از امام: اگر شخصی مال یا شیء گمشده ایرا پیدا کند میتواند صرف جبهه کند؟

بسمه تعالی

گمشده باید به صاحبش برگردانده شود اگر از پیدا کردن او مأیوس است از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

ص: 113

1- گلبایگانی: تعریف به این نحو لازم نیست بلکه همین قدر که تا یکسال طوری تعریف کند که عرفاً بگویند تعریف میکند کافی است.

2- گلبایگانی: اگر برای صاحب آن صدقه داده وقتی ضامن است که صاحب مال صدقه را قبول نکند.

احکام سر بریدن حیوانات درس 105

سر بریدن حیوان 5 شرط دارد

1_ کسیکه سر حیوان را میبرد (چه مرد چه زن) باید مسلمان باشد و اظهار دشمنی با اهل بیت پیامبر (ص) نکند و بیچه مسلمان هم اگر ممیز باشد میتواند.

2_ سر حیوان را با چیزی برد که از آهن باشد. (1)

3_ در موقع سر بریدن، جلو بدن حیوان رو بقبله باشد.

4_ بقصد سر بریدن بسم الله بگوید.

5_ حیوان بعد از سر بریدن حرکتی نکند که معلوم شود زنده بوده. (2)

دستور تزکیه حیوانات:

1_ ذبح: ذبح یعنی سر حیوان را ببرند باینصورت _ چهار رگ گردن آنرا از پائین بر آمدگی زیر گلو بطور کامل ببرند. (مسئله 2597)

2_ نحر: یعنی کشتن شتر باینصورت که با 5 شرط مذکور کارد یا چیز دیگری را که از آهن و برنده باشد در گودی بین گردن و سینه اش فرو کنند. (مسئله 2601)

احکام شکار با اسلحه:

شرایط حیوان قابل صید و شکار:

1_ وحشی باشد مثل، کبک، بزکوهی

2_ حیوان قادر به فرار یا پرواز باشد

3_ حلال گوشت باشد. (مسائل 2590_ 2589)

شرایط پاک و حلال شدن گوشت شکار:

1_ اسلحه شکار مثل کارد و شمشیر برنده یا مثل نیزه و تیر، تیز باشد که بدن را پاره کند.

2_ شکار کننده مسلمان یا بیچه مسلمان که خوب و بد را بفهمد، باشد.

3_ اسلحه را برای شکار کردن حیوان بکار برد نه اینکه اتفاقاً باو بخورد.

4_ در وقت بکار بردن اسلحه نام خدا را ببرد.

5_ وقتی ب حیوان برسد که مرده باشد یا اگر زنده است باندازه سر بریدن آن وقت نباشد و چنانچه باندازه سر بریدن وقت باشد و سر حیوان را نبرد تا بمیرد حرام است. (مسئله 2610)

ص: 114

1- گلپایگانی: ظاهر آنست که همین مقدار که محتاج به ذبح باشند و آهن یافت نشود در جواز سر بریدن با غیر آهن کافی است و اختصاص به وقتی که مشرف به موت باشد ندارد

2- گلپایگانی: ظاهراً حرکت کردن بعضی از اعضا یا بیرون آمدن خون بنحو متعارف کافی است و جمع بین هر دو لازم نیست.

احکام خوردنیها و آشامیدنیها درس 106

گوشتهای حرام:

- 1_ پرندهگان چنگال دار مثل شاهین. (مسئله 2633)
  - 2_ چیزی که از حیوان زنده جدا شود مثل گوشت یا دنبه گوسفند زنده که بریده شود. (مسئله 2634)
  - 3_ حیوان حلال گوشتی که انسان با آن وطی کند. (مسئله 2640 و 2641)
  - 4_ ماهیهای بی فلس (بدون پولک). (مسئله 2624)
  - 5_ حیوانات حرام گوشت مثل خوک، خرگوش و فیل... (مسئله 2594)
  - 6_ ملخی که بال در نیاورده و نمیتواند پرواز کند (مسئله 2632)
  - 7_ اگر از شکم حیوان زنده بچه مرده ای بیرون آید... (مسئله 2596)
  - (خوردن چیزیکه برای انسان ضرر دارد حرام است) (مسئله 2639)
- و احتیاط واجب آنستکه از خوردن چیزهای خبیث که طبیعت انسان از آن متنفر است اجتناب کنند. (مسئله 2636)

15 چیز از حیوان حلال گوشت حرام است:

- 1_ خون
- 2_ فضله
- 3_ نری
- 4_ فرج
- 5_ بچه دان و بنابر احتیاط واجب (جفت)
- 6_ دشول
- 7_ تخم که آن را دنبلان گویند.
- 8_ نخودی که در مغز کله است
- 9_ مغز حرام که در میان تیره پشت است

10_ پی که در دو طرف تیره پشت است

11_ زهره دان

12_ سپرز_ طحال

13_ مثانه_ بول دان

14_ حلقه چشم

15_ چیزیکه در میان سم است و به آن ذات الاشجاع گویند. (1) (مسئله 2635)

خوردن گوشت اسب و قاطر و الاغ مکروه است. (مسئله 2640)

ص: 115

1- گلپایگانی: و حکم به حرکت در اخیر بنابر احتیاط لازم است.

دستورات بهداشتی اسلام درس 107

چیزهائیکه موقع غذا خوردن مستحب است:

- 1_ هر دو دست را پیش از غذا بشوید.
  - 2_ بعد از غذا دست خود را بشوید و با دستمال خشک کند.
  - 3_ میزبان پیش از همه شروع به غذا خوردن کند و بعد از همه دست بکشد
  - 4_ در اول غذا الله بگوید.
  - 5_ با دست راست غذا بخورد.
  - 6_ با سه انگشت یا بیشتر غذا بخورد.
  - 7_ اگر چند نفر سر یک سفره نشسته اند هر کسی از غذای جلوی خودش بخورد.
  - 8_ لقمه را کوچک بردارد.
  - 9_ سر سفره زیاد بنشیند و غذا خوردن را طول بدهد.
  - 10_ غذا را خوب بجود.
  - 11_ بعد از غذا خداوند عالم را حمد کند.
  - 12_ انگشتها را بلیسد.
  - 13_ بعد از غذا خلال نماید.
  - 14_ آنچه بیرون سفره میریزد جمع کند و بخورد.
  - 15_ در اول روز و اول شب غذا بخورد.
  - 16_ بعد از خوردن غذا به پشت بخوابد و پای راست را روی پای چپ بیندازد.
  - 17_ در اول غذا و آخر آن نمک خورد.
  - 18_ میوه را پیش از خوردن با آب بشوید (مسئله 2645)
- چیزهائیکه در غذا خوردن مکروه است

1_ در حال سیری غذا خوردن.

2_ پر خوردن.

3_ نگاه کردن بصورت دیگران در موقع غذا خوردن.

4_ خوردن غذای داغ.

5_ فوت کردن چیزیکه میخورد یا میآشامد

6_ بعد از گذاشتن نان در سفره، منتظر چیز دیگر شدن

7_ پاره کردن نان با کارد

8_ گذاشتن نان زیر ظرف غذا.

9_ پاک کردن گوشتی که باستخوان چسبیده بطوری که چیزی در آن نماند.

10_ پوست کندن میوه

11_ دور انداختن میوه پیش از آنکه کاملاً آنرا بخورد. (مسئله 2646)

چیزهائیکه در آشامیدن آب مستحب است:

1_ آبرابطور مکیدن بیاشامد.

2_ در روز ایستاده آب بخورد.

3_ پیش از آشامیدن آب بسم الله و بعد از آن الحمد لله بگوید.

4_ به سه نفس آب بیاشامد.

5_ از روی میل آب بیاشامد.

6_ بعد از آشامیدن آب حضرت ابا عبدالله علیه السلام و اهل بیت ایشان را یاد کند و قاتلان آن حضرت را لعنت کند. (مسئله 2647)

چیزهائیکه در آب آشامیدن مکروه است:

1_ زیاد آشامیدن آب

2_ آشامیدن بعد از غذای چرب.

3_ آشامیدن در شب بحال ایستاده.

4_ آشامیدن با دست چپ.

5_ آشامیدن از جای شکسته کوزه و جائیکه دسته کوزه است. (مسئله 2645)

ص: 116

1_ تعریف نذر: نذر آنست که انسان بر خود واجب کند که کار خیری را برای خدا بجا آورد یا کاری را که نکردن آن بهتر است برای خدا ترک کند.

(مسئله 2649)

2_ شرایط نذر کننده

1_ مکلف

2_ عاقل

3_ باختیار و قصد باشد. (مسئله 2651)

4_ در صورتی که منذور مال باشد، باید ممنوع از تصرف در آن نباشد.

استفتاء از امام: س: کسی نذر کرده که مبلغی در موردی نظیر احکام و غیره صرف نماید آیا میتواند این مبلغ را به یکی از حسابهای ضروری تر نظیر جبهه یا جنگ زدگان واریز نماید؟

ج: اگر نذر با صیغه معتبر شرعیه بوده باید بر طبق نذر عمل شود و اگر صیغه نداشته اختیار با خودش است.

نذرهای باطل:

1_ نذر کردن کسیکه او را مجبور کرده اند .

2_ کسیکه بواسطه عصبانی شدن بی اختیار نذر کند. (مسئله 2651)

3_ نذر زن بی اجازه شوهرش . (مسئله 2653)

4_ نذر بر کار غیر ممکن (مثل کسیکه نمیتواند پیاده کربلا برود نذر کند پیاده برود). (مسئله 2656)

5_ نذر کند که کار حرام یا مکروهی را انجام دهد یا کار واجب یا مستحبی را ترک کند. (مسئله 2657)

انواع نذرها

1_ معین: باید همانطور که نذر کرده بجا آورد مانند

1_1 روزه اول ماه

2_ صدقه اول ماه

3_ نماز اول ماه (مسئله 2660)

4_ صدقه به فقیر معین _ که بفقیر دیگر نمیتواند بدهد. (مسئله 2668)

5_ زیارت یکی از امامان چنانچه زیارت امام دیگر برود کافی نیست. (مسئله 2669)

2_ غیر معین مانند

2_1 روزه: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند _ چنانچه یک روز روزه بگیرد کافی است.

2_2 نماز: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند _ چنانچه اگر یک نماز دو رکعتی بخواند کافی است.

2_3 صدقه: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند _ چنانچه اگر چیزی بدهد صدقه داده و کافی است.

2_4 کاری برای خدا ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند _ چنانچه یک نماز بخواند یا یک روزه بگیرد یا چیزی صدقه بدهد. (مسئله 2661)

2_5 نذر کرده عملی را ترک کند

2_5_1 کفاره بر او واجب نیست اگر

2_5_1_1 از روی فراموشی

2_5_1_2 یا ناچاری

2_5_1_3 یا ندانستن انجام دهد.

2_5_2 برای دفعه اول باید کفاره بدهد: اگر از روی اختیار آنرا بجا آورد. (مسئله 2665)

کفاره متخلف:

1_ اگر از روی اختیار به نذر خود عمل کند

1_1 یک بنده آزاد کند.

1_2 با 60 فقسر طعام بدهد.

1_3 با دو ماه پی در پی روزه بگیرد. و اگر سی و یک روز پی در پی بگیرد و بیست و نه روز دیگر متفرّق، اشکالی ندارد. (مسئله 2663)

2_ اگر بعهد خود عمل نکند

احکام قسم خوردن درس 109

قسم خوردن دو گونه است:

1_ قسم بخورد که کاری را انجام دهد مثلاً روزه بگیرد.

2_ قسم بخورد که کاری را انجام ندهد و ترک کند مثلاً دود استعمال نکند. (مسئله 2679)

تخلف از قسم کفاره آن

1_ از روی فراموشی بقسم عمل نکند

2_ از روی ناچاری بقسم عمل نکند.

3_ مجبورش کنند که بقسم عمل نکند.

4_ قسمی که آدم وسواسی میخورد و بواسطه وسواس به آن عمل نمی کند.

5_ چنانچه عمداً مخالفت کند باید کفاره بدهد:

5_1 یک بنده آزاد کند یا

5_2 ده فقیر را سیر کند، یا

5_3 آنانرا پوشاند

5_4 و اگر اینها را نتواند باید سه روز روزه بگیرد. (مسئله 2979)

قسم چند شرط دارد:

1_ کسیکه قسم میخورد باید:

1_1 بالغ و عاقل باشد

2_1 اگر میخواهد راجع بمال خودش قسم بخورد باید در حال بالغ شدن سفیه نباشد.

3_1 حاکم شرع او را از تصرف در اموالش منع نکرده باشد.

4_1 از روی قصد و اختیار قسم بخورد.

2_ کاری را که قسم میخورد انجام دهد باید حرام و مکروه نباشد و کاری را که قسم میخورد ترک کند باید واجب و مستحب نباشد.

3_ بیکی از اسمهای خداوند عالم قسم بخورد که بغیر ذات مقدس او گفته نمیشود مانند «خدا» و «الله» ....

4_ قسم را بزبان بیاورد و اگر بنویسد یا در قلبش آنرا قصد کند صحیح نیست ولی آدم لال اگر با اشاره قسم بخورد صحیح است.

5_ عمل کردن بقسم برای او ممکن باشد (مسئله 2680)

* کسیکه قسم میخورد اگر حرف او راست باشد قسم خوردن او مکروه است و اگر دروغ باشد حرام و از گناهان بزرگ میباشد، ولی اگر برای اینکه خودش یا مسلمان دیگری را از شر ظالمی نجات دهد قسم دروغ بخورد اشکال ندارد، بلکه گاهی واجب میشود و این قسم خوردن غیر از قسمی است که در مسائل پیش گفته شد، و کفاره ندارد. (مسئله 2684)

ص: 118

آثار وقف:

1_ اگر کسی چیزی را وقف کند از ملک او خارج میشود.

2_ خود او و دیگران نمیتوانند آنرا ببخشند.

3_ نمیتوانند بفروشند.

4_ کسی هم از آن ملک ارث نمیرد. (مسئله 2685)

* لازم نیست صیغه وقف را به عربی بخوانند بلکه اگر مثلاً بگویند خانه خود را وقف کردم صحیح است. (مسئله 2686)

مواردیکه فروختن مال وقفی اشکال ندارد:

1_ اگر بطوری خراب شود که نتوانند استفاده ای را که مال برای آن وقف شده از آن ببرند مثلاً حصیر مسجد بطوری پاره شود که نتوانند روی آن نماز بخوانند و در صورتیکه ممکن باشد باید پول آنرا در همان مسجد بمصرفی برسانند که بمقصد وقف کننده نزدیکتر باشد. (مسئله 2094)

2_ هرگاه بین کسانیکه مال را برای آنان وقف کرده اند بطوری اختلاف پیدا شود که اگر مال وقف را نفروشد گمان آن برود که مال یا جائی تلف شود... (مسئله 2095)

شرائط وقف کننده:

1_ مکلف و عاقل

2_ با قصد و اختیار

3_ شرعاً بتواند در مال خود تصرف کند... (مسئله 2691)

وقفهای باطل:

1_ اگر ملکی را برای وقف معین کند و پیش از خواندن صیغه وقف پشیمان شود یا بمیرد. (مسئله 2687)

2_ وقف کردن مالی را برای کسانیکه بدنیا نیامده اند... (مسئله 2991)

3_ چیزی را برای خودش وقف کند مثل آنکه دکانی را وقف کند که عایدی آنرا بعد از مرگ او خرج مقبره اش نمایند. (مسئله 2693)

* فرشی را که برای حسینیه وقف کرده اند نمیشود برای نماز به مسجد ببرند اگر چه آن مسجد نزدیک حسینیه باشد. (مسئله 2700)

موقوفاتی که اختیار آن با حاکم شرع است:

1_ اگر ملکی را مثلاً بر فقرا یا سادات وقف کند و یا وقف کند که منافع آن به مصرف خیرات برسد در صورتیکه برای آن ملک متولی معین نکرده باشد. (مسئله 2695)

2_ اگر واقف، متولی معین نکند و مثلاً بر افراد مخصوصی وقف کرده باشد راجع به چیزهایی که مربوط بمصلحت وقف است که در نفع بردن طبقات بعد نیز دخالت دارد. (مسئله 2694)

3_ اگر ملکی را برای تعمیر مسجدی وقف نمایند و متولی معین نکرده باشد (مسئله 2701)

ص: 119

احکام وصیت درس 111

تعریف وصیت و وصی:

وصیت آنست که انسان سفارش کند بعد از مرگش برای او کارهایی انجام دهند یا بگویند بعد از مرگش چیزی از مال او ملک کسی باشد یا برای اولاد خود و کسانی که اختیار آنان با اوست قیم و سرپرست معین کند و کسی را که باو وصیت میکنند وصی میگویند. (مسئله 2703)

احکام:

1_ وصیت

1_1 استفتاء از امام _ آیا نوشتن وصیت نامه واجب است یا مستحب؟

ج: بسمه تعالی واجب نیست مگر در مواردیکه حق واجبی بر عهده شخصی باشد و نتواند ادا نماید که واجب میشود.

1_2 کسیکه انسان وصیت میکند که چیزی باو بدهند باید وجود داشته باشد. (مسئله 2721)

1_3 اگر وصیت کند که ثلث مال را بفروشند و عایدی آنرا بمصرفی برسانند باید مطابق گفته او عمل نمایند. (میتواند در ثلث مال خود وصیت کند). (مسئله 2719)

2_ وصیت کننده

1_2 شرایط وصیت کننده

1_1_2 باید عاقل (1) و بالغ باشد ولی بچه ده ساله ای که خوب و بد را تمیز میدهد اگر وصیت برای کار خوبی کند صحیح است.

2_1_2 از روی اختیار وصیت کند.

1_2_3 باید در حال بالغ شدن سفیه نباشد و حاکم شرع هم او را از تصرف در اموالش جلوگیری نکرده باشد در صورتی که وصیت مربوط به مال باشد. (مسئله 2706)

3_ وصی

1_3 شرایط وصی

1_1_3 مسلمانان

2_1_3 بالغ

3_1_3 مورد اطمینان باشد. (مسئله 2713)

(کسی که دست بخود کشی میزند اگر وصیت کند وصیتش راجع به اموال او صحیح نیست و نباید عمل کرد. (مسئله 2707)

وظائف کسیکه آثار مرگ را در خود مشاهده میکند

1_ فوراً امانتهای مردم را بصاحبانش برگرداند.

2_ اگر بمردم بدهکار است و موقع دادن آن بدهی رسیده باید بدهد و اگر خودش نمیتواند بدهد یا موقع دادن بدهی او نرسیده باید وصیت کند و بر وصیت شاهد بگیرد (مسئله 2709)

3_ اگر خمس و زکوة و مظالم بدهکار است باید فوراً بدهد و اگر نمیتواند بدهد چنانچه از خودش مال دارد یا احتمال میدهد کسی آنها را ادا نماید باید وصیت کند و همچنین است اگر حج بر او واجب باشد. (مسئله 2710)

4_ اگر نماز و روزه قضاء دارد باید وصیت کند. (مسئله 2711)

5_ اگر مالی پیش کسی دارد یا در جایی پنهان کرده که ورثه نمیدانند چنانچه بواسطه ندانستن حقیقتشان از بین برود باید بانان اطلاع دهد.

(مسئله 271)

ص: 120

1- گلبایگانی: وصیت بچه ده ساله صحیح است اگر عاقل باشد و وجوه خیر را بداند.

دسته اول از کسانی که ارث میبرند عبارتند از:

پدر و مادر و اولاد میت و با نبودن اولاد، اولاد اولاد هر چه پائین روند هر کدام آنان که به میت نزدیکترند. (مسئله 2738)

درس 112 ← ← ← امر به معروف و نهی از منکر

- شرائط واجب بودن
- ۱- کسیکه میخواهد امر و نهی کند باید معروف و منکر را بشناسد
  - ۲- احتمال تأثیر بدهد
  - ۳- بداند شخص معصیت کار بنادارد معصیت خود را تکرار کند پس اگر بداند یا گمان کند یا احتمال صحیح بدهد که تکرار نمیکند واجب نیست.
  - ۴- در امر و نهی مفسده نباشد. (مسئله 2800)

- مراتب امر بمعروف و نهی از منکر
- ۱- با معصیت کار طوری عمل شود که بفهمد برای ارتکاب او به معصیت، این نحو عمل با او شده مثل اینکه.
    - اگر در این مرتبه درجانی باشد لازم است با احتمال تأثیر درجه خفیفتر بهمان اکتفاء کند. (مسئله 2806)
  - ۲- امر و نهی با زبان - نصیحت و موعظه بعد امر و نهی الزامی بعد تشدید در گفتار و تهدید بر مخالفت - لیکن باید از دروغ و معصیت دیگر احتراز شود. (مسائل 2808 - 2810)
    - اگر عاصی ترک معصیت نمیکند مگر بجمع مابین مرتبه اولی و ثانیه از انکار واجب است جمع باینکه هم از او اعراض کند و ترک معاشرت... و هم او را امر بمعروف کند لفظاً و نهی کند لفظاً (مسئله 2812)
  - ۳- توسل بزور و جبر: پس اگر بداند یا اطمینان داشته باشد که ترک منکر نمیکند یا واجب را بجای نمی آورد مگر با اعمال زور و جبر واجب است لیکن باید تجاوز از قدر لازم نکند. (مسئله 2813)

امراتب دیگر

- ۱- اگر جلوگیری از معصیت توقف داشته باشد بر اینکه دست معصیت کار را بگیرد یا او را از محل معصیت بیرون کند یا در آلتی که در آن معصیت میکند تصرف کند جایز بلکه واجب است عمل کند. (مسئله 2815)
- ۲- اگر توقف داشته باشد بر حبس یا منع نمودن از آنکه به محلی وارد شود واجب است با مراعات مقدار لازم و تجاوز نمودن از آن. (مسئله 2817)
- ۳- اگر توقف داشته باشد بر کتک زدن و سخت گرفتن بر شخص معصیت کار و در مضیقه قرار دادن او جایز است لیکن لازم است مراعات شود که زیاده روی نشود و بهتر آنست که در این امر نظیر آن اجازه از مجتهد جامع الشرائط گرفته شود. (مسئله 2818)
- ۴- اگر توقف بر جرح و قتل داشته باشد جایز نیست مگر باذن مجتهد جامع الشرائط با حصول شرائط آن. (مسئله 2819)

درس 115 ← ← ← مسائل مختلف - استفتانات

(مسائل مختلف - استفتاءات)

۱- س- کار کردن برای منحرفین، برای مؤسساتیکه مر بوط به یهودیها و عیسویها و غیرمسلمان میباشد مشروع است یا خیر؟
ج- بسمه تعالی - کار کردن در مؤسسات مر بوط به یهودیها که مؤیدیهود فلسطین هستند و بها ئیها جایز نیست و کار کردن در مؤسسات سایر فرق غیر اسلامی اگر موجب شوکت و تقویت آنها باشد لازم است ترک شود.

•••

۲- س- سوراخ کردن گوش دختران، زنان برای اینکه گوشواره گوش کنند مشروع است یا خیر؟
ج- بسمه تعالی اشکال ندارد.

•••

۳- س- صحبت کردن با زن نامحرم بطور کلی جایز است یا خیر؟
ج- بسمه تعالی - اگر بدون قصد تسلذذ و ریبسه باشد و خوف فتنه در بین نباشد اشکال ندارد اگر چه احوط ترک است در غیر مقام ضرورت، مخصوصاً با زن جوان.

•••

۴- س- شرکت دختران، زنان با مردان در ارگانهای انقلابی مانند جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و... و انجام امور محوله و نشست با هم که ناچار از تماس و برخورد باهم میباشد مشروع است؟
ج- بسمه تعالی - با رعایت وظائف شرعیه شرکت در امور مذکور مانع ندارد ولی از اختلاط و تماس زیاد با نامحرم اجتناب شود.

•••

۵- س- عادل غیر روحانی در چه مواردی و چه شرائطی میتواند اقامه جماعت نماید؟
ج- بسمه تعالی - در موردیکه دسترسی بروحانی نباشد و هتک روحانیت نشود.

•••

۶- س- تراشیدن صورت با تیغ یا با ماشینیه که مثل تیغ از ته می تراشد چه صورت دارد؟
ج- احتیاط واجب در ترک آن است.

•••

۷- س- جوانیکه میدانند پنج سال دیگر عیال میگردد و محتاج به خانه میشود اگر در مدت این پنج سال از درآمد خود خانه تهیه کند خمس آن واجب است یا نه؟
ج- بسمه تعالی - اگر در موقع حاجت نتواند خانه را تهیه کند و باید بتدریج مایحتاج آن را تهیه کند خمس ندارد و اگر پول را جمع کند خمس سالهای گذشته را باید بدهد.

(لازم به تذکر است که ارث دسته دوم و سوم را بخاطر پرهیز از تفصیل زیاد ننوشتیم)

1_ قرآن و انگشتر و شمشیر میت و لباسی را که پوشیده یا برای پوشیدن گرفته و دوخته است اگر چه پوشیده باشد مال پسر بزرگتر است.
(مسئله 2789)

2_ اگر میت قرض داشته باشد، چنانچه قرضش باندازه مال او یا زیادتر باشد باید چهار چیزی هم که مال پسر بزرگتر است بقرض او بدهند و اگر قرضش کمتر از مال او باشد بنابر احتیاط واجب باید از آن چهار چیزی هم که به پسر بزرگتر میرسد به نسبت بقرض او بدهند مثلاً اگر همه دارائی او شصت تومان است و به مقدار 20 تومان آن از چیزهایی است که مال پسر بزرگتر است و 30 تومان هم قرض دارد بنابر احتیاط واجب پسر بزرگتر باید بمقدار 10 تومان از آن چهار چیز را بابت قرض میت بدهد.

3_ هرگاه بخواهند ارث را تقسیم کنند در صورتیکه میت بچه ای داشته باشد که در شکم مادر است و در طبقه او وارث دیگری هم مانند اولاد و پدر و مادر باشد برای بچه ای که در شکم است که اگر زنده بدنیا بیاید ارث میرسد سهم دو پسر را کنار میگذارند. (مسئله 2794)

ص: 122

امر به معروف و نهی از منکر درس 114

شرائط واجب بودن

1_ کسیکه میخواهد امر و نهی کند باید معروف و منکر را بشناسد.

2_ احتمال تأثیر بدهد

3_ بداند شخص معصیت کار بنا دارد معصیت خود را تکرار کند پس اگر بداند یا گمان کند یا احتمال صحیح بدهد که تکرار نمیکند واجب نیست.

4_ در امر و نهی مفسده نباشد. (مسئله 2800)

مراتب امر بمعروف و نهی از منکر:

1_ با معصیت کار طوری عمل شود که بفهمد برای ارتکاب او به معصیت، این نحو عمل با او شده مثل اینکه.

1_1 از او رو برگرداند یا با چهره عبوس با او روبرو شود.

1_2 یا ترک مراوده با او کند. (مسئله 2805)

* اگر در این مرتبه در جاتی باشد لازم است با احتمال تأثیر درجه خفیفتر بهمان اکتفاء کند (مسئله 2806)

2_ امر و نهی با زبان _ نصیحت و موعظه بعد امر و نهی الزامی بعد تشدید در گفتار و تهدید بر مخالفت _ لیکن باید از دروغ و معصیت دیگر احتراز شود. (مسائل 2808 _ 2810)

* اگر عاصی ترک معصیت نمیکند مگر بجمع ما بین مرتبه اولی و ثانیه از انکار، واجب است جمع با اینکه هم از او اعراض کند و ترک معاشرت... و هم او را امر بمعروف کند لفظاً و نهی کند لفظاً (مسئله 2812)

3_ توسل بزور و جبر: پس اگر بداند یا اطمینان داشته باشد که ترک منکر نمیکند یا واجب را بجا نمی آورد مگر با اعمال زور و جبر واجب است لیکن باید تجاوز از قدر لازم نکند. (مسئله 2813)

مراتب دیگر

*** 1_ اگر جلوگیری از معصیت توقف داشته باشد بر اینکه دست معصیت کار را بگیرد یا او را از محل معصیت بیرون کند یا در آلتی که در آن معصیت میکند تصرف کند جایز بلکه واجب است عمل کند. (مسئله 2815)

*** 2_ اگر توقف داشته باشد بر حبس یا منع نمودن از آنکه به محلی وارد شود واجب است با مراعات مقدار لازم و تجاوز نمودن از آن.

(مسئله 2817)

***3_ اگر توقف داشته باشد بر کتک زدن و سخت گرفتن بر شخص معصیت کار و در مضیقه قرار دادن او جایز است لیکن لازم است مراعات شود که زیاده روی نشود و بهتر آنست که در این امر و نظیر آن اجازه از مجتهد جامع الشرائط گرفته شود. (مسئله 2818)

***4_ اگر توقف بر جرح و قتل داشته باشد جایز نیست مگر باذن مجتهد جامع الشرائط با حصول شرائط آن. (مسئله 2819)

ص: 123

(مسائل مختلف _ استفتاءات)

1_س_ کار کردن برای منحرفین، برای مؤسساتیکه مربوط به یهودیها و عیسویها و غیر مسلمان میباشد مشروع است یا خیر؟ .

ج_ بسمه تعالی_ کار کردن در مؤسسات مربوط به یهودیها که مؤید یهود فلسطین هستند و بهائیهها جایز نیست و کار کردن در مؤسسات سایر فرق غیر اسلامی اگر موجب شوکت و تقویت آنها باشد لازم است ترک شود.

***

2_س_ سوراخ کردن گوش دختران، زنان برای اینکه گوشواره گوش کنند مشروع است یا خیر؟

ج_ بسمه تعالی اشکال ندارد.

***

3_س_ صحبت کردن با زن نامحرم بطور کلی جایز است یا خیر؟

ج_ بسمه تعالی_ اگر بدون قصد تلذذ و ریبه باشد و خوف فتنه در بین نباشد اشکال ندارد اگر چه احوط ترک است در غیر مقام ضرورت، مخصوصاً با زن جوان.

***

4_س_ شرکت دختران، زنان با مردان در ارگانهای انقلابی مانند جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و... و انجام امور محوله و نشست با هم که ناچار از تماس و برخورد با هم میباشد مشروع است؟

ج_ بسمه تعالی_ با رعایت وظائف شرعیه شرکت در امور مذکور مانع ندارد ولی از اختلاط و تماس زیاد با نامحرم اجتناب شود.

***

5_س_ عادل غیر روحانی در چه مواردی و چه شرائطی میتواند اقامه جماعت نماید؟

ج_ بسمه تعالی_ در موردیکه دسترسی بروحانی نباشد و هتک روحانیت نشود.

***

6_س_ تراشیدن صورت با تیغ یا با ماشین که مثل تیغ از ته میتراشد چه صورت دارد؟

ج_ احتیاط واجب در ترک آن است.

7_ س_ جوانیکه میدانند پنج سال دیگر عیال میگیرد و محتاج به خانه میشود اگر در مدت این پنج سال از درآمد خود خانه تهیه کند خمس آن واجب است یا نه؟

ج_ بسمه تعالی_ اگر در موقع حاجت نتواند خانه را تهیه کند و باید بتدریج مایحتاج آن را تهیه کند خمس ندارد و اگر پول را جمع کند خمس سالهای گذشته را باید بدهد.

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبا ده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

